

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Οι προοπτικές της εξ 'αποστάσεως εκπαίδευσης σύγχρονης και
ασύγχρονης σε Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης (Σ.Α.Ε.Κ.)
μέσα από το πρίσμα της οργάνωσης και της Διοίκησης»**

ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΗ
ΡΩΣΙΔΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ

ΟΝΟΜΑ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΑ ΚΑΘΗΓΗΤΗ
ΒΙΤΟΥΛΗΣ ΜΙΧΑΗΛ

ΠΑΤΡΑ
ΙΟΥΝΙΟΣ, 2026

Περίληψη

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση (ΕΞΑΕ) έχει αναδειχθεί τα τελευταία χρόνια σε έναν από τους σημαντικότερους άξονες μετασχηματισμού των εκπαιδευτικών οργανισμών, ιδιαίτερα μετά την πανδημία COVID-19, η οποία επιτάχυνε την υιοθέτηση ψηφιακών μορφών διδασκαλίας σε παγκόσμιο επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό, οι Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης (Σ.Α.Ε.Κ.) καλούνται να ανταποκριθούν στις αυξανόμενες απαιτήσεις για ευελιξία, προσβασιμότητα και αξιοποίηση σύγχρονων τεχνολογιών, διατηρώντας παράλληλα την ποιότητα της παρεχόμενης κατάρτισης. Η παρούσα διπλωματική εργασία διερευνά τις προοπτικές της σύγχρονης και ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις Σ.Α.Ε.Κ. μέσα από το πρίσμα της οργάνωσης και της διοίκησης. Αρχικά πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση της διεθνούς και ελληνικής βιβλιογραφίας σχετικά με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, τα παιδαγωγικά μοντέλα, τις τεχνολογικές υποδομές, τους παράγοντες ποιότητας, καθώς και τη διοικητική και οργανωτική διάσταση της εφαρμογής της σε δομές επαγγελματικής κατάρτισης. Η ανασκόπηση ανέδειξε ερευνητικά κενά, κυρίως ως προς τον ρόλο της διοίκησης, την οργανωτική ετοιμότητα και την εφαρμογή της ΕΞΑΕ στις Σ.Α.Ε.Κ. Η έρευνα ακολούθησε ποιοτική μεθοδολογική προσέγγιση. Τα εμπειρικά δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων με διοικητικά στελέχη Σ.Α.Ε.Κ., ενώ η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα, όπως η ευελιξία, η διεύρυνση της πρόσβασης και η υποστήριξη της δια βίου μάθησης. Παράλληλα, αναδείχθηκαν προκλήσεις που σχετίζονται με τις τεχνολογικές υποδομές, την ψηφιακή επάρκεια, την επιμόρφωση των εκπαιδευτών, την κοινωνική αλληλεπίδραση και την ανάγκη ύπαρξης ολοκληρωμένων διοικητικών στρατηγικών. Συμπερασματικά, η επιτυχής ενσωμάτωση της σύγχρονης και ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις Σ.Α.Ε.Κ. προϋποθέτει συνδυασμό κατάλληλων τεχνολογικών υποδομών, αποτελεσματικής διοίκησης, συστηματικής επιμόρφωσης του ανθρώπινου δυναμικού και ανάπτυξης υβριδικών μοντέλων μάθησης.

Abstract

In recent years, distance education has emerged as a key driver in the transformation of educational institutions, particularly following the COVID-19 pandemic, which accelerated the global adoption of digital teaching methods. In this context, Higher Vocational Training Schools (SAEK) are called upon to meet growing demands for flexibility, accessibility, and the utilization of modern technologies, while simultaneously maintaining the quality of the training provided. This thesis investigates the prospects of synchronous and asynchronous distance education within SAEK from an organizational and

managerial perspective. Initially, a review of both international and Greek literature was conducted, covering distance education, pedagogical models, technological infrastructure, quality factors, and the administrative and organizational dimensions of implementing such systems in vocational training structures. The review identified research gaps, particularly regarding the role of administration, organizational readiness, and the implementation of distance education in SAEK. The study employed a qualitative methodological approach. Empirical data were collected through semi-structured interviews with administrative staff from SAEK (Public Vocational Training Institutes), and the data were analyzed using the thematic analysis method. The results indicated that distance education offers significant advantages, such as flexibility, expanded access, and support for lifelong learning. At the same time, challenges emerged regarding technological infrastructure, digital competence, instructor training, social interaction, and the need for comprehensive administrative strategies. In conclusion, the successful integration of synchronous and asynchronous distance education into SAEK requires a combination of appropriate technological infrastructure, effective administration, systematic staff training, and the development of hybrid learning models.

Λέξεις κλειδιά: Εξ αποστάσεως εκπαίδευση, σύγχρονη μάθηση, ασύγχρονη μάθηση, Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης (Σ.Α.Ε.Κ.), επαγγελματική κατάρτιση, οργάνωση και διοίκηση εκπαίδευσης, ψηφιακός μετασχηματισμός, ποιοτική έρευνα, ημιδομημένες συνεντεύξεις, δια βίου μάθηση.

Περιεχόμενα

Περίληψη	2
1. Θεωρητικό Υπόβαθρο	5
1.1 Ορισμοί και εννοιολογικές αποσαφηνίσεις	5
1.2 Ιστορική εξέλιξη της ΕξΑΕ στην Ελλάδα και διεθνώς	7
1.3 Παιδαγωγικά μοντέλα και θεωρητικές προσεγγίσεις	10
1.4 Ψηφιακά εργαλεία και τεχνολογικές υποδομές	13
1.5 Πλεονεκτήματα και περιορισμοί της ΕξΑΕ	16
1.6 Ποιοτική διάσταση και παράγοντες αποτελεσματικότητας	18
2. Ανασκόπηση Βιβλιογραφίας	22
2.1 Ο θεσμικός και λειτουργικός ρόλος των ΣΑΕΚ	22
2.2 Διοίκηση και οργάνωση προγραμμάτων κατάρτισης	24
2.3 Η εφαρμογή της ΕξΑΕ σε δομές επαγγελματικής κατάρτισης διεθνώς	25
2.4 Αξιολόγηση ποιότητας, υποδομές και τεχνική υποστήριξη	27

2.5 Επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτών.....	29
3. Ερευνητικά Ερωτήματα.....	31
4. Μεθοδολογικός Σχεδιασμός.....	34
4.1 Ερευνητικό παράδειγμα και φιλοσοφικό υπόβαθρο.....	34
4.2 Ερευνητικό σχέδιο και τύπος έρευνας.....	35
4.3 Ρόλος της βιβλιογραφικής ανασκόπησης.....	35
4.4 Επιλογή ποιοτικής μεθόδου: Συνεντεύξεις.....	36
4.5 Πληθυσμός και πλαίσιο της έρευνας.....	37
4.6 Δειγματοληψία και επιλογή συμμετεχόντων.....	38
4.7 Διαδικασία συλλογής δεδομένων.....	38
4.8 Διαδικασία ανάλυσης δεδομένων.....	39
4.9 Δεοντολογικά ζητήματα.....	40
4.10 Ζητήματα εγκυρότητας και αξιοπιστίας στην ποιοτική έρευνα.....	40
4.11 Περιορισμοί της μεθόδου.....	40
5. Εργαλείο Συλλογής Δεδομένων.....	42
6. Αποτελέσματα.....	45
1 ^{ος} Θεματικός Άξονας: αντίληψη για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.....	45
2 ^{ος} Θεματικός Άξονας:Διοικητική και οργανωτική διάσταση.....	48
3 ^{ος} Θεματικός Άξονας:Υποδομές και ψηφιακή επάρκεια.....	49
4 ^{ος} Θεματικός Άξονας:Διευκολυντικοί και ανασταλτικοί παράγοντες.....	52
5 ^{ος} Θεματικός Άξονας:Εκπαιδευτική εμπειρία.....	54
6 ^{ος} Θεματικός Άξονας:Πολιτικές και προοπτικές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	56
7. Συζήτηση.....	58
8. Συμπεράσματα.....	61
BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	63
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	71
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: Οδηγός Ημιδομημένης Συνέντευξης για διοικητικά στελέχη ΣΑΕΚ.....	71
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: Ημιδομημένες Συνεντεύξεις για διοικητικά στελέχη ΣΑΕΚ ...	74
1 ^η Ημιδομημένη Συνέντευξη.....	74
2 ^η Ημιδομημένη Συνέντευξη.....	83
3 ^η Ημιδομημένη Συνέντευξη.....	88

1. Θεωρητικό Υπόβαθρο

1.1 Ορισμοί και εννοιολογικές αποσαφηνίσεις

Οι όροι εξ αποστάσεως εκπαίδευση, ηλεκτρονική μάθηση (e-learning), online/remote learning και μεικτή μάθηση (blended learning) χρησιμοποιούνται συχνά ως ταυτόσημοι, ενώ στην πραγματικότητα περιγράφουν μερικώς επικαλυπτόμενα αλλά διακριτά παιδαγωγικά και οργανωτικά μοντέλα. Κάθε μοντέλο συνεπάγεται διαφορετικές απαιτήσεις σε υποδομές, ανθρώπινο δυναμικό, διαδικασίες υποστήριξης και συστήματα αξιολόγησης.

Η έννοια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ιστορικά προϋπάρχει του διαδικτύου και των σύγχρονων τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών. Στην αρχή, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αναπτύχθηκε μέσω προγραμμάτων εκπαίδευσης δια αλληλογραφίας. Τα προγράμματα αυτά στηρίζονταν στην αποστολή εκπαιδευτικού υλικού. Με τον ίδιο τρόπο γίνονταν γραπτές εξετάσεις και ανατροφοδοτήσεις. Στη σύγχρονη βιβλιογραφία, ο Moore σε συνεργασία με τον Kearsley όρισε την εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως «σχεδιασμένη διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης κατά την οποία η διδασκαλία πραγματοποιείται σε διαφορετικό χώρο από τη μάθηση και απαιτεί τη χρήση τεχνολογικών μέσων επικοινωνίας» (Moore & Kearsley, 2012). Ο ορισμός αυτός θεωρείται κλασικός και έχει επηρεάσει σημαντικά τη θεωρητική και πρακτική προσέγγιση του πεδίου. Η συμβολή των Moore και Kearsley έχει επισημανθεί και σε πρόσφατες αναλύσεις. Συγκεκριμένα, έχει παρατεθεί από τον Kara (2020), ο οποίος εξετάζει κριτικά την εξέλιξη και την επίδραση της συστημικής προσέγγισης που προτείνουν οι συγγραφείς, και τελικά δείχνει τον ρόλο της προσέγγισης αυτής στην κατανόηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ως ολοκληρωμένου εκπαιδευτικού συστήματος. Η συστημική αυτή θεώρηση στοιχειοθετεί ένα πλαίσιο για τον σχεδιασμό, την οργάνωση και τη διαχείριση εκπαιδευτικών προγραμμάτων που υλοποιούνται χωρίς φυσική συνεύρεση εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου.

Κεντρική έννοια στο έργο του Moore είναι η «συναλλακτική απόσταση» (transactional distance), την οποία ο συγγραφέας δεν αντιλαμβάνεται ως

γεωγραφική απόσταση, αλλά ως παιδαγωγική. Η συναλλακτική απόσταση επηρεάζεται από δύο βασικές μεταβλητές: τον βαθμό δομής του προγράμματος και το επίπεδο αλληλεπίδρασης μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου (Moore & Kearsley, 2012). Όσο αυξάνεται ο βαθμός τυποποίησης και μειώνεται η αλληλεπίδραση, τόσο αυξάνεται η συναλλακτική απόσταση, γεγονός που μπορεί να επηρεάσει τη συμμετοχή, την εμπλοκή και την τελικά την ολοκλήρωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Ο Kara (2020) σημειώνει ότι η προσέγγιση αυτή διατήρησε τη σημασία της ακόμη και στις νεότερες μορφές online μάθησης, ενισχύοντας την επιχειρηματολογία ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν αποτελεί απλή τεχνική μετάδοση περιεχομένου, αλλά σύνθετο παιδαγωγικό και οργανωτικό φαινόμενο.

Διαφορετική έννοια από την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση έχει η ηλεκτρονική μάθηση (e-learning). Ο όρος αυτός αναφέρεται γενικά στη χρήση τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών για τη διαμεσολάβηση της μάθησης, ανεξάρτητα από το αν υφίσταται χωρική ή χρονική απόσταση. Έτσι, ένα πρόγραμμα που υλοποιείται δια ζώσης μπορεί να αξιοποιεί ηλεκτρονικές πλατφόρμες, ψηφιακό υλικό, ηλεκτρονικές εργασίες ή συστήματα διαχείρισης μάθησης (Learning Management System, LMS), και να χαρακτηρίζεται ως e-learning, χωρίς ωστόσο να αποτελεί εξ αποστάσεως εκπαίδευση με την αυστηρή έννοια του όρου. Αυτό υποδηλώνει ότι η e-learning αφορά πρωτίστως το μέσο και όχι τη χωρική σχέση εκπαιδευτή-εκπαιδευόμενου. Ειδικότερη υποκατηγορία της e-learning αποτελεί η online ή remote learning, όροι που χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν εκπαιδευτικές διαδικασίες οι οποίες υλοποιούνται εξ ολοκλήρου μέσω διαδικτύου. Κατά τον Hrastinski (2008), η online μάθηση μπορεί να λάβει δύο βασικές μορφές: τη σύγχρονη και την ασύγχρονη. Η σύγχρονη μορφή πραγματοποιείται σε πραγματικό χρόνο μέσω τηλεδιασκέψεων ή ζωντανών ψηφιακών τάξεων, όπου εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενοι αλληλεπιδρούν ταυτόχρονα. Η ασύγχρονη μορφή επιτρέπει στους εκπαιδευόμενους να έχουν πρόσβαση στο υλικό και να συνεισφέρουν σε συζητήσεις ή εργασίες σε χρόνο που οι ίδιοι επιλέγουν (Hrastinski, 2008). Καθεμία από τις δύο μορφές παρουσιάζει ιδιαίτερα παιδαγωγικά χαρακτηριστικά: η σύγχρονη ενισχύει την αίσθηση κοινότητας και την άμεση ανατροφοδότηση, ενώ η ασύγχρονη υποστηρίζει τον στοχασμό, την αυτορρύθμιση και την ευελιξία στη διαχείριση του χρόνου.

Μία ακόμη σημαντική έννοια είναι η μεικτή μάθηση (blended learning), η οποία περιγράφει τον συστηματικό συνδυασμό δια ζώσης και online μαθησιακών εμπειριών στο πλαίσιο ενός ενιαίου παιδαγωγικού σχεδιασμού. Οι Garrison και Kanuka (2004) υποστηρίζουν ότι η μεικτή μάθηση δεν αφορά απλώς την πρόσθεση τεχνολογικών στοιχείων στη δια ζώσης διδασκαλία, αλλά μια βαθύτερη μεταρρύθμιση της παιδαγωγικής, με στόχο τη βέλτιστη αξιοποίηση του χρόνου και των πόρων. Στο πλαίσιο αυτό, η δια ζώσης συνάντηση αξιοποιείται κυρίως για δραστηριότητες συνεργατικότητας και ενεργούς μάθησης, ενώ οι online συνιστώσες επιτρέπουν την εξατομίκευση, την ευελιξία και την πρόσβαση σε ευρύτερο μαθησιακό υλικό.

Συνοψίζοντας, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση, στην αυστηρή της έννοια, τοποθετείται προς το άκρο της πλήρους ψηφιακής παροχής, διατηρώντας όμως παιδαγωγικά χαρακτηριστικά που την διαφοροποιούν από απλές τεχνολογικές εφαρμογές. Η εννοιολογική αυτή αποσαφήνιση συνιστά απαραίτητη προϋπόθεση για την περαιτέρω ανάλυση των οργανωτικών, τεχνικών και διοικητικών διαστάσεων των σύγχρονων και ασύγχρονων μορφών Εξ.Α.Ε. στις Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης (Σ.Α.Ε.Κ.), διότι οι διαφορετικές παιδαγωγικές προσεγγίσεις συνεπάγονται αντίστοιχες διαφορές σε ζητήματα πολιτικής, σχεδιασμού προγραμμάτων, κατανομής πόρων και υποστήριξης εκπαιδευομένων.

1.2 Ιστορική εξέλιξη της ΕξΑΕ στην Ελλάδα και διεθνώς

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευσης(ΕξΑΕ) ακολουθεί ιστορικά την παράλληλη πορεία των τεχνολογικών μέσων και των κοινωνικών αναγκών που διαμορφώθηκαν από τον 18ο αιώνα έως σήμερα. Οι πρώτες μορφές ΕξΑΕ εμφανίστηκαν με τη μορφή εκπαιδευτικών προγραμμάτων δια αλληλογραφίας, τα οποία αξιοποιούσαν τα ταχυδρομικά συστήματα για τη μεταφορά εκπαιδευτικού υλικού, επιτρέποντας για πρώτη φορά τη χωρικά ανεξάρτητη μάθηση. Σύμφωνα με τον Ζαχαρόπουλο (2023), οι πρώτες τεκμηριωμένες αναφορές προγραμμάτων δια αλληλογραφίας εμφανίζονται στις Ηνωμένες Πολιτείες το 1728, στο Ηνωμένο Βασίλειο το 1833 και στη Γερμανία το 1856, ενώ προς τα τέλη του 19ου αιώνα παρατηρείται συστηματοποίηση αυτής της μορφής εκπαίδευσης από πανεπιστημιακούς οργανισμούς, όπως το

University of Illinois το 1874. Σε αυτό το πρώιμο στάδιο, ο όρος «distance education» δεν υφίστατο ακόμη· η κυρίαρχη ονομασία ήταν «correspondence education», με έμφαση στο μέσο μετάδοσης του εκπαιδευτικού υλικού και όχι στη θεωρητική διάσταση της απόστασης (Λιοναράκης, 2006; Μουζάκης 2006).

Κατά την περίοδο μετά το 1950, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση επεκτάθηκε σε περισσότερα εκπαιδευτικά ιδρύματα και χώρες, ενώ τη δεκαετία του 1960-1970 διαμορφώθηκε ένα νέο παιδαγωγικό πλαίσιο που αντιμετώπιζε την ΕξΑΕ ως ολοκληρωμένο εκπαιδευτικό σύστημα και όχι απλώς ως τεχνική μετάδοσης περιεχομένου. Στην περίοδο αυτή εμφανίζεται η επίσημη αναγνώριση του όρου «distance education» σε ακαδημαϊκό επίπεδο. Ο όρος υιοθετείται τη δεκαετία του 1970 και το 1982 αναγνωρίζεται από το International Council for Open and Distance Education, γεγονός που σηματοδοτεί τη θεωρητική και θεσμική του εδραίωση (Λιοναράκης, 2006; Μουζάκης 2006)

Παράλληλα, ανοικτά πανεπιστήμια, όπως το Open University στο Ηνωμένο Βασίλειο (1969), αποτέλεσαν κομβικά σημεία αναφοράς για την παγκόσμια διάδοση της ΕξΑΕ, ενισχύοντας τη συστηματική παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού, την υποστήριξη των σπουδαστών και την ανάπτυξη νέων μεθόδων επικοινωνίας.

Η δεκαετία του 1990 σηματοδοτεί μια δεύτερη μεγάλη φάση εξέλιξης, κατά την οποία η ΕξΑΕ συνδέεται άμεσα με την ανάπτυξη των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών (ΤΠΕ), την ευρεία πρόσβαση σε προσωπικούς υπολογιστές και την εξάπλωση του διαδικτύου. Η παιδαγωγική έμφαση μετατοπίζεται από τη γραπτή αλληλογραφία στην ψηφιακή επικοινωνία, με εργαλεία όπως το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, οι βάσεις δεδομένων, τα πολυμέσα και οι πρώτες εκπαιδευτικές πλατφόρμες. Η εξέλιξη αυτή οδηγεί στη θεωρητική διαφοροποίηση μεταξύ των όρων «distance education» και «online learning», με τον δεύτερο να περιγράφει μορφές μάθησης που υλοποιούνται αποκλειστικά μέσω διαδικτύου. Την ίδια περίοδο, η ΕξΑΕ συνδέεται με νέες θεωρητικές προσεγγίσεις μάθησης, όπως η κοινωνικοκονστροκτιβιστική και αργότερα η συνδετιστική, οι οποίες δίνουν έμφαση στη συνεργατική μάθηση, στη δικτύωση και στην πρόσβαση σε ηλεκτρονικές πληροφορίες.

Στην τρίτη φάση, από τις αρχές του 21ου αιώνα έως σήμερα, η ΕξΑΕ επηρεάζεται δυναμικά από την ψηφιακή μετάβαση και τη διεξόδωση έξυπνων τεχνολογιών σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής ζωής. Σύμφωνα με τους Boztaş et al. (2025), η ψηφιακή μεταμόρφωση (digital transformation) επιφέρει δομικές αλλαγές στην εκπαίδευση, τόσο στη μεθοδολογία όσο και στη διοίκηση, με την ενσωμάτωση τεχνολογιών όπως η τεχνητή νοημοσύνη, η επαυξημένη και εικονική πραγματικότητα, τα προσαρμοστικά συστήματα μάθησης και τα έξυπνα περιβάλλοντα πανεπιστημίων. Οι συγγραφείς επισημαίνουν ότι η ψηφιακή μεταμόρφωση δεν αποτελεί απλώς τεχνολογική προσαρμογή, αλλά συνεπάγεται βαθύτερη αναδιάρθρωση ρόλων, αλληλεπιδράσεων και εκπαιδευτικών στρατηγικών, καθώς και ενίσχυση νέων μορφών ΕκΑΕ, όπως η mobile learning, η blended learning και η open learning (Boztaş et al., 2025).

Η πανδημία COVID-19 (2020-2021) λειτούργησε ως καταλύτης στην επιτάχυνση της εξέλιξης της ΕξΑΕ, δημιουργώντας μια άνευ προηγουμένου παγκόσμια ανάγκη για μαζική υιοθέτηση σύγχρονων και ασύγχρονων ψηφιακών μορφών διδασκαλίας. Σύμφωνα με τον Ζαχαρόπουλο (2023), η υγειονομική κρίση οδήγησε κράτη και εκπαιδευτικούς οργανισμούς σε άμεση μετάβαση από την παραδοσιακή διά ζώσης διδασκαλία σε ψηφιακά περιβάλλοντα μάθησης, με αποτέλεσμα την ανάδειξη δομικών αδυναμιών αλλά και νέων ευκαιριών για συστημικές αλλαγές στον τρόπο οργάνωσης της εκπαίδευσης. Υπό το ίδιο πρίσμα, οι Boztaş et al. (2025) υπογραμμίζουν ότι η παραγωγή επιστημονικής γνώσης σχετικά με την ΕξΑΕ αυξήθηκε σημαντικά κατά την πανδημική και μετα-πανδημική περίοδο, γεγονός που αντανάκλα τη θεσμική και κοινωνική ενσωμάτωση της ΕξΑΕ ως μόνιμου πλέον τμήματος του εκπαιδευτικού οικοσυστήματος. Σήμερα, η ΕξΑΕ αποτελεί ένα ώριμο εκπαιδευτικό πεδίο με πολλαπλές εφαρμογές σε τυπική, μη τυπική και άτυπη μάθηση. Η πορεία από την αλληλογραφία προς τα έξυπνα ψηφιακά οικοσυστήματα δείχνει ότι η ιστορική εξέλιξη της ΕξΑΕ δεν καθορίζεται μόνο από τεχνολογικές καινοτομίες, αλλά και από κοινωνικές, οικονομικές και οργανωτικές ανάγκες. Ο συνδυασμός των δύο, διαμόρφωσε σταδιακά ένα ολοκληρωμένο σύστημα μάθησης ανεξάρτητο από τον χώρο, τον χρόνο και, ολοένα και περισσότερο, τις παραδοσιακές δομές της εκπαίδευσης.

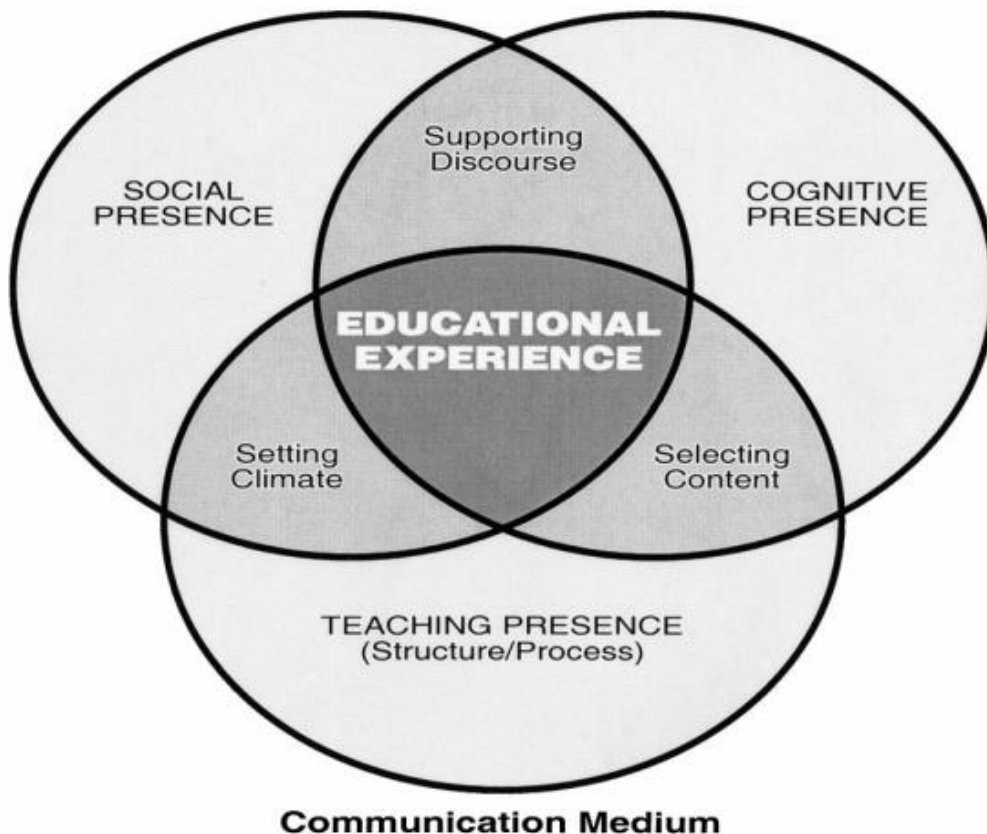
1.3 Παιδαγωγικά μοντέλα και θεωρητικές προσεγγίσεις

Η εξέλιξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης συνοδεύτηκε από διάφορες παιδαγωγικές προσεγγίσεις. Αυτές αντανakλούν τόσο το εκάστοτε τεχνολογικό υπόβαθρο όσο και την εκάστοτε θεωρητική θεμελίωση της μάθησης. Ένα από τα πιο επιδραστικά μοντέλα ταξινόμησης είναι η τυπολογία των τριών γενεών παιδαγωγικής στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, η οποία παρουσιάστηκε από τους Anderson και Dron (2011). Οι συγγραφείς διακρίνουν τρεις προσεγγίσεις: τη γνωστικό-συμπεριφοριστική (cognitive-behavioral), την κοινωνικο-κονστрукτιβιστική (constructivism) και τη συνδετιστική (connectionism), επισημαίνοντας ότι καθεμία από αυτές αποτυπώνει τις επικρατούσες αντιλήψεις της εκάστοτε περιόδου σχετικά με το πώς παράγεται και μεταδίδεται η γνώση. Όπως αναφέρουν χαρακτηριστικά, οι τρεις αυτές προσεγγίσεις συνυπάρχουν και αξιοποιούνται συμπληρωματικά ανάλογα με τον στόχο μάθησης, το περιεχόμενο και το εκπαιδευτικό πλαίσιο (Anderson & Dron, 2011).

Η γνωστικό-συμπεριφοριστική παιδαγωγική, στηρίζεται σε θεωρήσεις της μάθησης που κυριάρχησαν κατά το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα. Οι Anderson και Dron (2011) περιγράφουν το συγκεκριμένο μοντέλο ως μια προσέγγιση όπου η μάθηση ορίζεται ως αλλαγή στη συμπεριφορά ή στην ατομική γνώση μέσω οργανωμένης παρουσίασης περιεχομένου, εξάσκησης, ανατροφοδότησης και αξιολόγησης. Ο έλεγχος της μαθησιακής διαδικασίας αποδίδεται κυρίως στον εκπαιδευτή ή τον σχεδιαστή του μαθήματος. Η συγκεκριμένη παράδοση επηρεάστηκε από τις συμπεριφοριστικές θεωρίες των Skinner, Watson και Thorndike και στη συνέχεια από τη γνωστική «επανάσταση» που έστρεψε την προσοχή στις εσωτερικές νοητικές λειτουργίες, όπως η μνήμη, η επεξεργασία πληροφοριών και η επίλυση προβλημάτων. Στο πλαίσιο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, το γνωστικό-συμπεριφοριστικό μοντέλο εκφράστηκε κυρίως μέσω εκπαιδευτικών υλικών με εκτεταμένη δόμηση, σαφώς ορισμένους στόχους και μονάδες αυτομάθησης. Ιστορικά, πάλι, ευνοήθηκε από τεχνολογίες που δεν υποστήριζαν πολυπρόσωπη αλληλεπίδραση, όπως η αλληλογραφία ή οι μαζικές τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές εκπομπές.

Η κοινωνικο-κονστрукτιβιστική προσέγγιση, βασίζεται στην αντίληψη ότι η γνώση δεν μεταδίδεται, αλλά συν-κατασκευάζεται μέσα από κοινωνική αλληλεπίδραση, διάλογο, ανταλλαγή απόψεων και συνεργατική διερεύνηση. Η προσέγγιση αυτή αποτυπώνεται χαρακτηριστικά στο μοντέλο Community of Inquiry (CoI) των Garrison, Anderson και Archer (2000), το οποίο θεωρεί ότι μια ουσιαστική εκπαιδευτική εμπειρία προκύπτει από την αλληλεπίδραση τριών μορφών «παρουσίας»: της γνωστικής παρουσίας (cognitive presence), της κοινωνικής παρουσίας (social presence) και της διδακτικής παρουσίας (teaching presence) (Garrison, Anderson & Archer, 2000) (Εικόνα 1). Το μοντέλο αυτό παρουσιάζεται στο άρθρο μέσα από ένα εννοιολογικό σχήμα (σελ. 2), όπου απεικονίζεται ότι η εκπαιδευτική εμπειρία αναδύεται εντός μιας «κοινότητας έρευνας» που οργανώνεται και υποστηρίζεται μέσω κατάλληλων δομών επικοινωνίας. Σύμφωνα με τους συγγραφείς, η cognitive presence αφορά την ικανότητα των συμμετεχόντων να οικοδομούν νόημα μέσω διερευνητικού διαλόγου, η social presence αφορά την ικανότητά τους να εκφράζονται ως πραγματικά και κοινωνικά υποκείμενα στο πλαίσιο της κοινότητας, ενώ η teaching presence αφορά τον σχεδιασμό, την οργάνωση και τη διευκόλυνση της μαθησιακής διαδικασίας. Το κοινωνικο-κονστрукτιβιστικό πλαίσιο συνδέεται στενά με μορφές σύγχρονης και ασύγχρονης αλληλεπίδρασης, όπως η επικοινωνία μεσολαβούμενη από υπολογιστή (computer-mediated communication, CMC), καθώς ο γραπτός και διαλογικός χαρακτήρας των συζητήσεων επιτρέπει την καλλιέργεια κριτικής σκέψης, αναστοχασμού και κοινής διερεύνησης (Garrison, Anderson & Archer, 2000).

Community of Inquiry

Εικόνα 1: Στοιχεία εκπαιδευτικής εμπειρίας (Garrison, Anderson & Archer, 2000).

Ο συνδεδετισμός (connectivism), διατυπώθηκε από τον Siemens (2005) ως θεωρία μάθησης που ανταποκρίνεται στις συνθήκες της ψηφιακής εποχής. Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι οι κλασικές θεωρίες μάθησης (συμπεριφορισμός, γνωσιασμός και κονστρουκτιβισμός) αναπτύχθηκαν σε ένα περιβάλλον όπου η γνώση ήταν σχετικά σταθερή, σπάνια και εφικτή προς εσωτερίκευση, σε αντίθεση με τη σημερινή εποχή όπου η γνώση είναι δικτυωμένη, κατανεμημένη και διαρκώς μεταβαλλόμενη (Siemens, 2005). Ο συνδεδετισμός μεταφέρει το επίκεντρο της μάθησης από την ατομική απόκτηση γνώσης στη δυνατότητα εντοπισμού, σύνδεσης και αξιοποίησης πληροφοριών που βρίσκονται σε δίκτυα. Σε αντίθεση με τον κοινωνικο-κονστρουκτιβισμό, ο οποίος θέλει τη γνώση ως προϊόν κοινωνικής αλληλεπίδρασης, ο συνδεδετισμός επισημαίνει ότι η μάθηση δύναται να λάβει χώρα εκτός του ανθρώπινου υποκειμένου, σε τεχνουργήματα, βάσεις δεδομένων και νοητικά ή τεχνολογικά

δίκτυα, επισημαίνοντας ότι «η γνώση μπορεί να αποθηκευτεί σε μη ανθρώπινες συσκευές» (Siemens, 2005, σελ. 3). Η συγκεκριμένη προσέγγιση συνδέεται άμεσα με τις σύγχρονες ψηφιακές τεχνολογίες, τη μάθηση μέσω προσωπικών δικτύων (personal learning networks, PLNs) και τις έννοιες της αναδυόμενης νοημοσύνης και της αξιοποίησης τεχνητής νοημοσύνης στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Στο ευρύτερο πλαίσιο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, οι παραπάνω τρεις προσεγγίσεις συζητούνται εκτενώς και στο Handbook of Open, Distance and Digital Education (Zawacki-Richter & Jung, 2023/2025), το οποίο παρουσιάζει την παιδαγωγική εξέλιξη του πεδίου μέσα από ιστορικά, θεωρητικά και τεχνολογικά πρίσματα. Το έργο αυτό αναδεικνύει ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση έχει πλέον μετακινηθεί από την απλή μετάδοση περιεχομένου προς ολοκληρωμένα μαθησιακά συστήματα. Με τη σειρά τους τα συστήματα αυτά ενσωματώνουν κοινωνική αλληλεπίδραση, ψηφιακή δικτύωση και εξατομίκευση, επιβεβαιώνοντας την ανάγκη υιοθέτησης πολυεδρικών παιδαγωγικών προσεγγίσεων (Zawacki-Richter & Jung, 2025).

Συνολικά, το γνωστικό-συμπεριφοριστικό μοντέλο είναι αποτελεσματικό όταν απαιτείται συστηματική απόκτηση δομημένης γνώσης και δεξιοτήτων. Ο κοινωνικο-κονστрукτιβισμός είναι ιδιαίτερα πρόσφορος για την καλλιέργεια κριτικής σκέψης, συνεργασίας και αναστοχασμού. Ο συνδετισμός, τέλος, ανταποκρίνεται σε περιβάλλοντα όπου η γνώση είναι ρευστή, κατανεμημένη και διαμεσολαβημένη από τεχνολογικά δίκτυα. Στην πράξη, οι σύγχρονες εκπαιδευτικές εφαρμογές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, ιδίως σε επαγγελματικά και τεχνολογικά προσανατολισμένα ιδρύματα όπως οι Σ.Α.Ε.Κ., απαιτούν υβριδικές προσεγγίσεις που αξιοποιούν στοιχεία από όλες τις παραπάνω σχολές, ανάλογα με το αντικείμενο, τους εκπαιδευτικούς στόχους και το προφίλ των εκπαιδευόμενων.

1.4 Ψηφιακά εργαλεία και τεχνολογικές υποδομές

Η Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (ΕξΑΕ) εδράζεται οργανικά στην αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων και τεχνολογικών υποδομών. Αυτές επιτρέπουν να παρέχουν εκπαιδευτικές υπηρεσίες ανεξάρτητα από φυσικούς ή χρονικούς

περιορισμούς. Η σύγχρονη βιβλιογραφία χρησιμοποιεί τον όρο “Open, Distance and Digital Education” (ODDE) για να περιγράψει ολοκληρωμένα το φάσμα τεχνολογικών, παιδαγωγικών και οργανωτικών διαστάσεων που αναδύονται όταν η μάθηση διαμεσολαβείται ψηφιακά (Zawacki-Richter & Jung, 2023). Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό, τα ψηφιακά μέσα δεν αποτελούν απλά κανάλια μετάδοσης περιεχομένου, αλλά μηχανισμούς που υποστηρίζουν αλληλεπίδραση, συνεργασία, αξιολόγηση, οργάνωση και γενικότερα τη δομή της μαθησιακής εμπειρίας. Στο εν λόγω πλαίσιο, η «τεχνολογική υποδομή» περιλαμβάνει πλατφόρμες, δίκτυα, συστήματα διαχείρισης μάθησης, συστήματα σύγχρονης επικοινωνίας καθώς και υποστηρικτικές υπηρεσίες (Belawati, 2023). Η τρέχουσα βιβλιογραφία διακρίνει μεταξύ σύγχρονων και ασύγχρονων ψηφιακών εργαλείων, μία διάκριση που έχει ιδιαίτερη σημασία για την ΕξΑΕ (Lowenthal, 2023; Davidson-Shivers & Rand, 2023). Τα σύγχρονα εργαλεία περιλαμβάνουν πλατφόρμες τηλεδιάσκεψης που επιτρέπουν αλληλεπίδραση σε πραγματικό χρόνο, ενώ τα ασύγχρονα εργαλεία επιτρέπουν σε εκπαιδευόμενους και εκπαιδευτές να συμμετέχουν ανεξάρτητα από χρονικούς περιορισμούς. Ιδιαίτερα μετά την υγειονομική κρίση COVID-19, η έρευνα υπογραμμίζει την αυξημένη σημασία των εργαλείων σύγχρονης επικοινωνίας στην υποστήριξη της διδακτικής διαδικασίας και της διατήρησης κοινωνικών δεσμών μάθησης (Lowenthal, 2023). Στο σχετικό κεφάλαιο του Handbook of Open, Distance and Digital Education, καταγράφεται η ιστορική εξέλιξη των τηλεπικοινωνιακών τεχνολογιών στην ΕξΑΕ, από την εποχή της τηλεδιάσκεψης με ήχο μέχρι τα σύγχρονα εργαλεία διαδικτυακής συνδιάσκεψης (Lowenthal, 2023).

Στο πεδίο των ασύγχρονων εργαλείων περιλαμβάνονται forums, wikis, ηλεκτρονικά portfolios, blogs και συνοδευτικές λειτουργίες των συστημάτων διαχείρισης μάθησης. Η Davidson-Shivers και η Rand (2023) αναλύουν την παιδαγωγική σημασία των εργαλείων αυτών, επισημαίνοντας ότι υποστηρίζουν γνωστικές διεργασίες υψηλότερου επιπέδου μέσω αναστοχασμού, γραπτής διαμεσολάβησης και διαμοιρασμού πόρων, ιδίως στο πλαίσιο ομαδικών ή συνεργατικών δραστηριοτήτων. Στο σχετικό κεφάλαιο τονίζεται επίσης ότι ο ασύγχρονος χρόνος προσφέρει ευκαιρίες για διαφοροποιημένη μάθηση, αυτορρυθμιζόμενη μελέτη και παροχή εξατομικευμένης ανατροφοδότησης (Davidson-Shivers & Rand, 2023).

Κεντρικό ρόλο στη λειτουργία των παραπάνω εργαλείων διαδραματίζουν τα Συστήματα Διαχείρισης Μάθησης (LMS), όπως Moodle, Canvas, Blackboard κ.ά., τα οποία υποστηρίζουν την οργάνωση μαθημάτων, την ανάρτηση εκπαιδευτικού υλικού, την επικοινωνία, τη βαθμολόγηση και την παρακολούθηση προόδου των σπουδαστών. Το έργο των Anderson και Dron (2017) παρέχει αναλυτική επισκόπηση των χαρακτηριστικών, των ορίων και των πλεονεκτημάτων των LMS, υπογραμμίζοντας ότι αποτελούν την «κεντρική υποδομή» της ψηφιακής μάθησης, προσφέροντας δομή, τυποποίηση και αυτοματοποίηση. Παράλληλα, οι συγγραφείς επισημαίνουν ότι η κοινωνική διάσταση της μάθησης απαιτεί συχνά συμπληρωματικά εργαλεία όπως ομάδες κοινωνικών δικτύων ή εξωτερικές πλατφόρμες συνεργασίας (Anderson & Dron, 2017).

Η έρευνα που συνδέει τις τεχνολογικές επιλογές με παιδαγωγικά μοντέλα δείχνει ότι τα ψηφιακά εργαλεία δεν είναι παιδαγωγικά ουδέτερα. Αντίθετα, ενσαρκώνουν συγκεκριμένες παραδοχές σχετικά με τη φύση της μάθησης. Στο κοινωνικο-κονστрукτιβιστικό μοντέλο, το θεωρητικό πλαίσιο Community of Inquiry (CoI) αναδεικνύει τρεις μορφές «παρουσίας»: cognitive, social και teaching presence (Garrison, Anderson & Archer, 2000). Η τεχνολογική διάσταση του πλαισίου αυτού αναλύεται εμπειρικά στο άρθρο των Thompson, Vogler και Xiu (2017), όπου εξετάζεται πώς τα ψηφιακά εργαλεία ενισχύουν ή περιορίζουν κάθε μορφή «παρουσίας» και πώς οι λειτουργικές δυνατότητες (affordances) καθορίζουν τα όρια της συνεργασίας (Thompson et al., 2017). Στο κεφάλαιο των Swan & Richardson (2023) αναφέρεται ότι η κοινωνική παρουσία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα χαρακτηριστικά των εργαλείων, όπως η δυνατότητα ανάρτησης πολυμεσικού περιεχομένου, η διαχείριση ταυτότητας και η διαμεσολαβημένη επικοινωνία, επιβεβαιώνοντας ότι η τεχνολογία επηρεάζει τη δυναμική της εκπαιδευτικής κοινότητας (Swan & Richardson, 2023).

Στο συνδετιστικό μοντέλο, η τεχνολογική υποδομή δεν αντιμετωπίζεται ως περιβάλλον εντός του οποίου λαμβάνει χώρα η μάθηση, αλλά ως ίδιο το οικοσύστημα της μάθησης. Η θεωρία του connectivism περιγράφει τη γνώση ως δίκτυο κόμβων, όπου άτομα και ψηφιακά συστήματα συνδέονται σε ροές πληροφορίας, αξιοποιώντας διαδικτυακούς πόρους, κοινωνικά μέσα και

αλγοριθμικές διασυνδέσεις (Siemens, 2005· Kropf, 2013). Στο άρθρο της Kropf (2013), το οποίο εντάσσεται ρητά στο θεωρητικό πλαίσιο του συνδετισμού, υποστηρίζεται ότι τα διαδικτυακά εργαλεία, τα κοινωνικά δίκτυα και οι εικονικές κοινότητες μετασχηματίζουν το εκπαιδευτικό τοπίο επιτρέποντας διαμοιρασμό γνώσης σε πραγματικό χρόνο και δια βίου μάθηση (Kropf, 2013).

Συνολικά, τα ψηφιακά εργαλεία διαμορφώνουν το είδος της αλληλεπίδρασης που θα πραγματοποιηθεί, το μοντέλο αξιολόγησης που θα εφαρμοστεί, τον βαθμό αυτορρύθμισης των σπουδαστών, καθώς και την πρόσβαση στη γνώση. Στο πλαίσιο αυτό, το Handbook of Open, Distance and Digital Education υπογραμμίζει ότι η ανάπτυξη ψηφιακών υποδομών αποτελεί αντικείμενο όχι μόνο εκπαιδευτικού σχεδιασμού αλλά και θεσμικής στρατηγικής, καθώς σχετίζεται με ζητήματα ποιότητας, υποστήριξης εκπαιδευτικών και σπουδαστών, διασφάλισης προσβασιμότητας και επαγγελματικής ανάπτυξης (Benke & Widger, 2023).

1.5 Πλεονεκτήματα και περιορισμοί της ΕξΑΕ

Η διεθνής βιβλιογραφία συγκλίνει στο ότι τα οφέλη και οι περιορισμοί της ΕξΑΕ δεν μπορούν να εξεταστούν μονοδιάστατα, καθώς εξαρτώνται από τις τεχνολογικές υποδομές, το παιδαγωγικό μοντέλο, την ετοιμότητα των διδασκόντων και διδασκομένων, καθώς και το θεσμικό περιβάλλον μέσα στο οποίο εφαρμόζεται. Ως προς τα πλεονεκτήματα, η ΕξΑΕ χαρακτηρίζεται πρωτίστως από ευελιξία χώρου και χρόνου, οπότε επιτρέπει στους εκπαιδευόμενους να συμμετέχουν στη μαθησιακή διαδικασία χωρίς τους γεωγραφικούς και χρονικούς περιορισμούς της παραδοσιακής διδασκαλίας. Σε συστηματική βιβλιογραφική ανασκόπησή τους, οι Kusmaryono, Jupriyanto και Kusumaningsih (2021) καταλήγουν ότι η ΕξΑΕ προσφέρει αυξημένες ευκαιρίες πρόσβασης και ισότιμης συμμετοχής, διευρύνοντας το πεδίο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της δια βίου μάθησης. Παράλληλα, θεμελιώνεται η δυνατότητα προσαρμογής του ρυθμού μάθησης, γιατί το ασύγχρονο σκέλος της ΕξΑΕ επιτρέπει στους εκπαιδευόμενους να επεξεργαστούν το υλικό με βάση τις ατομικές γνωστικές και χρονικές ανάγκες

τους, συμβάλλοντας σε μεγαλύτερο βαθμό αυτορρύθμισης και εσωτερικής παρακίνησης (Sato, 2023).

Ένα ακόμη πλεονέκτημα αφορά την ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων, τόσο των εκπαιδευόμενων όσο και των εκπαιδευτικών. Η επιταχυνόμενη ενσωμάτωση τεχνολογιών, ιδιαίτερα μετά την πανδημία COVID-19, συντέλεσε στη συστηματική εξοικείωση με εργαλεία επικοινωνίας, συνεργασίας και δημιουργίας περιεχομένου (Ηλία, 2023). Η ανάπτυξη ψηφιακής επάρκειας αποτελεί πλέον βασική μετα-γνωστική και επαγγελματική δεξιότητα, με μακροπρόθεσμη αξία στην αγορά εργασίας.

Από πλευράς μαθησιακών αποτελεσμάτων, η βιβλιογραφία συνηγορεί ότι η ΕξΑΕ μπορεί να είναι εξίσου αποτελεσματική με την παραδοσιακή διδασκαλία, εφόσον υλοποιείται με κατάλληλο παιδαγωγικό σχεδιασμό και υποστηρικτικό πλαίσιο. Στη μελέτη των Kusmaryono et al. (2021), το 74% των ερευνητικών εργασιών που εξετάστηκαν καταλήγει ότι η απόδοση των εκπαιδευόμενων στην ΕξΑΕ δεν υπολείπεται της δια ζώσης εκπαίδευσης, αμφισβητώντας την παραδοσιακή αντίληψη περί μειωμένης αποτελεσματικότητας του online περιβάλλοντος. Επίσης, η ένταξη πολυμεσικού υλικού, διαδραστικότητας και συνεργατικών δραστηριοτήτων μπορεί να ενισχύσει γνωστικές διεργασίες υψηλότερης τάξης, όπως η ανάλυση, η σύνθεση και η κριτική σκέψη (Sato, 2023).

Στον αντίποδα, ένας από τους πιο επαναλαμβανόμενους περιορισμούς είναι η άνιση πρόσβαση σε τεχνολογικές υποδομές, όπως κατάλληλο εξοπλισμό, σύνδεση στο διαδίκτυο και ψηφιακά περιβάλλοντα υψηλής αξιοπιστίας. Όπως επισημαίνει η Ηλία (2023), η επιτυχής εφαρμογή της ΕξΑΕ προϋποθέτει επαρκείς δικτυακές υποδομές και τεχνική υποστήριξη, δίνοντας έμφαση στη φορητότητα, στη διασύνδεση και στη διαθεσιμότητα σύγχρονων υπολογιστικών συστημάτων. Οι ανισότητες αυτές ενδέχεται να αποκλείσουν ομάδες εκπαιδευόμενων και να ενισχύσουν το εκπαιδευτικό χάσμα. Επιπλέον, η ΕξΑΕ συχνά έρχεται αντιμέτωπη με ζητήματα περιορισμένης κοινωνικής παρουσίας και αλληλεπίδρασης, τα οποία επηρεάζουν την εμπλοκή των εκπαιδευόμενων, τα κίνητρα και την αίσθηση συμμετοχής σε κοινότητα μάθησης. Οι Kusmaryono et al. (2021) αναφέρουν ότι οι εκπαιδευόμενοι συχνά βιώνουν την ΕξΑΕ ως απρόσωπη και λιγότερο υποστηρικτική, κάτι που

συνδέεται με μειωμένη ικανοποίηση και εν δυνάμει υψηλότερα ποσοστά εγκατάλειψης του μαθήματος. Η ελλιπής κοινωνική παρουσία μπορεί να αποδοθεί τόσο σε ακατάλληλα παιδαγωγικά μοντέλα όσο και σε περιορισμένες τεχνολογικές πλατφόρμες συνεργασίας. Ένας τρίτος βασικός περιορισμός αφορά τον αυξημένο γνωστικό και οργανωτικό φόρτο για εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενους. Η διδασκαλία σε ψηφιακά περιβάλλοντα απαιτεί σχεδιασμό πολυμεσικού υλικού, διαχείριση ψηφιακών τάξεων, συνεχή ανατροφοδότηση και τεχνική επάρκεια, τα οποία συχνά δεν υποστηρίζονται επαρκώς από το εκπαιδευτικό σύστημα (Sato, 2023). Παράλληλα, οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να επιδείξουν αυξημένη αυτονομία, δεξιότητες οργάνωσης χρόνου και ψηφιακή επάρκεια, που δεν είναι δεδομένες για όλους. Τέλος, η διεθνής βιβλιογραφία αναφέρει ψυχοκοινωνικές επιπτώσεις από την παρατεταμένη χρήση της ΕξΑΕ, όπως αυξημένη κόπωση οθόνης, μειωμένη συγκέντρωση, απομόνωση και άγχος συμμετοχής (Kusmaryono et al., 2021). Η απουσία διαπροσωπικού κλίματος και ταχείας μη λεκτικής επικοινωνίας μπορεί να περιορίσει τον ρυθμό ανατροφοδότησης και την ποιότητα της παιδαγωγικής σχέσης.

Εν κατακλείδι, τα πλεονεκτήματα της ΕξΑΕ συνδέονται με την ευελιξία, την πρόσβαση, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και τη δυνατότητα ισοδύναμων μαθησιακών αποτελεσμάτων. Οι περιορισμοί αφορούν κυρίως ανισότητες πρόσβασης, περιορισμένη κοινωνική παρουσία, αυξημένο οργανωτικό φόρτο και ψυχοκοινωνικές επιβαρύνσεις. Η ισορροπία μεταξύ πλεονεκτημάτων και προκλήσεων εξαρτάται από την τεχνολογική επένδυση, την παιδαγωγική κατάρτιση, την υποστήριξη των χρηστών και το θεσμικό πλαίσιο εφαρμογής.

1.6 Ποιοτική διάσταση και παράγοντες αποτελεσματικότητας

Η ποιοτική διάσταση της ΕξΑΕ αφορά τον τρόπο με τον οποίο τα εκπαιδευτικά συστήματα, οι πρακτικές διδασκαλίας, τα ψηφιακά εργαλεία και οι μαθησιακές εμπειρίες συντελούν στην επίτευξη ουσιαστικών μαθησιακών αποτελεσμάτων και στην κάλυψη των αναγκών των εκπαιδευομένων. Στη διεθνή βιβλιογραφία, η ποιότητα της ΕξΑΕ δεν αξιολογείται αποκλειστικά με βάση ποσοτικούς δείκτες απόδοσης. Ερμηνεύεται μέσα από μια ευρύτερη θεώρηση που λαμβάνει υπόψη παράγοντες όπως η παιδαγωγική επάρκεια, η ψηφιακή

προσβασιμότητα, η κοινωνική αλληλεπίδραση, η συναισθηματική υποστήριξη και η αποτελεσματική οργάνωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Ενδεικτική είναι η πρόσφατη συστηματική ανασκόπηση των Meng et al. (2024), όπου αναλύθηκαν 25 δημοσιευμένες εμπειρικές έρευνες σχετικά με την αποτελεσματικότητα της διαδικτυακής μάθησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τα αποτελέσματα υποδεικνύουν ότι δεν υπάρχει ενιαία ερευνητική συναίνεση ως προς την απόλυτη αποτελεσματικότητα της online μάθησης, καθώς οι μελέτες ποικίλλουν ως προς τα μεθοδολογικά εργαλεία αξιολόγησης, τα είδη μαθησιακών αποτελεσμάτων που εξετάζονται (π.χ. επίδοση, εμπλοκή, ικανοποίηση) και το πλαίσιο εφαρμογής (Meng et al., 2024). Στο εν λόγω άρθρο περιγράφεται ότι η αποτελεσματικότητα εξαρτάται από παράγοντες όπως η τεχνική υποδομή, η παιδαγωγική προετοιμασία, η κοινωνική αλληλεπίδραση και η συναισθηματική υποστήριξη, καθώς οι συγγραφείς καταλήγουν ότι ταυτοποιήθηκαν ορισμένοι παράγοντες που επιδρούν θετικά ή αρνητικά στην διαδικτυακή μάθηση (Meng et al., 2024). Ένας πρώτος παράγοντας σχετίζεται με την υποδομή και την τεχνική επάρκεια, η οποία δεν αφορά μόνο την τεχνολογική προσβασιμότητα, αλλά και την αξιοπιστία του ψηφιακού περιβάλλοντος. Όπως τεκμηριώνεται στην ανασκόπηση των Meng et al. (2024), οι ανεπάρκειες σε εξοπλισμό, συνδεσιμότητα και υποστήριξη αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα για την ποιότητα της ΕξΑΕ, ιδίως σε αναπτυσσόμενα εκπαιδευτικά συστήματα, όπου η «insufficient Internet access, the lack of electronic devices, and poor network infrastructure» επηρεάζουν άμεσα τη μαθησιακή αποτελεσματικότητα (Meng et al., 2024).

Ένας δεύτερος παράγοντας αφορά την παιδαγωγική διάσταση και τον σχεδιασμό της διδασκαλίας. Όπως επισημαίνει η Ηλία (2023), η επιλογή κατάλληλων διδακτικών μεθόδων και ψηφιακών εργαλείων αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για τη βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων, διότι «η αξιοποίηση ορθά των διαθέσιμων ψηφιακών μέσων και εργαλείων... αυξάνει τη βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων στο μέγιστο δυνατό» (Ηλία, 2023). Στο Κεφάλαιο 2 της ίδιας εργασίας τονίζεται ότι η διδακτική μέθοδος, όταν συνδυάζεται με περιβάλλοντα συνεργατικής μάθησης και ψηφιακά εργαλεία αλληλεπίδρασης, αυξάνει την ενεργή συμμετοχή και την

εμβάθυνση του γνωστικού περιεχομένου. Η παρατήρηση αυτή συνδέεται θεωρητικά με μοντέλα όπως αυτό της «κοινότητας διερεύνησης» (Community of Inquiry), όπου η κοινωνική, γνωστική και διδακτική παρουσία λειτουργούν αθροιστικά για την παραγωγή ποιοτικής μάθησης. Επιπλέον, η κοινωνική αλληλεπίδραση και η συναισθηματική υποστήριξη αποτελούν θεμελιώδεις παράγοντες ποιότητας, καθώς η απουσία φυσικής παρουσίας δεν συνεπάγεται απαραίτητα απουσία κοινωνικής σύνδεσης. Στη συστηματική ανασκόπηση των Meng et al. (2024) αναφέρεται ότι «the lack of social interaction» και οι «negative emotions» δύνανται να μειώσουν την αποτελεσματικότητα της online μάθησης (Meng et al., 2024). Αντίστοιχα, η Ηλία (2023) επισημαίνει την ανάγκη αξιοποίησης ψηφιακών εργαλείων που υποστηρίζουν συνεργατικότητα, ανατροφοδότηση και διαδραστικότητα, καθώς οι κατηγορίες αυτές συσχετίζονται με υψηλότερη εμπλοκή και καλύτερη ποιότητα εμπειρίας μάθησης.

Παράλληλα, η συναισθηματική και γνωστική εμπλοκή των φοιτητών συνιστούν προϋπόθεση για την επίτευξη ουσιαστικών μαθησιακών αποτελεσμάτων. Στο άρθρο των Meng et al. (2024), γίνεται αναφορά στο ότι η αποτελεσματικότητα μελετάται και μέσω δεικτών όπως «student satisfaction, learning motivation, engagement», γεγονός που δείχνει πως η ποιοτική αξιολόγηση της ΕξΑΕ έχει πολυδιάστατο χαρακτήρα (Meng et al., 2024). Τέλος, ένας σημαντικός παράγοντας που συνδέεται με την ποιότητα της ΕξΑΕ είναι η διοικητική οργάνωση και ετοιμότητα του εκπαιδευτικού συστήματος. Η ανεπαρκής προετοιμασία και η απουσία θεσμικών στρατηγικών κατά την πανδημική περίοδο αναδείχθηκαν στις μελέτες που περιλαμβάνονται στη συστηματική ανασκόπηση των Meng et al. (2024), όπου επισημαίνεται ότι η «sudden and unprepared transition» των πανεπιστημίων σε online περιβάλλοντα δημιούργησε ποιοτικές ανισορροπίες στην παροχή και αξιολόγηση της μάθησης (Meng et al., 2024). Αυτό επιβεβαιώνει ότι η ποιότητα δεν εξαρτάται μόνο από τον εκπαιδευτικό και τον εκπαιδευόμενο, αλλά από την οργάνωση, τις υποδομές και τις πολιτικές ποιότητας σε επίπεδο οργανισμού.

Συνολικά, η σύγκλιση ευρημάτων από τη διεθνή και την ελληνική βιβλιογραφία δείχνει ότι η υψηλή ποιότητα στην ΕξΑΕ προϋποθέτει τεχνολογική επάρκεια, παιδαγωγική αρτιότητα, κοινωνική υποστήριξη, συναισθηματική ισορροπία,

οργανωτική ετοιμότητα και συνεχή ανατροφοδότηση, στοιχεία που λειτουργούν συνεργατικά και όχι αποσπασματικά.

2. Ανασκόπηση Βιβλιογραφίας

2.1 Ο θεσμικός και λειτουργικός ρόλος των ΣΑΕΚ

Οι Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης (Σ.Α.Ε.Κ.) είναι σύγχρονες θεσμικές δομές επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα με στόχο την παροχή υψηλής ποιότητας επαγγελματικών δεξιοτήτων και γνώσεων ήδη από την μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ιστορικά, οι Σ.Α.Ε.Κ. προέκυψαν ως μετονομασία και αναβάθμιση των Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.), με σκοπό την ενίσχυση του ρόλου τους στην επαγγελματική κατάρτιση και την προσαρμογή του εκπαιδευτικού τους έργου στις ανάγκες της σύγχρονης αγοράς εργασίας (OpenGov, 2023). Από θεσμική άποψη, οι Σ.Α.Ε.Κ. υπάγονται στο Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού (ΥΠΑΙΘ) και εποπτεύονται είτε άμεσα από αυτό είτε μέσω της Γενικής Γραμματείας Διά Βίου Μάθησης, όπως συμβαίνει σε δημόσιες και ιδιωτικές Σ.Α.Ε.Κ. (GIEKperi, n.d.). Η διοικητική και λειτουργική εποπτεία περιλαμβάνει τον καθορισμό προγραμμάτων σπουδών, τον καθορισμό κανόνων λειτουργίας, την πιστοποίηση και αξιολόγηση καταρτιζομένων και εκπαιδευτών, καθώς και τη διασφάλιση της ποιότητας της επαγγελματικής κατάρτισης. Ο βασικός ρόλος και η αποστολή των Σ.Α.Ε.Κ. είναι η παροχή αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης σε αποφοίτους Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Γενικό Λύκειο ή Επαγγελματικό Λύκειο) με σκοπό να αποκτήσουν εξειδικευμένες δεξιότητες και να ενταχθούν άμεσα στην αγορά εργασίας (Blogs.sch.gr, n.d.). Η κατάρτιση αυτή απευθύνεται σε νέους που επιδιώκουν επαγγελματική ένταξη, σε εργαζόμενους που επιθυμούν αναβάθμιση των δεξιοτήτων τους, καθώς και σε άτομα με ειδικές ανάγκες, αφού ο θεσμός αποτελεί και δομή προσβάσιμης επαγγελματικής εκπαίδευσης για ευρύτερα κοινωνικά στρώματα (specialeducation.gr, n.d.).

Οι Σ.Α.Ε.Κ. λειτουργούν με βάση ένα μεταδευτεροβάθμιο επίπεδο σπουδών, προσφέροντας προσόντα στο Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων (ΕΠΠ) επιπέδου 5, που αντιστοιχεί σε διπλώματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με εξειδίκευση σε συγκεκριμένες ειδικότητες (EOPPEP, 2025). Οι τίτλοι αυτοί δημιουργούν πρόσβαση σε αντίστοιχες επαγγελματικές θέσεις και ενισχύουν

την ενασχόληση των αποφοίτων στην αγορά εργασίας, συμβάλλοντας έτσι στην ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού υψηλής εξειδίκευσης.

Σε ό,τι αφορά νομοθεσία και κανονισμούς λειτουργίας, η μετονομασία και ο επαναπροσδιορισμός των Ι.Ε.Κ. σε Σ.Α.Ε.Κ. έχει θεσμοθετηθεί ώστε οι υπάρχουσες διατάξεις που αναφέρονται σε Ι.Ε.Κ. να νοούνται πλέον ως Σ.Α.Ε.Κ. όπου αυτό αναφέρεται ρητά στη σχετική νομοθεσία (OpenGov, 2023). Η λειτουργία των Σ.Α.Ε.Κ. διέπεται από κανονισμούς που καθορίζουν τη διάρκεια του προγράμματος, τα προσόντα πρόσβασης, τη δομή και τις εκπαιδευτικές υποχρεώσεις, συμπεριλαμβανομένης της πρακτικής άσκησης η οποία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την απόκτηση της Βεβαίωσης Επαγγελματικής Κατάρτισης (IEDIVIM, n.d.).

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του θεσμού είναι η πρακτική άσκηση τουλάχιστον 960 ωρών εντός του curriculum, συμβάλλοντας σημαντικά στην εμπειρική επάρκεια και στην επαγγελματική ετοιμότητα των καταρτιζομένων σε επιχειρησιακό επίπεδο (Cedefop, 2025). Η έμφαση στην πρακτική άσκηση ευθυγραμμίζεται με τις ευρωπαϊκές πολιτικές για μακρόχρονη και ουσιαστική σύνδεση μεταξύ επαγγελματικής κατάρτισης και αγοράς εργασίας, όπως καταγράφεται στον ευρωπαϊκό χώρο επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (Cedefop, 2025).

Λειτουργικά, οι Σ.Α.Ε.Κ. διαφέρουν από άλλα επίπεδα εκπαίδευσης καθώς εστιάζουν στην άμεση επαγγελματική ένταξη και στην παραγωγή ειδικευμένου προσωπικού με πρακτική εμπειρία και θεωρητική κατάρτιση. Ενώ η παραδοσιακή τριτοβάθμια εκπαίδευση επικεντρώνεται σε ευρύτερη επιστημονική κατεύθυνση, οι Σ.Α.Ε.Κ. επικεντρώνονται στο επαγγελματικό προφίλ και τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, παρέχοντας σχεδιασμένα προγράμματα που αντιστοιχούν σε επαγγελματικές ειδικότητες υψηλής ζήτησης (Izipen, 2024). Τέλος, στις λειτουργικές ιδιαιτερότητες περιλαμβάνονται η δωρεάν φοίτηση στις δημόσιες Σ.Α.Ε.Κ. για αποφοίτους Λυκείου, η ύπαρξη μεγάλου αριθμού ειδικοτήτων σε όλη την ελληνική επικράτεια, καθώς και η ενίσχυση της διασύνδεσης με εργοδότες κατά τη διάρκεια της κατάρτισης (DYPA, n.d.).

2.2 Διοίκηση και οργάνωση προγραμμάτων κατάρτισης

Η οργάνωση και διοίκηση προγραμμάτων κατάρτισης περιλαμβάνει τον στρατηγικό σχεδιασμό, τη διαχείριση εκπαιδευτικών πόρων, τον συντονισμό εκπαιδευτικού προσωπικού και υποδομών, καθώς και την αξιολόγηση της ποιότητας του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου. Στο επίπεδο της διοίκησης, η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων προϋποθέτει τον συστηματικό σχεδιασμό των μαθησιακών αποτελεσμάτων, τη διαμόρφωση σαφών ρόλων και αρμοδιοτήτων, καθώς και την παροχή κατάλληλων υποστηρικτικών μηχανισμών προς τους εκπαιδευτές και τους εκπαιδευόμενους.

Η βιβλιογραφία επισημαίνει ότι τα προγράμματα εξ αποστάσεως μάθησης απαιτούν ειδικές μεθοδολογικές προσεγγίσεις στον σχεδιασμό τους, ώστε να υποστηρίζεται η αλληλεπίδραση, η αυτονομία των εκπαιδευόμενων και η πρόσβαση σε ποιοτικό ψηφιακό υλικό (Ηλία, 2023). Η ανάγκη αυτή σχετίζεται με το γεγονός ότι, σε αντίθεση με τη δια ζώσης εκπαίδευση, στα περιβάλλοντα εξ αποστάσεως ο εκπαιδευόμενος δεν έχει άμεση παρουσία διδάσκοντα και άρα απαιτείται η πρόβλεψη μηχανισμών υποστήριξης μέσω τεχνολογικών εργαλείων, δομημένης επικοινωνίας και προσαρμοσμένων μορφών αξιολόγησης. Ο επιτυχής οργανωτικός σχεδιασμός, κατά συνέπεια, περιλαμβάνει τον ψηφιακό σχεδιασμό εκπαιδευτικού υλικού, τη διασφάλιση λειτουργικών και προσβάσιμων ηλεκτρονικών πλατφορμών, αλλά και την εκπαίδευση του προσωπικού στη χρήση τους.

Περαιτέρω, η διοίκηση των προγραμμάτων κατάρτισης συνδέεται με την ύπαρξη επαρκούς δικτυακής υποδομής, τεχνικής υποστήριξης και διαρκούς επιμόρφωσης των εκπαιδευτών, ώστε να υλοποιούν αποτελεσματικά διδακτικές πρακτικές προσαρμοσμένες στο ψηφιακό περιβάλλον (Ηλία, 2023). Η υλοποίηση προγραμμάτων τηλεεκπαίδευσης κατά την περίοδο της πανδημίας COVID-19 ανέδειξε τον κρίσιμο ρόλο της υποδομής στη διατήρηση της εκπαιδευτικής συνέχειας, καθώς και την ανάγκη οργανωτικών ρυθμίσεων που εξασφαλίζουν την πρόσβαση σε κατάλληλα εργαλεία για όλους τους εκπαιδευόμενους. Η διαχείριση της πρόσβασης, η διασφάλιση ισότητας ευκαιριών και η προστασία προσωπικών δεδομένων αναδείχθηκαν ως βασικοί διοικητικοί άξονες για την επιτυχή λειτουργία εξ αποστάσεως προγραμμάτων.

Ένα ακόμα στοιχείο της διοίκησης αποτελεί η επιλογή και υλοποίηση των κατάλληλων μοντέλων υποστήριξης των εκπαιδευόμενων. Όπως αναφέρεται στη σχετική βιβλιογραφία, η εξ αποστάσεως μάθηση απαιτεί αυξημένα επίπεδα αυτορρύθμισης και υπευθυνότητας από πλευράς εκπαιδευόμενων, γεγονός που προϋποθέτει την ύπαρξη ενισχυμένων υποστηρικτικών μηχανισμών, όπως καθοδηγητική ανατροφοδότηση, συστηματική αξιολόγηση και διαμορφωτική παρακολούθηση της προόδου (Ηλία, 2023). Η διοίκηση επομένως δεν περιορίζεται στην τυπική διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού, αλλά εκτείνεται σε παιδαγωγικές πρακτικές που υποστηρίζουν την ενεργή συμμετοχή και την ολοκλήρωση των μαθησιακών στόχων. Τέλος, σημαντική διάσταση των προγραμμάτων κατάρτισης αποτελεί η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς τους, η οποία επιτυγχάνεται μέσω συστηματικής καταγραφής δεδομένων μάθησης, μέτρησης ικανοποίησης εκπαιδευόμενων και αναπροσαρμογής του προγράμματος με βάση τεκμήρια ποιότητας. Η διεθνής εμπειρία καταδεικνύει ότι οι διοικητικές πρακτικές που υιοθετούν κουλτούρες συνεχούς βελτίωσης και καινοτομίας είναι εκείνες που καταφέρνουν να εξασφαλίσουν βιώσιμα και αποτελεσματικά περιβάλλοντα εξ αποστάσεως μάθησης (Ηλία, 2023).

2.3 Η εφαρμογή της ΕΞΑΕ σε δομές επαγγελματικής κατάρτισης διεθνώς

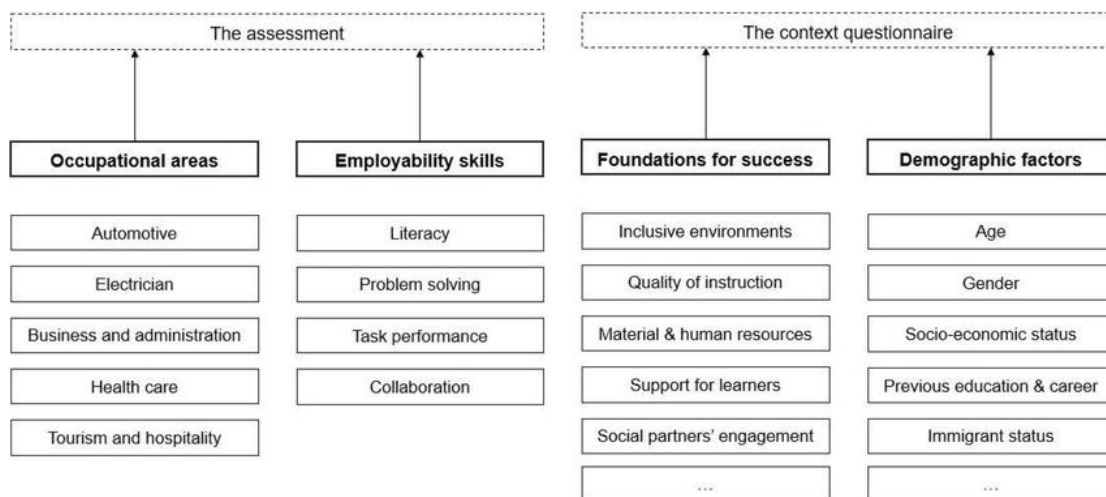
Η εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (ΕΞΑΕ) σε δομές επαγγελματικής κατάρτισης διεθνώς έχει αναπτυχθεί σημαντικά την τελευταία εικοσαετία, κυρίως ως απόκριση στις ανάγκες προσαρμογής των συστημάτων VET (Vocational Education and Training) στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, της τεχνολογικής μετάβασης και της δια βίου μάθησης. Σε διεθνές επίπεδο, η ΕΞΑΕ στον χώρο της επαγγελματικής κατάρτισης δεν υλοποιείται ενιαία, αλλά διαφοροποιείται σημαντικά ανάλογα με το θεσμικό πλαίσιο, την οικονομία, την ψηφιακή ωριμότητα και τις παιδαγωγικές προσεγγίσεις των εκπαιδευτικών συστημάτων.

Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, η επαγγελματική κατάρτιση χαρακτηρίζεται από την ανάγκη για ανάπτυξη πρακτικών και τεχνικών δεξιοτήτων, οι οποίες σε αρκετές περιπτώσεις απαιτούν πρακτική εξάσκηση, επομένως η εφαρμογή της εξ αποστάσεως μάθησης οδήγησε στην εμφάνιση

μικτών μοντέλων (blended VET), που συνδυάζουν ψηφιακή θεωρητική διδασκαλία με επιτόπια πρακτική εκπαίδευση (Varnam, 1977). Στις βιομηχανικές χώρες, όπως η Γερμανία και η Ελβετία, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση ενσωματώνεται συχνά στο πλαίσιο των δυϊκών συστημάτων κατάρτισης, όπου η μάθηση εναλλάσσεται μεταξύ θεωρίας και εργασιακού περιβάλλοντος, αξιοποιώντας ψηφιακές πλατφόρμες, εργαλεία παρακολούθησης δεξιοτήτων και ηλεκτρονικά portfolios.

Η πιο σύγχρονη διεθνής προσέγγιση περιγράφεται από τους Iliescu et al. (2025), οι οποίοι καταγράφουν ότι τα συστήματα VET διεθνώς υιοθετούν ψηφιακές λύσεις με στόχο την ενίσχυση της πρόσβασης, της προσαρμοστικότητας και της εκπαίδευσης σε πραγματικές συνθήκες εργασίας μέσω προσομοιώσεων και ψηφιακών πειραμάτων (Iliescu, Greiff, & Ion, 2025, p.1-2). Στο ίδιο άρθρο επισημαίνεται ότι η αξιοποίηση εξ αποστάσεως μαθησιακών περιβαλλόντων στον χώρο του VET αποτελεί βασικό εργαλείο ενίσχυσης της απασχολησιμότητας και των «employability skills», με έμφαση στην συνεργασία, την επίλυση προβλημάτων και την ψηφιακή γραμματισμό (Iliescu et al., 2025). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης το διάγραμμα της Εικόνας 2, στο οποίο απεικονίζεται ότι τα νέα διεθνή εργαλεία αξιολόγησης περιλαμβάνουν δεξιότητες όπως literacy, collaboration, και task performance, ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο την αξία της εξ αποστάσεως μάθησης για την επαγγελματική ανάπτυξη.

Επιπλέον, η διεθνής εμπειρία έδειξε ότι η πανδημία COVID-19 αποτέλεσε κομβικό σημείο για την επιτάχυνση της ψηφιακής μετάβασης σε επαγγελματικές σχολές, τεχνικά ινστιτούτα και κολέγια. Σε σχετική μελέτη καταγράφεται ότι η εξ αποστάσεως κατάρτιση υιοθετήθηκε ευρέως όχι μόνο για τη θεωρητική αλλά και για την πρακτική διάσταση της επαγγελματικής μάθησης μέσω ψηφιακών εργαστηρίων, προσομοιώσεων και απομακρυσμένων εργασιών (Tian et al., 2023). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της μελέτης, σε χώρες όπως η Κίνα, η Σιγκαπούρη και η Ν. Κορέα, η ΕΞΑΕ στη VET ενισχύθηκε μέσω κυβερνητικών επενδύσεων σε ψηφιακές υποδομές, δημιουργώντας πλατφόρμες για τεχνική κατάρτιση με ψηφιακές εφαρμογές, καινοτόμες μεθόδους αξιολόγησης και συνεχή επανακατάρτιση ενηλίκων.

Εικόνα 2: Στοιχεία της αξιολόγησης PISA-VET. Παρουσιάζει τα κύρια στοιχεία που στοχεύει η αξιολόγηση PISA-VET (Iliescu et al., 2025).

Παράλληλα, αναδεικνύονται και σημαντικές προκλήσεις στη διεθνή εφαρμογή της ΕξΑΕ στο VET, όπως η ετερογένεια των συστημάτων επαγγελματικής κατάρτισης, η άνιση ψηφιακή πρόσβαση, οι διαφοροποιήσεις ως προς τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, αλλά και η δυσκολία τυποποίησης των μαθησιακών αποτελεσμάτων σε διεθνές επίπεδο (Iliescu et al., 2025). Επιπλέον, ορισμένες τεχνικές δεξιότητες δεν μπορούν να μεταφερθούν επαρκώς σε διαδικτυακά περιβάλλοντα, γεγονός που απαιτεί επενδύσεις σε τεχνολογίες VR/AR, εργαστηριακές προσομοιώσεις και μικτές μορφές κατάρτισης. Οι Iliescu et al. (2025) αναδεικνύουν επίσης ζητήματα ισότητας, καθώς οι σπουδαστές VET συχνά προέρχονται από χαμηλότερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα και παρουσιάζουν χαμηλότερες ψηφιακές δεξιότητες, γεγονός που επηρεάζει αρνητικά τη συμμετοχή τους στην εξ αποστάσεως μάθηση.

2.4 Αξιολόγηση ποιότητας, υποδομές και τεχνική υποστήριξη

Η διασφάλιση της ποιότητας στην εξ αποστάσεως επαγγελματική κατάρτιση αποτελεί κρίσιμη συνιστώσα της αποτελεσματικής λειτουργίας των προγραμμάτων, καθώς αφορά την εγκυρότητα, αξιοπιστία και παιδαγωγική καταλληλότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών μάθησης. Η αξιολόγηση της ποιότητας δεν περιορίζεται στη μέτρηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων, αλλά επεκτείνεται στις δομές, τις διαδικασίες και τις συνθήκες υλοποίησης, όπως η διδακτική οργάνωση, οι τεχνολογικές υποδομές, η διαθεσιμότητα

υποστηρικτικών μηχανισμών και η ικανοποίηση των συμμετεχόντων (Ηλία, 2023).

Στη διεθνή βιβλιογραφία, η αξιολόγηση ποιότητας των προγραμμάτων εξ αποστάσεως επαγγελματικής κατάρτισης συχνά ενσωματώνει πολυδιάστατους δείκτες, με έμφαση στην επάρκεια των ψηφιακών εργαλείων, την pedagogical usability, την τεχνική αξιοπιστία και την προσβασιμότητα (Iliescu, Greiff & Ion, 2025). Στο διάγραμμα «Components of the PISA-VET assessment» στη σελίδα 2 καταγράφονται παράμετροι όπως collaboration, task-performance και literacy, οι οποίες λειτουργούν ως έμμεσοι δείκτες ποιότητας για τα συστήματα VET που αξιοποιούν ψηφιακές τεχνολογίες.

Ειδικότερα ως προς τις υποδομές και την τεχνική υποστήριξη, η βιβλιογραφία αναδεικνύει ότι το οικοσύστημα της εξ αποστάσεως κατάρτισης απαιτεί:

1. ασφαλή δικτυακή πρόσβαση,
2. σταθερές ψηφιακές πλατφόρμες,
3. εργαλεία σύγχρονης και ασύγχρονης διάδρασης,
4. τεχνική υποστήριξη σε πραγματικό χρόνο, και
5. εκπαίδευση χρηστών στη χρήση συστημάτων

(Tian et al., 2023).

Τα διεθνή δεδομένα της πανδημίας COVID-19 ανέδειξαν ότι σε χώρες με ανεπτυγμένο VET σύστημα (Κίνα, Σιγκαπούρη, Ν. Κορέα) πραγματοποιήθηκαν μεγάλες επενδύσεις σε ψηφιακές υποδομές, δημιουργία ειδικών ψηφιακών εργαστηρίων και ενοποιημένες κρατικές πλατφόρμες, γεγονός που μείωσε τις απώλειες μάθησης και διατήρησε τη λειτουργία των επαγγελματικών σχολών (Tian et al., 2023). . Αντιθέτως, οι χώρες με ασθενείς τεχνολογικές υποδομές ανέδειξαν «διαδικτυακές ανισότητες» (digital divides), οι οποίες επηρέασαν δυσανάλογα τους καταρτιζόμενους VET, που συχνά προέρχονται από χαμηλότερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα (Iliescu et al., 2025).

2.5 Επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτών

Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτών στην εξ αποστάσεως επαγγελματική κατάρτιση αποτελεί θεμελιώδη προϋπόθεση για την ποιότητα της μαθησιακής διαδικασίας, καθώς ο εκπαιδευτής δεν λειτουργεί μόνο ως μεταδότης γνώσης αλλά και ως σχεδιαστής μαθησιακών εμπειριών, διαμεσολαβητής τεχνολογίας, υποστηρικτής δεξιοτήτων και αξιολογητής (Varnam, 1977).

Η βιβλιογραφία δείχνει ότι η επιμόρφωση των εκπαιδευτών σε περιβάλλοντα VET πρέπει να καλύπτει τέσσερις βασικούς άξονες:

1. παιδαγωγικές δεξιότητες για εξ αποστάσεως μάθηση,
2. ψηφιακές δεξιότητες και τεχνολογική ενσωμάτωση,
3. δεξιότητες διαχείρισης τάξης και αλληλεπίδρασης online,
4. διαμορφωτική και αυθεντική αξιολόγηση δεξιοτήτων (Iliescu et al., 2025)

Στο άρθρο των Iliescu et al. (2025) υπογραμμίζεται ότι οι χώρες με αναπτυγμένα VET συστήματα επενδύουν συστηματικά στην επαγγελματική μάθηση των εκπαιδευτών, τόσο μέσω μοριοδοτούμενων προγραμμάτων όσο και μέσω ενδοσχολικών κοινοτήτων πρακτικής, καθώς η εξ αποστάσεως κατάρτιση απαιτεί υψηλότερα επίπεδα τεχνοπαιδαγωγικής επάρκειας (TPACK), σε σύγκριση με την παραδοσιακή διδασκαλία (Iliescu et al., 2025).

Η «Ηλία (2023)» καταγράφει επίσης ότι στην ελληνική πραγματικότητα, η επιμόρφωση εκπαιδευτών εξ αποστάσεως πραγματοποιήθηκε κυρίως μετά την πανδημία, με στόχο την εξοικείωση με ψηφιακές πλατφόρμες, τη διαχείριση εξ αποστάσεως μαθησιακών κοινοτήτων και την αξιολόγηση μέσω ψηφιακών εργαλείων (Ηλία, 2023). Επισημαίνεται ότι ο εκπαιδευτής χρειάζεται να αναπτύξει συναισθηματικές και κοινωνικές δεξιότητες (π.χ. υποστήριξη, ενσυναίσθηση, feedback), που ενισχύουν τη διαδικτυακή συμμετοχή των καταρτιζομένων και μειώνουν το αίσθημα απομόνωσης.

Σε διεθνές επίπεδο, η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτών VET συνδέεται πλέον με δια βίου μάθηση, μικροπιστοποιήσεις (micro-credentials), ψηφιακά badges και πιστοποιήσεις επάρκειας διδασκαλίας online, με στόχο

την πιστοποίηση συγκεκριμένων δεξιοτήτων (Iliescu et al., 2025). Αυτές οι μορφές πιστοποίησης ενισχύουν την κινητικότητα των εκπαιδευτών και τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων VET, ειδικά σε ευρωπαϊκά πλαίσια όπου ισχύει το EQF.

3. Ερευνητικά Ερωτήματα

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνήσει τις προοπτικές, τις προϋποθέσεις, τις δυσκολίες και την οργανωτική-διοικητική διάσταση της υλοποίησης σύγχρονης και ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΑΕΚ) στην Ελλάδα. Η διεθνής βιβλιογραφία αναδεικνύει ότι η ΕξΑΕ, ιδίως όταν υλοποιείται μέσω συνδυασμού σύγχρονων και ασύγχρονων μορφών, δεν αποτελεί απλώς μια τεχνολογική και παιδαγωγική επιλογή, αλλά συνδέεται στενά με το πώς οργανώνονται οι εκπαιδευτικοί θεσμοί, με το πώς διοικούνται και με το πώς στηρίζουν τους εκπαιδευόμενους και τους εκπαιδευτές τους (Moore & Kearsley, 2012; Garrison, Anderson & Archer, 2000; Siemens, 2005). Στο πλαίσιο αυτό, η έρευνα επιδιώκει να αποτυπώσει την εμπειρία και τις αντιλήψεις των εμπλεκόμενων φορέων σχετικά με τη σύγχρονη και ασύγχρονη ΕξΑΕ στις ΣΑΕΚ, να καταγράψει τις διοικητικές και οργανωτικές πρακτικές που εφαρμόζονται κατά την υλοποίηση των προγραμμάτων εξ αποστάσεως κατάρτισης, να εντοπίσει τους παράγοντες που διευκολύνουν ή εμποδίζουν την αποτελεσματική εφαρμογή της, να αναδείξει τη σχέση μεταξύ παιδαγωγικών μεθόδων και οργανωτικής αποτελεσματικότητας, να αναλύσει τον ρόλο των τεχνολογικών υποδομών, της επιμόρφωσης και της ψηφιακής επάρκειας των εμπλεκόμενων και, τέλος, να διατυπώσει τεκμηριωμένες προτάσεις πολιτικής και διοίκησης για τη μελλοντική ενσωμάτωση της ΕξΑΕ στις ΣΑΕΚ (Kusmaryono, Jupriyanto & Kusumaningsih, 2021; Lowenthal, 2023; Davidson-Shivers & Rand, 2023).

Με βάση τα παραπάνω και λαμβάνοντας υπόψη τα κενά που έχουν αναδειχθεί στη βιβλιογραφία ως προς τη διοικητική και οργανωτική διάσταση της ΕξΑΕ σε δομές επαγγελματικής κατάρτισης (Boztaş et al., 2025), διαμορφώνονται συγκεκριμένα ερευνητικά ερωτήματα. Πρώτον, τίθεται το ερώτημα πώς αντιλαμβάνονται οι εμπλεκόμενοι τη σύγχρονη και την ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση στο πλαίσιο των ΣΑΕΚ, τόσο ως προς τα παιδαγωγικά της χαρακτηριστικά όσο και ως προς τις επιπτώσεις της στην οργάνωση της διδασκαλίας και στην εμπειρία των σπουδαστών. Συναφές με αυτό είναι και το ερώτημα ποιες διοικητικές και οργανωτικές διαδικασίες εφαρμόζονται στις ΣΑΕΚ για την παροχή ΕξΑΕ, δηλαδή πώς

σχεδιάζονται, συντονίζονται και υποστηρίζονται τα προγράμματα εξ αποστάσεως κατάρτισης σε επίπεδο δομών, ρόλων και αρμοδιοτήτων. Παράλληλα, η βιβλιογραφία υπογραμμίζει τη σημασία των παραγόντων που λειτουργούν είτε ως διευκολυντές είτε ως εμπόδια στην εφαρμογή της ΕξΑΕ (Hrastinski, 2008· Kusmaryono et al., 2021), γεγονός που οδηγεί στο ερώτημα ποιοι παράγοντες, σε διοικητικό, τεχνολογικό, παιδαγωγικό ή θεσμικό επίπεδο, διευκολύνουν ή αντιστρόφως εμποδίζουν την αποτελεσματική εφαρμογή της.

Ιδιαίτερη βαρύτητα έχει επίσης ο ρόλος της τεχνολογικής υποδομής και της ψηφιακής επάρκειας. Η διεθνής και ελληνική βιβλιογραφία αναδεικνύει ότι η ποιότητα και η σταθερότητα των τεχνολογικών λύσεων, καθώς και η ικανότητα των εμπλεκομένων να τις αξιοποιούν παιδαγωγικά, αποτελούν κρίσιμες προϋποθέσεις για ουσιαστική μάθηση και βιώσιμη εφαρμογή της ΕξΑΕ (Moore & Kearsley, 2012; Kara, 2020; Meng et al., 2024). Κατά συνέπεια, διατυπώνεται το ερευνητικό ερώτημα ποιος είναι ο ρόλος της τεχνολογικής υποδομής και της ψηφιακής επάρκειας στην επιτυχία της ΕξΑΕ στις ΣΑΕΚ και πώς οι διοικητικές αποφάσεις επηρεάζουν την ανάπτυξη και αξιοποίηση αυτών των πόρων. Επιπλέον, η διάκριση μεταξύ σύγχρονης και ασύγχρονης μορφής μάθησης, με τα διαφορετικά πλεονεκτήματα και περιορισμούς κάθε μορφής για την αλληλεπίδραση, την αυτονομία και την εμπλοκή των σπουδαστών (Hrastinski, 2008· Garrison et al., 2000), οδηγεί στο ερώτημα πώς επηρεάζουν συγκεκριμένα οι μορφές σύγχρονης και ασύγχρονης μάθησης την εμπειρία, την αυτονομία και τον βαθμό εμπλοκής των σπουδαστών στα προγράμματα των ΣΑΕΚ.

Τέλος, δεδομένου ότι οι ΣΑΕΚ λειτουργούν σε ένα κανονιστικό και θεσμικό πλαίσιο που καθορίζεται από εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές για τη διά βίου μάθηση, την ψηφιακή εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση, ανακύπτει αναπόφευκτα το ερώτημα ποιες πολιτικές και διοικητικές παρεμβάσεις μπορούν να υποστηρίξουν ουσιαστικά και μακροπρόθεσμα την επιτυχή ενσωμάτωση της ΕξΑΕ στις ΣΑΕΚ. Η βιβλιογραφία για τον ψηφιακό μετασχηματισμό στην εκπαίδευση και την ανάγκη συνολικού επανασχεδιασμού δομών, στρατηγικών και διαδικασιών δείχνει ότι η εφαρμογή της ΕξΑΕ δεν είναι ουδέτερη, αλλά απαιτεί συγκεκριμένα μέτρα σε

επίπεδο πολιτικής, διοίκησης και διαχείρισης πόρων (Boztaş et al., 2025; Davidson-Shivers & Rand, 2023). Έτσι, η απάντηση στο τελευταίο ερευνητικό ερώτημα συνδέεται άμεσα με τη δυνατότητα της παρούσας έρευνας να παράγει προτάσεις που θα αξιοποιηθούν από διοικητικούς φορείς, υπεύθυνους σχεδιασμού και χάραξης πολιτικής, με στόχο τη βιώσιμη και ποιοτική ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης.

4. Μεθοδολογικός Σχεδιασμός

Η μεθοδολογία που επιλέχθηκε για την παρούσα έρευνα έχει σκοπό να διερευνήσει σε βάθος και από την οπτική των διοικητικών στελεχών των Σχολών Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΑΕΚ) τις οργανωτικές, διοικητικές, τεχνολογικές και παιδαγωγικές διαστάσεις της εφαρμογής της σύγχρονης και ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Λόγω της φύσης και του αντικειμένου της έρευνας, οι οποίες σχετίζονται με εμπειρίες, αντιλήψεις, διαδικασίες και υποκειμενικές περιγραφές, η προσέγγιση της έρευνας είναι ποιοτική και διερευνητική (qualitative exploratory research). Η έρευνα βασίζεται στην υπόθεση ότι οι εμπλουτισμένες αφηγηματικές πληροφορίες από τα διοικητικά στελέχη μπορούν να αποδώσουν πολύπλευρη και ουσιαστική κατανόηση των φαινομένων της ΕξΑΕ στο πλαίσιο των ΣΑΕΚ, κάτι που δεν επιτυγχάνεται με ποσοτικά εργαλεία όπως ερωτηματολόγια ή στατιστική ανάλυση (Denny, 2022; Tenny, 2024).

4.1 Ερευνητικό παράδειγμα και φιλοσοφικό υπόβαθρο

Η ποιοτική έρευνα εντάσσεται στο ερμηνευτικό επιστημολογικό παράδειγμα (interpretivist paradigm), το οποίο υποστηρίζει ότι η γνώση για κοινωνικά φαινόμενα δεν είναι κάτι απόλυτα αντικειμενικό, αλλά συν-κατασκευάζεται μέσω της αλληλεπίδρασης μεταξύ ερευνητή και συμμετεχόντων (Tenny, 2024). Υπό αυτή την έννοια, η ερμηνευτική προσέγγιση συμβάλλει στη διερεύνηση των διεργασιών και στρατηγικών που εφαρμόζονται ή απαιτούνται στην εξ αποστάσεως κατάρτιση των ΣΑΕΚ, επιτρέποντας την ανάδειξη των υποκείμενων νοηματοδοτήσεων που δεν είναι άμεσα ορατές μέσω ποσοτικών εργαλείων. Επιπλέον, η ποιοτική ερμηνευτική προσέγγιση συνδέεται με την παραδοχή ότι η κοινωνική πραγματικότητα είναι περίπλοκη και δυναμικά διαμορφούμενη μέσα από τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ ατόμων και θεσμών. Δεδομένου ότι στην ΕξΑΕ στις ΣΑΕΚ εμπλέκονται διοικητικές αποφάσεις, τεχνολογικές υποδομές, παιδαγωγικές στρατηγικές και συνθήκες ωρίμανσης οργανωτικών δομών, η ερμηνευτική οπτική δίνει τη δυνατότητα κατανόησης της «εμπειρικής λογικής» των διοικητικών στελεχών, δηλαδή πώς αντιλαμβάνονται, ποιοι παράγοντες επηρεάζουν τις αποφάσεις τους, ποιες

προσδοκίες και αντιστάσεις εμφανίζονται και πώς κατανοούν τον ρόλο τους μέσα σε ένα εξελισσόμενο εκπαιδευτικό περιβάλλον.

4.2 Ερευνητικό σχέδιο και τύπος έρευνας

Η παρούσα έρευνα υιοθετεί ποιοτική μέθοδο με σχεδιασμό τύπου case study ή διερευνητικής μελέτης πεδίου (qualitative case study design). Η μελέτη αυτή επικεντρώνεται σε μία «περίπτωση», δηλαδή στο σύστημα λειτουργίας των ΣΑΕΚ και στις εμπειρίες των διοικητικών στελεχών, προκειμένου να διερευνηθεί εις βάθος ένα κοινωνικό και θεσμικό φαινόμενο στο πραγματικό του περιβάλλον. Η επιλογή του ερευνητικού σχεδίου τύπου case study σχετίζεται με την ανάγκη καταγραφής του τρόπου με τον οποίο εφαρμόζεται ή θα μπορούσε να εφαρμοστεί η ΕξΑΕ στο πλαίσιο των ΣΑΕΚ, καθώς και με την ανάγκη κατανόησης των οργανωτικών, τεχνολογικών και παιδαγωγικών παραμέτρων που καθορίζουν την αποτελεσματικότητα ή τη βιωσιμότητα των εφαρμογών ΕξΑΕ. Η διερευνητική μελέτη πεδίου δεν αντιμετωπίζει την υπό μελέτη περίπτωση ως πηγή γενικεύσιμων συμπερασμάτων, αλλά ως πεδίο παραγωγής θεωρητικής και εννοιολογικής Η ποιοτική προσέγγιση θεωρείται επίσης κατάλληλη για την παραγωγή εφαρμοσμένης γνώσης, διότι επιτρέπει στον ερευνητή να συλλέξει πληροφορίες από τους φορείς λήψης αποφάσεων οι οποίοι διαθέτουν κρίσιμη γνώση για τους οργανωτικούς περιορισμούς και τις ευκαιρίες που προκύπτουν μέσα από την πρακτική διαχείριση της ΕξΑΕ (Tenny, 2024). Το γεγονός ότι οι διοικητικοί φορείς εμπλέκονται στην εφαρμογή στρατηγικών, στη διαχείριση πόρων και στη λήψη αποφάσεων καθιστά τις αφηγήσεις τους πρωτογενή πεδία δεδομένων υψηλής αξίας για μια έρευνα που επιδιώκει να προτείνει διοικητικές ή πολιτικές παρεμβάσεις.

4.3 Ρόλος της βιβλιογραφικής ανασκόπησης

Η συστηματική βιβλιογραφική ανασκόπηση προηγείται της εμπειρικής φάσης χρησιμεύει στον εντοπισμό των κενών στη βιβλιογραφία, τη διατύπωση των ερευνητικών ερωτημάτων, την τεκμηρίωση της ανάγκης χρήσης ποιοτικών συνεντεύξεων και την εδραίωση του θεωρητικού πλαισίου της έρευνας. Από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση προέκυψε ότι η υφιστάμενη έρευνα για την ΕξΑΕ έχει επικεντρωθεί κυρίως σε πανεπιστημιακά περιβάλλοντα και σε θεματικές που αφορούν την παιδαγωγική αποτελεσματικότητα, τις

τεχνολογικές πλατφόρμες και τις ψηφιακές δεξιότητες των εκπαιδευομένων και των εκπαιδευτών (Garrison, Anderson & Archer, 2000; Siemens, 2005; Lowenthal, 2023; Davidson-Shivers & Rand, 2023). Αντίθετα, η διοικητική και οργανωτική διάσταση της εφαρμογής της ΕξΑΕ σε δομές επαγγελματικής κατάρτισης ενηλίκων παραμένει υποεκπροσωπούμενη, γεγονός που οδήγησε στη διαμόρφωση του ερωτηματικού πεδίου της παρούσας έρευνας.

Η ανασκόπηση επίσης ανέδειξε την απουσία εμπειρικών μελετών που να εξετάζουν τις ΣΑΕΚ ως συγκεκριμένο θεσμικό πλαίσιο εφαρμογής της ΕξΑΕ υπό το πρίσμα της διοίκησης και της οργάνωσης. Ενώ υπάρχουν μελέτες που αφορούν την εφαρμογή της ΕξΑΕ σε επαγγελματική εκπαίδευση γενικότερα, αυτές εστιάζουν κυρίως στις ψηφιακές δεξιότητες και στην προσαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων, χωρίς να εξετάζουν τον ρόλο των διοικητικών φορέων, τις δομές διακυβέρνησης, τις στρατηγικές επένδυσης σε υποδομές ή τις διαδικασίες υποστήριξης των εκπαιδευτικών τους. Η ύπαρξη αυτού του κενού συνδέεται με τη σημασία της ποιοτικής διερεύνησης. Διότι για να απαντηθούν ερωτήσεις όπως «ποιοι παράγοντες εμποδίζουν την εφαρμογή της ΕξΑΕ», «πώς σχεδιάζονται και υλοποιούνται στρατηγικές» και «πώς αντιλαμβάνονται τα στελέχη την τεχνολογική και οργανωτική ωριμότητα», δεν επαρκούν ποσοτικά εργαλεία, αλλά απαιτείται η αφηγηματική ερμηνεία των συμμετεχόντων. Συνεπώς, η βιβλιογραφική ανασκόπηση δεν αποτέλεσε μηχανιστική συνοπτική διαδικασία, αλλά το θεμέλιο πάνω στο οποίο στηρίχθηκε ο μεθοδολογικός σχεδιασμός.

4.4 Επιλογή ποιοτικής μεθόδου: Συνεντεύξεις

Για τη συλλογή των εμπειρικών δεδομένων επιλέχθηκαν ημιδομημένες, ατομικές συνεντεύξεις με διοικητικά στελέχη ΣΑΕΚ. Η επιλογή αυτή βασίζεται στη δυνατότητα των συνεντεύξεων να αποτυπώνουν πλούσιες, περιγραφικές και πολυδιάστατες πληροφορίες για τις αντιλήψεις, τις εμπειρίες, τις απόψεις και τις πρακτικές των συμμετεχόντων (Jamshed, 2014; Jordan, 2021). Σε αντίθεση με τις στερεά δομημένες συνεντεύξεις ή τα ερωτηματολόγια, οι ημιδομημένες συνεντεύξεις δίνουν στον ερευνητή τη δυνατότητα να ακολουθήσει τις απαντήσεις του συμμετέχοντος, να ζητήσει διευκρινίσεις, να αναπτύξει υπο-ερωτήματα που αναδύονται κατά τη διάρκεια της συζήτησης

και να εμβαθύνει σε ζητήματα που δεν είχαν αρχικά προβλεφθεί. Αυτή η ευελιξία θεωρείται κρίσιμη για έρευνες όπου οι αντιλήψεις και οι εμπειρίες βρίσκονται στο επίκεντρο και όπου η κατανόηση των νοσηματοδοτήσεων έχει μεγαλύτερη ερευνητική αξία από την καταγραφή συχνοτήτων.

Επιπλέον, οι ημιδομημένες συνεντεύξεις είναι κατάλληλες για ερευνητικά ερωτήματα που επικεντρώνονται στο «πώς» και στο «γιατί», καθώς επιτρέπουν στους συμμετέχοντες να αναπτύξουν τις σκέψεις τους χωρίς τους περιορισμούς που επιβάλλουν οι τυποποιημένες φόρμες (McGrath, 2019). Στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας, η δυνατότητα διερεύνησης του τρόπου με τον οποίο τα διοικητικά στελέχη αντιλαμβάνονται την ΕξΑΕ, ποιες προκλήσεις αναγνωρίζουν και ποιες στρατηγικές προτείνουν, καθιστά τη συγκεκριμένη μέθοδο ιδιαίτερα πρόσφορη. Άλλωστε, οι διοικητικές εμπειρίες συχνά συνδέονται με ανεπίσημες διαδικασίες, άτυπες αλληλεπιδράσεις και τοπικές κουλτούρες που δύσκολα ποσοτικοποιούνται αλλά είναι κρίσιμες για την κατανόηση της λειτουργίας ενός εκπαιδευτικού οργανισμού.

4.5 Πληθυσμός και πλαίσιο της έρευνας

Ο πληθυσμός της έρευνας αποτελείται από διοικητικά στελέχη των ΣΑΕΚ, δηλαδή άτομα που κατέχουν θέση ευθύνης στη λήψη αποφάσεων, στον σχεδιασμό, στην υποστήριξη εκπαιδευτικών πρωτοβουλιών και γενικότερα στη λειτουργία των σχολών. Οι συμμετέχοντες πρέπει να διαθέτουν οργανωτική εμπειρία και υπευθυνότητα σε θέματα που σχετίζονται με την ΕξΑΕ ή με γενικότερα θέματα διοίκησης εκπαιδευτικών μονάδων. Το δείγμα αναμένεται να περιλαμβάνει διευθυντές ΣΑΕΚ, υποδιευθυντές ή υπεύθυνους εκπαιδευτικών προγραμμάτων, στελέχη διοίκησης, επιτελικά στελέχη με ευθύνη στον σχεδιασμό ή στην εποπτεία εκπαιδευτικών διαδικασιών. Η συμμετοχή των στελεχών αυτών θεωρείται κρίσιμη επειδή αποτελούν τους φορείς που ασκούν διοικητική εξουσία, συνδέουν στρατηγικές με πρακτικές και διαθέτουν πλήρη γνώση των περιορισμών και των δυνατοτήτων των σχολών τους.

Το πλαίσιο της έρευνας είναι οι ελληνικές ΣΑΕΚ, οι οποίες αποτελούν δομές μη τυπικής μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με στόχο την επαγγελματική κατάρτιση ενηλίκων και βρίσκονται ενταγμένες σε ένα κανονιστικό περιβάλλον

που περιλαμβάνει πολιτικές διά βίου μάθησης, επαγγελματικής ανάπτυξης και ευρωπαϊκής αναγνώρισης προσόντων. Το ιστορικό πλαίσιο μετά την πανδημία COVID-19, όπου επιταχύνθηκε η υιοθέτηση ψηφιακών εργαλείων, καθιστά την ανασκόπηση της εμπειρίας των ΣΑΕΚ ιδιαίτερα επίκαιρη, δεδομένου ότι οι διοικητικές δομές εξετάζουν τις δυνατότητες βιώσιμης ένταξης της ΕξΑΕ στα προγράμματά τους.

Η έρευνα αναγνωρίζει ότι οι ΣΑΕΚ διαθέτουν ετερογένεια ως προς την ωριμότητα, το μέγεθος, τις υποδομές και τις στρατηγικές τους, και δεν επιχειρεί να καταγράψει ενιαίο «πρότυπο λειτουργίας», αλλά να αποδώσει τη διοικητική πολυπλοκότητα που διαμορφώνεται από το εσωτερικό περιβάλλον κάθε σχολής. Αυτή η παραδοχή ενισχύει την επιλογή της ποιοτικής μεθόδου, καθώς η γενίκευση των συμπερασμάτων δεν αποτελεί στόχο της μελέτης, αλλά η παραγωγή θεωρητικού και πρακτικού νοήματος που μπορεί να αξιοποιηθεί για τη διαμόρφωση διοικητικών και πολιτικών προτάσεων σε ένα ευρύτερο πλαίσιο.

4.6 Δειγματοληψία και επιλογή συμμετεχόντων

Η επιλογή των συμμετεχόντων θα γίνει μέσω σκόπιμης δειγματοληψίας (purposive sampling), με σκοπό την εξασφάλιση συμμετοχής ατόμων που διαθέτουν γνώσεις, εμπειρία και εμπλοκή στον τομέα της διοίκησης των ΣΑΕΚ. Η σκόπιμη δειγματοληψία είναι κατάλληλη για ερευνητικά σχέδια που επιδιώκουν σε βάθος κατανόηση ενός φαινομένου και όχι στατιστική γενίκευση (Tenny, 2024). Το μέγεθος του δείγματος δεν καθορίζεται εκ των προτέρων βάσει ποσοτικών κριτηρίων, αλλά βάσει της αρχής του «θεματικού κορεσμού» (data saturation), δηλαδή του σημείου όπου οι νέες συνεντεύξεις δεν προσθέτουν νέα ουσιώδη δεδομένα (Jordan, 2021). Η επιλογή αυτή δικαιολογείται από το γεγονός ότι τα διοικητικά στελέχη αποτελούν περιορισμένο πληθυσμό με υψηλή εξειδίκευση ως προς το υπό μελέτη αντικείμενο.

4.7 Διαδικασία συλλογής δεδομένων

Οι συνεντεύξεις θα πραγματοποιηθούν σε χρόνο και χώρο που θα συμφωνηθεί με τους συμμετέχοντες, είτε δια ζώσης είτε μέσω διαδικτυακών

εργαλείων τηλεδιάσκεψης, ανάλογα με τις τεχνικές και διοικητικές συνθήκες της περιόδου. Κάθε συνέντευξη θα ηχογραφείται με τη ρητή συναίνεση του συμμετέχοντος και στη συνέχεια θα απομαγνητοφωνείται κατά λέξη, ώστε τα δεδομένα να είναι διαθέσιμα για ανάλυση. Η διάρκεια κάθε συνέντευξης αναμένεται να κυμαίνεται μεταξύ 30 και 70 λεπτών, ανάλογα με τον βαθμό εμπλοκής και την έκταση της συζήτησης. Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, ο ερευνητής θα ακολουθεί έναν οδηγό συνέντευξης που έχει διαμορφωθεί βάσει των ερευνητικών ερωτημάτων και του θεωρητικού πλαισίου, χωρίς να επιβάλλεται αυστηρή γραμμική σειρά των ερωτήσεων. Στόχος είναι η διατήρηση ισορροπίας ανάμεσα στη συνοχή της διαδικασίας και στην αναδυόμενη δυναμική της συζήτησης

4.8 Διαδικασία ανάλυσης δεδομένων

Η ανάλυση των δεδομένων θα πραγματοποιηθεί μέσω θεματικής ανάλυσης (thematic analysis), η οποία αποτελεί ευρέως αποδεκτή μέθοδο στην ποιοτική έρευνα για την αναγνώριση, οργάνωση και ερμηνεία θεματικών μοτίβων μέσα από αφηγηματικά δεδομένα. Η θεματική ανάλυση επιτρέπει την εξαγωγή εννοιολογικών κατηγοριών μέσα από τα δεδομένα, χωρίς την ανάγκη προσυμπερασματικών θεωρητικών προτύπων. Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει φάσεις όπως η εξοικείωση με τα δεδομένα μέσω συνεχούς ανάγνωσης των απομαγνητοφωνημένων συνεντεύξεων, η αρχική κωδικοποίηση, η ανάπτυξη θεμάτων, ο έλεγχος συνάφειας και συνοχής των θεμάτων και η τελική ερμηνεία τους σε σχέση με τα ερευνητικά ερωτήματα και το θεωρητικό πλαίσιο. Η θεματική ανάλυση θεωρείται κατάλληλη μέθοδος για διοικητικές και εκπαιδευτικές έρευνες διότι επιτρέπει την ανάδειξη οργανωτικών στρατηγικών, πολιτικών αποφάσεων, εμπειριών και στάσεων που δεν καταγράφονται με τυπικά διοικητικά μέσα.

Η διαδικασία της κωδικοποίησης μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε χειροκίνητα είτε με τη χρήση λογισμικού ποιοτικής ανάλυσης (π.χ. NVivo), ανάλογα με τη διαθεσιμότητα και τις ανάγκες του ερευνητή. Η τελική ερμηνεία των θεμάτων θα βασιστεί στη διασταύρωση των δεδομένων με το θεωρητικό πλαίσιο, χωρίς να επιχειρηθεί στατιστική γενίκευση. Αντίθετα, στόχος είναι η ανάπτυξη

εννοιολογικής κατανόησης της εμπειρίας των διοικητικών στελεχών και η παραγωγή αξιοποιήσιμων συμπερασμάτων για την εφαρμογή της ΕΞΑΕ.

4.9 Δεοντολογικά ζητήματα

Η έρευνα θα διεξαχθεί με πλήρη σεβασμό στις αρχές της δεοντολογίας της ποιοτικής έρευνας. Οι συμμετέχοντες θα ενημερώνονται για το σκοπό της έρευνας, τη διαδικασία, το είδος των δεδομένων που θα συλλεχθούν και τον τρόπο χρήσης τους. Θα υπογράφουν ή θα αποδέχονται τη συμμετοχή τους μέσω εντύπου ενημερωμένης συναίνεσης, στο οποίο θα διασφαλίζεται το δικαίωμά τους να αποχωρήσουν από την έρευνα οποιαδήποτε στιγμή χωρίς συνέπειες. Η ανωνυμία και η εμπιστευτικότητα θα διασφαλίζονται πλήρως με την αφαίρεση κάθε στοιχείου που επιτρέπει την αναγνώριση των συμμετεχόντων ή των σχολών, ενώ τα δεδομένα θα αποθηκεύονται με ασφαλή τρόπο σύμφωνα με τις αρχές του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων (GDPR).

4.10 Ζητήματα εγκυρότητας και αξιοπιστίας στην ποιοτική έρευνα

Σε αντίθεση με την ποσοτική έρευνα, όπου η εγκυρότητα και η αξιοπιστία αξιολογούνται μέσω στατιστικών κριτηρίων, η ποιοτική έρευνα χρησιμοποιεί έννοιες όπως η αξιοπιστία (trustworthiness), η πιστότητα (credibility), η εξαρτησιμότητα (dependability), η μεταφερσιμότητα (transferability) και η επιβεβαιωσιμότητα (confirmability). Η παρούσα έρευνα θα επιδιώξει να ενισχύσει την αξιοπιστία των δεδομένων μέσω πρακτικών όπως η απομαγνητοφώνηση κατά λέξη, η διατήρηση αναλυτικών σημειώσεων πεδίου, η τριγωννοποίηση με το θεωρητικό πλαίσιο και η διασταύρωση ερμηνειών. Η μεταφερσιμότητα θα ενισχυθεί μέσω της λεπτομερούς περιγραφής του πλαισίου και των χαρακτηριστικών των συμμετεχόντων, ώστε οι αναγνώστες να κρίνουν τη συνάφεια των ευρημάτων. Η επιβεβαιωσιμότητα θα διασφαλιστεί μέσω της διατήρησης αρχείων δεδομένων και αναλυτικών τεκμηρίων, τα οποία επιτρέπουν την αναδρομή στη διαδικασία ανάλυσης.

4.11 Περιορισμοί της μεθόδου

Όπως κάθε ερευνητικό σχέδιο, η ποιοτική μεθοδολογία παρουσιάζει ορισμένους περιορισμούς. Πρώτον, τα δεδομένα δεν είναι γενικεύσιμα, καθώς

το δείγμα δεν επιλέγεται με στατιστικά κριτήρια αλλά βάσει εμπειρίας. Δεύτερον, η ανάλυση μπορεί να επηρεαστεί από την ερμηνευτική τοποθέτηση του ερευνητή, αν και αυτό αντιμετωπίζεται με διαφάνεια και τεκμηρίωση. Τρίτον, η πρόσβαση στα διοικητικά στελέχη ενδέχεται να είναι περιορισμένη λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων ή θεσμικών περιορισμών. Τέλος, η χρονική συγκυρία μπορεί να επηρεάσει τις απαντήσεις, ιδίως σε περιόδους εκπαιδευτικών αλλαγών ή κρίσεων. Παρά τους περιορισμούς αυτούς, η ποιοτική μεθοδολογία κρίνεται κατάλληλη για τον σκοπό της έρευνας, δεδομένου ότι επιδιώκει την εμβάθυνση και όχι τη στατιστική αποτίμηση του φαινομένου. Η αξία της βρίσκεται στην ικανότητά της να αναδεικνύει πτυχές της διοικητικής πραγματικότητας που παραμένουν αθέατες μέσα από ποσοτικές προσεγγίσεις και να συμβάλλει στη διαμόρφωση πρακτικών και πολιτικών προτάσεων για την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ.

5. Εργαλείο Συλλογής Δεδομένων

Για τη συλλογή των ερευνητικών δεδομένων χρησιμοποιήθηκε οδηγός ημιδομημένης συνέντευξης. Η επιλογή της ημιδομημένης συνέντευξης κρίνεται ιδιαίτερα κατάλληλη για ποιοτικές έρευνες, καθώς επιτρέπει την εις βάθος διερεύνηση των εμπειριών, των αντιλήψεων και των στάσεων των συμμετεχόντων, διατηρώντας παράλληλα μια βασική δομή που εξασφαλίζει τη συγκρισιμότητα των απαντήσεων μεταξύ των συμμετεχόντων.

Ο οδηγός συνέντευξης σχεδιάστηκε με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα της μελέτης, το θεωρητικό πλαίσιο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και τη σχετική μεθοδολογική βιβλιογραφία για τη διεξαγωγή ποιοτικών συνεντεύξεων. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, οι ημιδομημένες συνεντεύξεις επιτρέπουν στον ερευνητή να εξετάσει πολύπλευρα κοινωνικά και οργανωτικά φαινόμενα, καθώς δίνουν τη δυνατότητα ανάπτυξης νέων θεμάτων κατά τη διάρκεια της συζήτησης (Kallio et al., 2016; DeJonckheere & Vaughn, 2019).

Ο οδηγός συνέντευξης περιλάμβανε ανοιχτού τύπου ερωτήσεις οργανωμένες σε θεματικές ενότητες, οι οποίες αφορούσαν τον ρόλο και την εμπειρία των διοικητικών στελεχών, τις αντιλήψεις σχετικά με τη σύγχρονη και ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση, τη διοικητική και οργανωτική ετοιμότητα των ΣΑΕΚ, τις τεχνολογικές υποδομές και την ψηφιακή επάρκεια, τους διευκολυντικούς και ανασταλτικούς παράγοντες εφαρμογής, τις επιπτώσεις της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην εκπαιδευτική εμπειρία των σπουδαστών, καθώς και τις προοπτικές και τις αναγκαίες διοικητικές ή πολιτικές παρεμβάσεις.

Οι ερωτήσεις διατυπώθηκαν με τρόπο που να ενθαρρύνει την ελεύθερη ανάπτυξη των απόψεων των συμμετεχόντων, ενώ παράλληλα ο ερευνητής μπορούσε να χρησιμοποιήσει διευκρινιστικές ή διερευνητικές ερωτήσεις (probes) για την περαιτέρω εμβάθυνση σε ζητήματα που προέκυπταν κατά τη διάρκεια της συνέντευξης. Η δομή του οδηγού συνέντευξης περιλάμβανε αρχικά σύντομη εισαγωγή και συλλογή βασικών δημογραφικών στοιχείων των συμμετεχόντων και στη συνέχεια θεματικές ενότητες που σχετίζονταν άμεσα με τους στόχους της έρευνας. Η συγκεκριμένη δομή συνέβαλε στη

συστηματική συλλογή δεδομένων και στη διευκόλυνση της μεταγενέστερης ανάλυσης.

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν ατομικά και με τη συγκατάθεση των συμμετεχόντων ηχογραφήθηκαν, ώστε να καταστεί δυνατή η ακριβής απομαγνητοφώνηση και η εις βάθος ανάλυση των δεδομένων. Στη συνέχεια τα δεδομένα αναλύθηκαν με τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης, η οποία αποτελεί μία από τις πλέον διαδεδομένες προσεγγίσεις ανάλυσης ποιοτικών δεδομένων, καθώς επιτρέπει τον εντοπισμό επαναλαμβανόμενων προτύπων και θεμάτων μέσα στο ερευνητικό υλικό (Braun & Clarke, 2006). Η ανάπτυξη του οδηγού συνέντευξης και η επιλογή των θεματικών ενοτήτων πραγματοποιήθηκαν με τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η σύνδεση μεταξύ των ερευνητικών ερωτημάτων της μελέτης και των ερωτήσεων που τέθηκαν στους συμμετέχοντες.

Ολόκληρο παρατίθεται στο Παράρτημα 1, ενώ στον Πίνακα συνοψίζεται το πώς συνδέεται κάθε ερευνητικό ερώτημα με την εκάστοτε ενότητα της ημιδομημένης συνέντευξης.

Πίνακας 1: Πίνακας σύνδεσης ερευνητικών ερωτημάτων και ερωτήσεων συνέντευξης

Ερευνητικό Ερώτημα	Ενότητες Συνέντευξης	Ενδεικτικές Ερωτήσεις
Πώς αντιλαμβάνονται τα διοικητικά στελέχη τον ρόλο της σύγχρονης και ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ;	Αντίληψη για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση	Ερωτήσεις 4-7
Ποια είναι η διοικητική και οργανωτική ετοιμότητα των ΣΑΕΚ για την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;	Διοικητική και οργανωτική διάσταση	Ερωτήσεις 8-10
Ποιες τεχνολογικές υποδομές και δεξιότητες απαιτούνται για την αποτελεσματική υλοποίηση της εξ	Υποδομές και ψηφιακή επάρκεια	Ερωτήσεις 11-13

αποστάσεως εκπαίδευσης;		
Ποιοι παράγοντες διευκολύνουν ή εμποδίζουν την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ;	Διευκολυντικοί και ανασταλτικοί παράγοντες	Ερωτήσεις 14-16
Πώς επηρεάζει η εξ αποστάσεως εκπαίδευση την εμπειρία και τη συμμετοχή των σπουδαστών;	Εκπαιδευτική εμπειρία	Ερωτήσεις 17-18
Ποιες διοικητικές και πολιτικές παρεμβάσεις θεωρούνται απαραίτητες για την ανάπτυξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ;	Πολιτικές και προοπτικές	Ερωτήσεις 19-20

6. Αποτελέσματα

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν την περίοδο Απριλίου Μαΐου και αφορούσε τρεις διευθυντές σχολών Σχολών Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης στη Βόρεια Ελλάδα με μεγάλη εμπειρία σε θέσεις διοίκησης της εκπαίδευσης γεγονός που καθιστά σημαντική την έκφραση των απόψεών τους για τη διοίκηση και ακόμα περισσότερο για τη διοίκηση αυτών των Σχολών.

1^{ος} Θεματικός Άξονας: αντίληψη για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Και οι τρεις διευθυντές έχουν εμπειρία από τη διοίκηση δημοσίων σχολών και έχουν εμπλακεί στη διοικητική υποστήριξη εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε περιπτώσεις έκτακτων αναγκών και όχι μόνο στην περίοδο του κορονοϊού όπου οι περισσότεροι αναγκαστικά αποδέχτηκαν και σε ένα βαθμό βίαια τη συγκεκριμένη συνθήκη υλοποίησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Επίσης διαπιστώνουμε ότι δεν υπάρχει κάποια ειδική εκπαίδευση στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν την εισαγωγή της νέας εκπαιδευτικής τεχνολογίας στην εκπαιδευτική διαδικασία, *«Ναι συνήθως δίδασκα στο εθνικό κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και αυτοδιοίκησης, δηλαδή τα μάθημα τα έκανα αυτά στους υπόλοιπους. Δεν έχω παρακολουθήσει κάποιο σεμινάριο αλλά η ψηφιακή Διοίκηση για μας , λόγω της ειδικότητάς μας, έχει συνάφεια με το αντικείμενο το δικό μας..»*,

Σχετικά με την αντίληψή τους για την εφαρμογή της σύγχρονης και ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης φαίνεται να την εντάσσουν ομαλά στη γενικότερη διοικητική τους λειτουργία αισθανόμενοι το βάρος της διοικητικής ευθύνης απέναντι στον οργανισμό τον οποίο διοικούν, *«ο ρόλος μου είναι πολυδιάστατος στη διοίκηση της ΣΑΕΚ..»*, *«Ως Διευθυντής έχω την πλήρη ευθύνη για τη διοίκηση, οργάνωση και εποπτεία της σχολής, σύμφωνα με τον Κανονισμό Λειτουργίας. Συντονίζω το εκπαιδευτικό έργο, τηρώ όλα τα διοικητικά και ηλεκτρονικά αρχεία, διαχειρίζομαι τις διαδικασίες φοίτησης και πρακτικής άσκησης και εξασφαλίζω την εφαρμογή του θεσμικού πλαισίου. Υλοποιώ προσωπικά το σύνολο των καθημερινών λειτουργιών, ώστε η σχολή να λειτουργεί απρόσκοπτα..»*

Η εμπειρία τους σχετικά με τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών στην εκπαίδευση από τους ίδιους αποτελεί και έναν θετικό παράγοντα στην προώθηση της εφαρμογής αλλά και στην υιοθέτηση των νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία αλλά και στη διοίκηση ειδικότερα. «Έχω σημαντική εμπειρία στη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία και τις αξιοποιώ συστηματικά. Χρησιμοποιώ την ψηφιακή ηλεκτρονική τάξη για την οργάνωση υλικού, ανακοινώσεων και επικοινωνίας με τους καταρτιζόμενους, ενώ ενσωματώνω διαδραστικά εργαλεία και εφαρμογές ενεργητικής μάθησης. Η ψηφιακή υποστήριξη της διδασκαλίας αποτελεί πλέον σταθερό και ουσιαστικό μέρος της εκπαιδευτικής μου πρακτικής...», και ένας άλλος «αρκετά μεγάλη θα έλεγα, πολύ μεγάλη γιατί εδώ και χρόνια έχει ψηφιοποιηθεί η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση από μια απλή βεβαίωση σπουδαστή εκπαιδευτή, μέχρι καταχώριση τιμολογίων, μέχρι οτιδήποτε άλλο θέλετε, συχνή επικοινωνία, κλπ».

Η εμπειρία τους φαίνεται από την εμπλοκή τους στη διαδικασία οργάνωσης και υποστήριξης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κυρίως τα τελευταία χρόνια χωρίς να αναφέρονται στον τρόπο απόκτησης αυτής της εμπειρίας, «Βέβαια ως *facilitator*, καθοδηγώντας έτσι τους εμπλεκόμενους ώστε να ανακαλύψουν τη γνώση μόνοι τους καλλιεργώντας την αυτονομία...», και «Ναι, έχω εμπλακεί ενεργά στην οργάνωση και υποστήριξη εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Έχω διαχειριστεί πλήρως τη λειτουργία της ψηφιακής ηλεκτρονικής τάξης, την ανάρτηση υλικού, την επικοινωνία με τους καταρτιζόμενους και την παρακολούθηση της συμμετοχής τους...», « αξιοποιώ διαδραστικά εργαλεία και άλλες ψηφιακές εφαρμογές, ώστε η εξ αποστάσεως διδασκαλία να παραμένει συμμετοχική και αποτελεσματική. Η εμπειρία αυτή με έχει βοηθήσει να υποστηρίξω ομαλά τη μαθησιακή διαδικασία, ακόμη και σε περιόδους που απαιτούν πλήρη ψηφιακή λειτουργία...», «Αυτό με το *open class* τότε που είχαμε κάνει τότε στην περίπτωση του κορονοϊού και είχαμε εδώ ένα ΙΕΚ περισσότερο από 20 τμήματα γύρω στους 500 σπουδαστές και όλο αυτό με πάνω από 100 καθηγητές διεκπεραιωνόταν εξ αποστάσεως, τμήματα με μαθήματα μέχρι και είχαμε και εξεταστικές εξ αποστάσεως. Ναι έχουμε εμπλακεί.»

Ομοφωνία υπάρχει και για το ρόλο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην επαγγελματική εκπαίδευσης αλλά ορισμένοι διατηρούν επιφυλάξεις για αμιγώς εξ αποστάσεως εκπαίδευσης λόγω της φύσης και του περιεχομένου των σπουδών στην επαγγελματική κατάρτιση όπου απαιτείται η δια ζώσης έμπρακτη συμμετοχή των σπουδαστών στην εκτέλεση των χειρωνακτικών εργασιών. *«Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτελεί ένα σημαντικό συμπληρωματικό εργαλείο στην επαγγελματική κατάρτιση. Δεν αντικαθιστά τη δια ζώσης ... εργαστηριακή εμπειρία, αλλά μπορεί να ενισχύσει ουσιαστικά τη θεωρητική κατάρτιση,...»*, *«Επιτρέπει μεγαλύτερη ευελιξία, υποστηρίζει την εξατομικευμένη μάθηση και συμβάλλει στη διατήρηση της εκπαιδευτικής συνέχειας σε απαιτητικές περιόδους. Θεωρώ ότι, όταν εφαρμόζεται οργανωμένα και με τα κατάλληλα ψηφιακά εργαλεία, προσθέτει πραγματική αξία στη μαθησιακή διαδικασία.»*, *«Είναι καταλυτικός στον εκσυγχρονισμό της μάθησης, παρέχοντας ευελιξία, προσβασιμότητα και εξατομίκευση λειτουργώντας ως γέφυρα για τη διαβίου μάθηση επιτρέποντας στους σπουδαστές να συνδυάζουν τις σπουδές τους με την εργασία ξεπερνώντας τους γεωγραφικούς φραγμούς...»*, *«Για μένα επαγγελματική κατάρτιση είναι το 70% κατάρτιση και το 30% γνώση. Συνεπώς είναι πολύ καλύτερο να είναι διαζώσης όταν πρόκειται για εργαστήρια...»*.

Η εμπειρία τους τους δίνει τη δυνατότητα να μπορούν σε πρώτη φάση να αξιολογήσουν την εφαρμογή της σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και μέσω αυτής να διαμορφώνουν άποψη για τη διοίκηση κάτω από τις νέες συνθήκες των σχολών ανώτερης επαγγελματικής κατάρτισης. *« Η εφαρμογή σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ είναι εφικτή και μπορεί να λειτουργήσει υποστηρικτικά, κυρίως στο θεωρητικό μέρος της κατάρτισης... Συνεπώς, θεωρώ ότι η σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να εφαρμοστεί με επιτυχία ως συμπληρωματικό μοντέλο, διατηρώντας πάντα τον κορμό της δια ζώσης εκπαίδευσης»*, *«Καλό είναι να υπάρχει ως δυνατότητα αλλά όπως προείπα είναι μία παράμετρος, δεν είναι για μένα το βασικό, το βασικό είναι να είναι διαζώσης ειδικά εργαστηριακή επιμόρφωση. Τα εργαστηριακά μαθήματα πρέπει να γίνονται δια ζώσης.»*.

Σχετικά με την αξιολογική τοποθέτηση των ερωτηθέντων για την ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση εμμένουν στην άποψη ότι μπορεί να προσφέρει

στον κυρίως στον εμπλουτισμό του υλικού και του περιεχομένου των μαθημάτων τόσο στα θεωρητικά όσο και στα εργαστηριακά μαθήματα, εκεί όπου μπορεί να επεκτείνει τις γνώσεις τους από τη διεύρυνση των εμπειριών έστω και με τη χρήση βίντεο. *«Η ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να εφαρμοστεί με ιδιαίτερα θετικά αποτελέσματα στις ΣΑΕΚ, κυρίως ως υποστηρικτικό εργαλείο για το θεωρητικό μέρος της κατάρτισης. Επιτρέπει στους καταρτιζόμενους να μελετούν με τον δικό τους ρυθμό, να έχουν συνεχή πρόσβαση στο εκπαιδευτικό υλικό και να επανέρχονται σε δύσκολες έννοιες όποτε χρειάζεται.», «Στην ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση υπάρχει η δυνατότητα να σχεδιάζονται τα μαθήματα και βάσει του σχεδιασμού αυτού να υπάρχει προσβάσιμο υλικό για όλους τους καταρτιζόμενους... Καλή περίπτωση είναι αλλά σας είπα είναι να παρακολουθούμε βιντεάκια.».*

Ομοφωνία διαπιστώνεται και στην άποψη ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να αποτελεί συμπληρωματική μέθοδο στη δια ζώσης διδασκαλία. *«Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά ως συμπληρωματικό εργαλείο στη δια ζώσης διδασκαλία, ιδιαίτερα στο θεωρητικό μέρος της κατάρτισης. Προσφέρει ευελιξία, πρόσβαση στο υλικό και ενισχύει τη μαθησιακή συνέχεια... θεωρώ ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να υποστηρίξει, αλλά όχι να αντικαθιστά, τη δια ζώσης εκπαίδευση.»*, *«Συμπληρωματικά. Με την ανεστραμμένη τάξη οι καταρτιζόμενοι μελετούν τη θεωρία μόνοι τους από το ψηφιακό υλικό (vídeo, σημειώσεις) πριν το μάθημα και ο χρόνος στην τάξη αφιερώνεται με ασκήσεις, απορίες και ομαδική εργασία.»*, *«Συμπληρωματικά μόνο. Η άποψή μου είναι ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να είναι μόνο συμπληρωματική στην επαγγελματική κατάρτιση.»*.

2^{ος} Θεματικός Άξονας: Διοικητική και οργανωτική διάσταση

Σχετικά με την οργανωτική και διοικητική ετοιμότητα των ΣΑΕΚ για την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι σημαντικό να καταγραφεί το περιεχόμενο αυτής της οργανωτικής ετοιμότητας και στη συνέχεια να διαπιστωθεί η ετοιμότητα για την εισαγωγή μίας καινοτομικής δράσης στη μεθοδολογία της εκπαιδευτικής πράξης όπως είναι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση με τους εκπαιδευτικούς να τους αντιμετωπίζουν για πρώτη φορά

όπου οι περισσότεροι δεν έχουν βασική εκπαίδευση στις νέες τεχνολογίες και ακόμα περισσότερο την ευχέρεια στην εφαρμογή τους στη διδασκαλία.

Συγκεκριμένα στο ερώτημα, ποιες διοικητικές διαδικασίες θεωρείτε απαραίτητες για την αποτελεσματική εφαρμογή εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ προσδιορίζουν με σαφήνεια το περιεχόμενο της οργανωτικής διαδικασίας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. *«Για την αποτελεσματική εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ απαιτείται ένα σαφές και οργανωμένο διοικητικό πλαίσιο. Χρειάζεται κεντρικός συντονισμός, τήρηση ηλεκτρονικών αρχείων, έγκαιρη ενημέρωση των καταρτιζόμενων, σωστή διαχείριση της ψηφιακής τάξης και τεχνική υποστήριξη. Επίσης, είναι απαραίτητο να υπάρχουν σαφείς οδηγίες προς τους εκπαιδευτές και τους καταρτιζόμενους, καθώς και διαδικασίες παρακολούθησης της συμμετοχής και της προόδου. Με αυτές τις προϋποθέσεις, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να λειτουργήσει οργανωμένα και αποδοτικά.»*, *«Η ηλεκτρονική διαχείριση εγγράφων, η αυτοματοποιημένη ταυτοποίηση, η έγκαιρη αξιολόγηση των καταρτιζόμενων, η προστασία προσωπικών δεδομένων, η τεχνική υποστήριξη και η αδιάκοπη επιμόρφωση του εκπαιδευτικού προσωπικού...»*.

3^{ος} Θεματικός Άξονας: Υποδομές και ψηφιακή επάρκεια

Για την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης απαιτείται η ύπαρξη της αναγκαίας υποδομής και πριν από αυτό η ετοιμότητα της διοικητικής δομής των ΣΑΕΚ για να μπορεί αρχικά αλλά και διαρκώς μετά την πρώτη εφαρμογή την συνεχή υποστήριξη αλλά και εκσυγχρονισμό των λειτουργιών της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Οι απαντήσεις που δίνονται σε αυτήν την ερώτηση από του συνεντευξιαζόμενους δείχνουν μια αισιοδοξία αλλά και μια αυτοσυγκράτηση για την στήριξη στη συνέχεια των υποδομών για την εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. *« Η διοικητική δομή των ΣΑΕΚ έχει θέσει τις βασικές προϋποθέσεις για να υποστηρίξει μορφές εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, ιδιαίτερα στο θεωρητικό μέρος της κατάρτισης. Με την κατάλληλη οργάνωση, σαφείς διαδικασίες και αξιοποίηση των διαθέσιμων ψηφιακών εργαλείων, μπορεί να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στις απαιτήσεις αυτού του μοντέλου. Θεωρώ ότι υπάρχει η αναγκαία βάση και ότι, με σταδιακή ενίσχυση και συστηματική εφαρμογή, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να*

ενσωματωθεί ομαλά στο εκπαιδευτικό πλαίσιο των ΣΑΕΚ.» , «Είμαστε σε ένα αρχικό στάδιο που θα πρέπει να υπάρχουν κανάλια επικοινωνίας. Προς το παρόν έχουν γίνει κάποια άλματα όπου έχουν καθοριστεί και επίσημα ψηφιακά κανάλια... χρειάζεται και επιπλέον εργασία προκειμένου να υιοθετηθούν οδηγοί καλών πρακτικών στις οποίες καλές πρακτικές η διοίκηση οφείλει να εκδίδει ενημερωτικούς οδηγούς που θα θέτουν ξεκάθαρους κανόνες δικτύωσης, ίσους όρους πρόσβασης και συμπερίληψης για όλους τους καταρτιζόμενους... εμείς ψηφιακά είμαστε έτοιμοι αλλά το να υποστηρίξουμε κάτι τέτοιο... αλλά πιστεύω ότι δεν θα είναι λειτουργικό δεν θα είναι αποτελεσματικό για τα παιδιά».

Οργανωτικά και διοικητικά οι αλλαγές που απαιτούνται για την πληρέστερη εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης επικεντρώνονται στην ψηφιοποίηση των διαδικασιών διοικητικών και οργανωτικών αλλά και η εξασφάλιση της συνέχειας με την συνεχή τεχνική υποστήριξη κάτι που δεν είναι βέβαιο από την μέχρι σήμερα εμπειρία των εκπαιδευτικών. «Για την καλύτερη ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ θα απαιτούνταν ορισμένες οργανωτικές προσαρμογές, όπως η καθιέρωση σαφών διαδικασιών, η συστηματική οργάνωση της ψηφιακής τάξης και η παροχή κατευθύνσεων προς εκπαιδευτές και καταρτιζόμενους. Επίσης, θα ήταν χρήσιμη η ενίσχυση της τεχνικής ... ψηφιακός μετασχηματισμός υποδομών που αποτελεί κορυφαία προτεραιότητα...μετάβαση από τον παραδοσιακό γραφειοκρατικό τρόπο λειτουργίας σε ένα ευέλικτο υβριδικό μοντέλο», «Οργανωτικές αλλαγές αν δεν είχαμε ψηφιοποιηθεί, πιστεύω ότι αυτό είναι βασικό η ψηφιοποίηση,...».

Η ολοκληρωμένη προσέγγιση των ψηφιακών αλλαγών απαιτούν άρτιες τεχνολογικές υποδομές τις οποίες η μετάβαση στην ψηφιακή εποχή θεωρεί ως βασική προϋπόθεση αλλά και τη βάση για την ανάπτυξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Συγκεκριμένα οι ερωτηθέντες θεωρούν ότι υπάρχουν οι προϋποθέσεις για την αξιοποίηση των υπάρχουσών τεχνολογιών για την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Έτσι στην ερώτηση, πως αξιολογείτε τις τεχνολογικές υποδομές που διαθέτουν σήμερα οι ΣΑΕΚ για την υλοποίηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης θεωρούν ότι αξιοποιούν τις υπάρχουσες

τεχνολογίες αλλά συμπληρώνουν και νέο εξοπλισμό για μπορέσουν να υλοποιήσουν τις τεχνικές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. «Οι τεχνολογικές υποδομές που διαθέτουν σήμερα οι ΣΑΕΚ παρέχουν μια βασική λειτουργική βάση για την υλοποίηση εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Με την αξιοποίηση των διαθέσιμων ψηφιακών εργαλείων και πλατφορμών, μπορούν να υποστηριχθούν οργανωμένες διαδικασίες σύγχρονης και ασύγχρονης μάθησης... παράλληλα, η συνεχής αναβάθμιση και η συστηματική υποστήριξη των υποδομών θα ενισχύσουν ακόμη περισσότερο την αποτελεσματικότητα και τη σταθερότητα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ.», «Επειδή εμείς έχουμε τη δυνατότητα εδώ, έχουμε τμήμα πληροφορικής και μπορούμε αυτά τα παλιά τεχνολογικά, τέλος πάντων τους παλιούς υπολογιστές να τους αναβαθμίσουμε. Αλλά γενικά το σύστημα των τεχνολογικών υποδομών των Σ.Α.Ε.Κ. θέλει αλλαγή πλήρη, αγορά καινούριων υπολογιστών και διαφόρων άλλων μέσων...».

Στην ερώτηση, για το πόσο σημαντική θεωρείτε η ψηφιακή επάρκεια του έμψυχου υλικού των ΣΑΕΚ στην οργάνωση και εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης οι ερωτώμενοι συμφωνούν ότι αυτή είναι κυρίαρχη και στρατηγική σημασίας στην υλοποίηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και ότι υπάρχει επάρκεια για την παροχή ποιοτικής εκπαίδευσης. «Η ψηφιακή επάρκεια των διοικητικών στελεχών και των εκπαιδευτών είναι ιδιαίτερα σημαντική για την αποτελεσματική υλοποίηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Διευκολύνει την ορθή χρήση των ψηφιακών εργαλείων,..., συμβάλλει στη διασφάλιση ενιαίων πρακτικών και στην ομαλή λειτουργία τόσο της σύγχρονης όσο και της ασύγχρονης μάθησης. Η ψηφιακή επάρκεια αποτελεί πλέον βασικό στοιχείο της εκπαιδευτικής ποιότητας...», «Η ψηφιακή επάρκεια των στελεχών αποτελεί στρατηγική προτεραιότητα του εκσυγχρονισμού,... Εδώ είμαστε στο μάξιμουμ η επάρκεια, δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα, δεν χρειάζεται κανένα σεμινάριο, το διοικητικό προσωπικό απαρτίζεται και από πληροφορικάριους και οι υπόλοιποι έχουν πάρα πολύ καλή επαφή με τους υπολογιστές.»

Στο ερώτημα, ποιες μορφές επιμόρφωσης θεωρείτε απαραίτητες για τη βελτίωση της ψηφιακής ετοιμότητας των εκπαιδευτικών οργανισμών οι ερωτώμενοι συμφωνούν ότι έχουν τις αναγκαίες γνώσεις αλλά χρειάζονται

επιπλέον επιμόρφωση σε συγκεκριμένα αντικείμενα που θα τους κάνουν να βελτιώσουν τις πρακτικές τους στην παροχή ποιοτικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Έτσι, «θεωρώ απαραίτητες μορφές επιμόρφωσης που εστιάζουν στη χρήση ψηφιακών εργαλείων, στη διαχείριση της ψηφιακής τάξης και στις βασικές αρχές σύγχρονης και ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Χρήσιμη είναι επίσης η επιμόρφωση σε θέματα παιδαγωγικής αξιοποίησης της τεχνολογίας, ώστε τα ψηφιακά μέσα να ενσωματώνονται με τρόπο οργανωμένο και αποτελεσματικό. Η συνεχής αναβάθμιση των δεξιοτήτων συμβάλλει στη συνολική βελτίωση της ποιότητας της εκπαιδευτικής διαδικασίας.», «Μορφές επιμόρφωσης σε ψηφιακές τεχνολογίες και σε ψηφιακά μέσα software, δηλαδή πάνω σε κάποιες συγκεκριμένες πλατφόρμες ή αντικείμενα, να γίνου επιμόρφωση τω διοικητικών...».

4^{ος} Θεματικός Άξονας: Διευκολυντικοί και ανασταλτικοί παράγοντες

Ως προς την ανταπόκριση του συστήματος στην εισαγωγή των καινοτόμων για τη χώρα δράσεων της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είτε πρόκειται για σύγχρονη είτε για ασύγχρονη υπάρχουν παράγοντες του συστήματος που λειτουργούν θετικά δηλαδή προς την ίδια κατεύθυνση και άλλοι που λειτουργούν ανασταλτικά όπως φάνηκε και από τις παραπάνω ερωτήσεις για την ετοιμότητα του συστήματος και των ΣΑΕΚ.

Συγκεκριμένα και σε ότι αφορά στους θετικούς παράγοντες που διευκολύνουν την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης οι απαντήσεις των ερωτώμενων επικεντρώνονται σε τρεις παράγοντες που είναι σημαντικοί στην κατάσταση του ηλεκτρονικού μέρους των ΣΑΕΚ δηλαδή των λογισμικών, στην κατάσταση του ανθρώπινου δυναμικού το οποίο είναι καταρτισμένο αλλά με διαφοροποιήσεις στο επίπεδο εξοικείωσης με τις νέες τεχνολογίες οι οποίες λόγω του κορονοϊού μπήκαν ξαφνικά και ως ένα βαθμό βίαια στην εκπαιδευτική λειτουργία και τέλος στην ύπαρξη της κατάλληλης τεχνικής υποδομής. «Η εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ διευκολύνεται από παράγοντες όπως η ύπαρξη κατάλληλων ψηφιακών εργαλείων, η οργανωμένη δομή της ψηφιακής τάξης και η σαφής καθοδήγηση προς εκπαιδευτές και καταρτιζόμενους. Σημαντικό ρόλο παίζει επίσης η ψηφιακή επάρκεια του προσωπικού και η διαθεσιμότητα βασικής τεχνικής υποστήριξης... Ευέλικτο πρόγραμμα σπουδών», «να είμαστε τεχνολογικά

έτοιμοι, τα τεχνολογικά μέσα, δεύτερον σε επίπεδο soft ware, δηλαδή λογισμικό και τρίτον το ανθρώπινο δυναμικό να είναι καταρτισμένο να μπορεί να μπορεί να το διαχειριστεί όλο αυτό.»

Σχετικά με τα εμπόδια που εμφανίζονται στις ΣΑΕΚ στο πλαίσιο της παροχής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, οι απαντήσεις επικεντρώνονται στα προβλήματα της τεχνολογικής υποδομής, κυρίως στη σταθερότητα του δικτύου αλλά και στην έλλειψη καταρτισμένου διοικητικού και εκπαιδευτικού προσωπικού σε επιμέρους τεχνολογίες επικοινωνίας και δικτύου. Τα εμπόδια «αφορούν κυρίως την επάρκεια των ψηφιακών δεξιοτήτων, τη σταθερότητα των τεχνολογικών υποδομών και την ανάγκη για σαφείς διαδικασίες οργάνωσης της ψηφιακής τάξης....από τη διαφοροποίηση του επιπέδου εξοικείωσης των καταρτιζομένων με τα ψηφιακά εργαλεία και από την ανάγκη συνεχούς τεχνικής υποστήριξης...», «Κακό δίκτυο, διακοπή ρεύματος, προβλήματα εξοπλισμού... τα σημαντικότερα εμπόδια είναι η πτώση του διαδικτύου, η ταχύτητα, η διαλειτουργικότητα και η ευρυζωνικότητα και λοιπά τεχνικά προβλήματα από τα τεχνικά μέσα που χρησιμοποιούμε.»

Επίσης στην ερώτηση αν υπάρχουν συγκεκριμένοι τύποι μαθημάτων ή ειδικοτήτων που θεωρείτε ότι είναι περισσότερο ή λιγότερο κατάλληλοι για εξ αποστάσεως εκπαίδευση, οι απαντήσεις επικεντρώνονται στον μεγάλο αριθμό μαθημάτων λόγω των πολλών και διαφορετικών προγραμμάτων τα οποία ορισμένα είναι θεωρητικά άλλα είναι θετικά και άλλα τεχνολογικά γεγονός που επιβάλλει μια διαφοροποίηση στον τρόπο προσέγγισης σχετικά με την δυνατότητα εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Όπου απαιτείται από τη συγκρότηση του προγράμματος χειρωνακτική εργασία στην πρακτική κυρίως άσκηση εκεί η εξ αποστάσεως καθίσταται προβληματική. Συγκεκριμένα «Υπάρχουν πάνω από 110 ειδικότητες στις Σ.Α.Ε.Κ. κάποιες από αυτές που δεν έχουν τόσο πολύ κατάρτιση όπως γραμματέων, ανώτερων στελεχών παραδείγματός χάριν όπως διάφορες άλλες τέτοιες θεωρητικής φύσεως και αυτές μπορούν εξ αποστάσεως να είναι κάπως πιο εύκολα.», «Ορισμένα μαθήματα ή ειδικότητες είναι πιο κατάλληλα για εξ αποστάσεως εκπαίδευση, ιδιαίτερα εκείνα που έχουν θεωρητικό χαρακτήρα και μπορούν να υποστηριχθούν αποτελεσματικά μέσω ψηφιακών εργαλείων. Αντίθετα, μαθήματα που απαιτούν πρακτική άσκηση,

εργαστηριακές δεξιότητες ή κλινική εμπειρία χρειάζονται κυρίως δια ζώσης διδασκαλία.»

5^{ος} Θεματικός Άξονας: Εκπαιδευτική εμπειρία

Η εμπειρία των ερωτηθέντων για την αποτελεσματικότητα των εξ αποστάσεως σπουδών στους σπουδαστές έχει ενδιαφέρον από την άποψη ότι είναι οι άμεσοι παρατηρητές αλλά και αξιολογητές των σπουδαστών για την απόδοση των σπουδών μέσω των νέων τεχνολογιών και μάλιστα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Η αναφορά γίνεται στην ετοιμότητα των σπουδαστών από κάθε πλευρά, που σημαίνει ύπαρξη μέσων επικοινωνίας, οικειότητα στη χρήση της λογισμικών και των επιπτώσεων αυτών στο μαθησιακό επίπεδο τους σε σχέση με τον παραδοσιακό τρόπο παροχής εκπαίδευσης δια ζώσης.

Συγκεκριμένα στο ερώτημα για το πώς επηρεάζει η εξ αποστάσεως εκπαίδευση την εμπειρία των σπουδαστών διαπιστώνουμε τη διάσταση απόψεων μεταξύ των ερωτηθέντων όπου ορισμένοι βλέπουν μια θετική ανταπόκριση στη μαθησιακή διαδικασία και άλλοι δεν μπορούν να αποδεχτούν ότι η εισαγωγή νέας τεχνολογίας στην εκπαίδευση μπορεί να αντικαταστήσει την παραδοσιακή δια ζώσης εκπαιδευτική διαδικασία. *«Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση επηρεάζει την εμπειρία των σπουδαστών ... προσφέρει ευελιξία, άμεση πρόσβαση στο υλικό και δυνατότητα μελέτης με τον προσωπικό τους ρυθμό... παράλληλα, η αξιοποίηση διαδραστικών ψηφιακών εργαλείων μπορεί να ενισχύσει τη συμμετοχή, να κινητοποιήσει ακόμη και λιγότερο ενεργούς σπουδαστές ... κάνει τη μαθησιακή διαδικασία πιο ενδιαφέρουσα και ελκυστική, ιδιαίτερα για τους νεότερους που είναι εξοικειωμένοι με την τεχνολογία.»*, *«Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση εμπλουτίζει τη μαθησιακή διαδικασία αλλά δεν μπορεί να αντικαταστήσει πλήρως τη διαζώσης εκπαίδευση, καθώς υστερεί στη μετάδοση συναισθηματικών και κοινωνικών δεξιοτήτων...»*, *«...πιστεύω δεν την επηρεάζει και πολύ, πιστεύω ότι ο σπουδαστής μαθαίνει βλέποντας κάτι διάζωσης ή πιάνοντας,... συμμετέχοντας σε αυτό ειδικά στα εργαστήρια, δεν την επηρεάζει τόσο πολύ»*.

Στην ερώτηση αν η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να επηρεάσει την εμπλοκή, την αυτονομία ή τη συμμετοχή των σπουδαστών, διαπιστώνεται, επίσης, διάσταση απόψεων όπως και στην προηγούμενη ερώτηση. Για την πλειονότητα των ερωτηθέντων η χρήση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης θα

έχει θετικά αποτελέσματα στη εμπλοκή των σπουδαστών και θα διευκολύνει την επικοινωνία μεταξύ των σπουδαστών στην εκπαιδευτική διαδικασία αλλά και αντίθετα για άλλους εκφράζεται μια τελείως αρνητική άποψη προφανώς λόγω του γεγονότος ότι δεν μπορούν οι ίδιοι να αποδεχτούν και να ενσωματώσουν στην εκπαιδευτική τους λειτουργία την νέα τεχνολογία. Εκφράζεται επίσης από έναν άποψη για την επίδραση στην αυτονομία των σπουδαστών από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και τη χρήση των τεχνολογιών επικοινωνίας. Συγκεκριμένα, *«Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να επηρεάσει θετικά την εμπλοκή, την αυτονομία και τη συμμετοχή των σπουδαστών, καθώς προσφέρει ευελιξία και δυνατότητα ενεργού συμμετοχής μέσω ψηφιακών εργαλείων... μπορεί να ενισχύσει το ενδιαφέρον, να κινητοποιήσει ακόμη και λιγότερο ενεργούς σπουδαστές και να δημιουργήσει ένα κλίμα υγιούς ανταγωνισμού, κάνοντας τη διαδικασία πιο ελκυστική... παράλληλα, το ψηφιακό περιβάλλον ενισχύει την αυτονομία, καθώς οι σπουδαστές οργανώνουν τον ρυθμό και τον τρόπο μελέτης τους», «Βασικός γνώμονας όμως είναι η οργανωτική δομή η οποία οφείλει να διευκολύνει οριζόντια επικοινωνία μεταξύ των εμπλεκόμενων», «Τώρα να πω την αλήθεια όχι. Όχι δεν το πιστεύω αυτό. Η εξ αποστάσεως πρέπει να γίνεται για συγκεκριμένους λόγους η κατάρτιση πρέπει να είναι δια ζώσης η επαγγελματική».*

Επειδή η εισαγωγή της νέας τεχνολογίας αποτελεί μια καινοτομική δράση στην ελληνική εκπαιδευτική διαδικασία, αντιγράφοντας τη διεθνή πρακτική των τελευταίων ετών, δημιουργεί την αμφιβολία αλλά και την ανησυχία για την διαρκή φροντίδα και συντήρηση του όλου συστήματος της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αλλά και η περεταίρω ανάπτυξή της αφού η χρήση της τεχνολογίας ήλθε στην εκπαίδευση για να μείνει στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης αλλά και της διεθνοποίησης των σπουδών.

Για τη μονιμοποίηση και την φροντίδα για την ανάπτυξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην ελληνική επαγγελματική εκπαίδευση ζητήθηκε η άποψη των ερωτηθέντων διευθυντών των ΣΑΕΚ και οι απόψεις τους για τις διοικητικές παρεμβάσεις και πολιτικές σχετικές με την ανάπτυξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στο χώρο τους έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Έτσι στην ερώτηση, ποιες αλλαγές σε επίπεδο εκπαιδευτικής πολιτικής ή διοίκησης θεωρείτε απαραίτητες για την αποτελεσματική εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ, οι ερωτηθέντες επικεντρώνουν την προσοχή τους σε δύο κατευθύνσεις , αφενός το προσωπικό το οποίο θα πρέπει να στηριχθεί ουσιαστικά μέσω της συνεχούς επιμόρφωσης και αφετέρου στην στήριξη της τεχνολογίας που αποτελεί τη βάση στην εξ αποστάσεως εκπαίδευσης που πρέπει να περιλαμβάνει τη θέσπιση σαφών κατευθύνσεων και διαδικασιών, την ενίσχυση της ψηφιακής υποστήριξης και τη διασφάλιση ενιαίων προτύπων για τη χρήση των ψηφιακών εργαλείων. Συγκεκριμένα , «*Διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού και επιμόρφωση. Προγραμματισμός εκπαίδευσης: θέσπιση διαδικασιών για την κατάρτιση στα σύγχρονα εργαλεία τηλε-εκπαίδευσης και παιδαγωγικές και ανδραγωγικές μεθόδους. Ψηφιακός μετασχηματισμός, Ηλεκτρονικές γραμματείες. Πλήρης μετάβαση σε ψηφιακές υπηρεσίες για την έκδοση πιστοποιητικών, των εγγραφών καταρτιζομένων και την κατάθεση δικαιολογητικών. Πολιτικές ασφαλείας, εφαρμογή αυστηρών πρωτοκόλλων για την προστασία προσωπικών δεδομένων των καταρτιζομένων και των εκπαιδευτικών κατά την χρήση των πλατφόρμων τηλεδιάσκεψης και συστημάτων Learning Management System...*», «*Πρέπει να αλλάξει να είναι τεχνολογικά πιο προηγμένα, γιατί αυτή αναζητά υψηλές ταχύτητες μέσα και τα λοιπά αλλά και τα τεχνολογικά μέσα και το λογισμικό και από εκεί και πέρα και το ανθρώπινο δυναμικό να μπορεί να εκπαιδευτεί καλύτερα...*».

6^{ος} Θεματικός Άξονας: Πολιτικές και προοπτικές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Τέλος στο πλαίσιο της προοπτικής για την εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και στην ερώτηση, πως φαντάζεστε το μέλλον της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ τα επόμενα χρόνια, διαπιστώνεται ομοφωνία αφού φαίνεται ότι οι ερωτώμενοι έχουν πειστεί για την αναγκαιότητα εφαρμογής και περεταίρω ανάπτυξης της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αλλά πάντοτε υπό την οπτική των ιδιαιτεροτήτων της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Η θετική προοπτική αποτυπώνεται απόλυτα στις απαντήσεις των διευθυντών των ΣΑΕΚ όπως , «*Τα επόμενα χρόνια φαντάζομαι ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στις ΣΑΕΚ θα εξελιχθεί σε ένα σταθερό και συμπληρωματικό μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ιδιαίτερα για τα θεωρητικά μαθήματα... η αξιοποίηση σύγχρονων*

ψηφιακών εργαλείων, η ενίσχυση των τεχνολογικών υποδομών και η συστηματική επιμόρφωση του προσωπικού μπορούν να συμβάλουν στη δημιουργία ενός πιο οργανωμένου και ευέλικτου μοντέλου μάθησης. Παράλληλα, η ενσωμάτωση διαδραστικών πρακτικών αναμένεται να ενισχύσει τη συμμετοχή και την εμπλοκή των σπουδαστών. Συνολικά, θεωρώ ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση θα συνεχίσει να αναπτύσσεται και να υποστηρίζει αποτελεσματικά το έργο των ΣΑΕΚ...», «...ευέλικτο και εξατομικευμένο διότι βασίζεται στη δυναμική της τεχνητής νοημοσύνης και στις εμβρυθιστικές τεχνολογίες, καταργώντας τα γεωγραφικά όρια και προσφέροντας δια βίου μάθηση και επαγγελματική εξέλιξη από οπουδήποτε αλλού. Με τα υβριδικά μοντέλα συνδυάζεται το καλύτερο κομμάτι του φυσικού και του ψηφιακού κόσμου, επιτρέποντας την επιλογή της διαζώσης ή της διαδικτυακής εκπαίδευσης. Με την εικονική και επαυξημένη πραγματικότητα τα παραδοσιακά μοντέλα διδασκαλίας εξελίσσονται με την αναπαραγωγή καθηλωτικών εργαστηρίων και πρακτικών εφαρμογών, δημιουργώντας φυσική αίσθηση παρουσίας των ψηφιακών χώρων...», «...πιστεύω πως κάποια στιγμή θα εφαρμοστεί και αυτό, δηλαδή θα δίνεται η δυνατότητα στον σπουδαστή ειδικά στα θεωρητικά μαθήματα πιστεύω να μπορεί να συμμετέχει εξ αποστάσεως γιατί οι περισσότεροι εδώ είναι εργαζόμενοι και καλό θα είναι μόνο στα εργαστηριακά να είναι υποχρεωτική η παρουσία τους, ενώ στα άλλα πιστεύω αν γίνει αυτό θα είναι ένα βήμα προς τα εμπρός. Τα θεωρητικά μαθήματα να γίνουν εξ αποστάσεως, να τους δίνεται και αυτή η δυνατότητα...».

Συμπερασματικά από το σύνολο των απαντήσεων των διευθυντών των ΣΑΕΚ καταγράφεται μια θετική αντιμετώπιση της εισαγωγής της νέας τεχνολογίας στην εκπαιδευτική διαδικασία η οποία μπορεί να βελτιώσει την επαγγελματική εκπαίδευση η οποία διαθέτει μια ποικιλία γνωστικών αντικειμένων που καθιστούν την απόλυτη εφαρμογή της τεχνολογίας αρκετά πολύπλοκη αλλά και αμφισβητούμενη με τις σημερινή κατάσταση στην τεχνολογία. Ο προβληματισμός υπάρχει στα αντικείμενα της πρακτικής άσκησης που όπως είναι φανερό η τεχνολογία είναι ανεπαρκής για να καλύψει τις ανάγκες όπου η προσωπική άμεση επαφή με τα αντικείμενα σπουδών και της ειδικότητάς τους καθώς και η χειρωνακτική εργασία αποτελούν προϋπόθεση για την ποιοτική εκπαίδευση των σπουδαστών των ΣΑΕΚ.

7. Συζήτηση

Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας ανέδειξαν ότι τα διοικητικά στελέχη των Σχολών Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΑΕΚ) αντιμετωπίζουν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως μια εκπαιδευτική πρακτική με σημαντικές δυνατότητες αλλά και ουσιαστικούς περιορισμούς. Η εφαρμογή της σύγχρονης και ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης θεωρήθηκε από τους συμμετέχοντες ως μια αναγκαία εξέλιξη του εκπαιδευτικού συστήματος, ιδιαίτερα μετά την εμπειρία της πανδημίας COVID-19, η οποία λειτούργησε ως καταλύτης για τον ψηφιακό μετασχηματισμό των εκπαιδευτικών οργανισμών. Ωστόσο, οι συνεντευξιαζόμενοι υπογράμμισαν ότι η επιτυχής υλοποίηση της ΕξΑΕ δεν εξαρτάται αποκλειστικά από την ύπαρξη τεχνολογικών εργαλείων, αλλά απαιτεί ολοκληρωμένο σχεδιασμό, διοικητική υποστήριξη, κατάλληλη επιμόρφωση και προσαρμοσμένες παιδαγωγικές πρακτικές.

Η διαπίστωση αυτή συμφωνεί με τη μελέτη των Delcker και Ifenthaler (2022), οι οποίοι, εξετάζοντας τη λειτουργία επαγγελματικών σχολών στη Γερμανία κατά την περίοδο της πανδημίας, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η αποτελεσματικότητα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης επηρεάζεται από ένα ευρύ σύνολο παραγόντων που περιλαμβάνουν τη διοίκηση, την οργάνωση, τη συνεργασία, την επιμόρφωση του προσωπικού και τις τεχνολογικές υποδομές. Οι συγγραφείς υποστηρίζουν ότι η ΕξΑΕ δεν αποτελεί απλώς μια τεχνική αλλαγή στον τρόπο παράδοσης των μαθημάτων αλλά συνιστά διαδικασία συνολικού οργανωτικού μετασχηματισμού των εκπαιδευτικών οργανισμών. Η αντίληψη αυτή εμφανίστηκε έντονα και στις συνεντεύξεις της παρούσας έρευνας, όπου τα στελέχη περιέγραψαν την ανάγκη ύπαρξης σαφούς στρατηγικής, συντονισμού και θεσμικής υποστήριξης για τη βιώσιμη ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η σύγκλιση των αποτελεσμάτων με την ελληνική μελέτη των Μπέλλου και Τσάρπα (2021), η οποία διερεύνει τις απόψεις διευθυντών Δημοσίων ΙΕΚ σχετικά με την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατά την περίοδο της πανδημίας. Οι ερευνητές διαπίστωσαν ότι η μετάβαση από τη δια ζώσης διδασκαλία στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση υπήρξε ιδιαίτερα απαιτητική, καθώς

πραγματοποιήθηκε μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα και χωρίς προηγούμενη συστηματική προετοιμασία. Παρόμοια εικόνα προέκυψε και από τη δική μας έρευνα, καθώς τα διοικητικά στελέχη αναγνώρισαν ότι η έλλειψη οργανωμένης στρατηγικής και η περιορισμένη εμπειρία σε θέματα ΕξΑΕ αποτέλεσαν σημαντικές προκλήσεις κατά τα πρώτα στάδια εφαρμογής. Παρά τις δυσκολίες, όμως, τόσο οι συμμετέχοντες της παρούσας μελέτης όσο και οι διευθυντές των Δημοσίων ΙΕΚ στη μελέτη των Μπέλλου και Τσάρπα εκτίμησαν ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να λειτουργήσει υποστηρικτικά προς την επαγγελματική κατάρτιση όταν εφαρμόζεται υπό κατάλληλες προϋποθέσεις.

Ένα από τα σημαντικότερα ευρήματα της παρούσας έρευνας αφορά τον ρόλο των τεχνολογικών υποδομών. Οι συμμετέχοντες τόνισαν ότι η ποιότητα των ψηφιακών εργαλείων, η σταθερότητα των δικτύων και η πρόσβαση των εκπαιδευτών και εκπαιδευομένων σε κατάλληλο εξοπλισμό αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την αποτελεσματική υλοποίηση της ΕξΑΕ. Η παρατήρηση αυτή επιβεβαιώνεται τόσο από τη διεθνή όσο και από την ελληνική βιβλιογραφία. Ο Zincirli (2021), εξετάζοντας τις απόψεις σχολικών διοικητών, διαπίστωσε ότι τα σημαντικότερα προβλήματα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σχετίζονταν με την πρόσβαση στο διαδίκτυο, την ανεπαρκή τεχνολογική υποδομή και την έλλειψη κατάλληλων συσκευών από μαθητές και εκπαιδευτικούς. Αντίστοιχα, οι Μπέλλος και Τσάρπα (2021) αναφέρουν ότι η υπερφόρτωση των ψηφιακών συστημάτων και οι περιορισμοί των διαθέσιμων υποδομών αποτέλεσαν βασικά εμπόδια κατά τη λειτουργία των Δημοσίων ΙΕΚ. Τα αποτελέσματα αυτά υποδηλώνουν ότι η τεχνολογική διάσταση της ΕξΑΕ εξακολουθεί να αποτελεί κρίσιμο παράγοντα επιτυχίας ανεξαρτήτως χώρας ή εκπαιδευτικού πλαισίου.

Παράλληλα, οι συνεντεύξεις ανέδειξαν την καθοριστική σημασία της επιμόρφωσης των εκπαιδευτών και των διοικητικών στελεχών. Οι συμμετέχοντες υποστήριξαν ότι η τεχνολογία από μόνη της δεν αρκεί για την επιτυχή εφαρμογή της ΕξΑΕ, καθώς απαιτούνται δεξιότητες σχεδιασμού ψηφιακών μαθησιακών δραστηριοτήτων, διαχείρισης ηλεκτρονικών πλατφορμών και υποστήριξης των εκπαιδευομένων. Το εύρημα αυτό συμβαδίζει με τα συμπεράσματα των Delcker και Ifenthaler (2022), οι οποίοι

υπογραμμίζουν ότι η επαγγελματική ανάπτυξη και η συνεχής επιμόρφωση του προσωπικού αποτελούν βασικούς πυλώνες της ψηφιακής μετάβασης των επαγγελματικών σχολών. Σύμφωνα με τους συγγραφείς, η επάρκεια των εκπαιδευτικών και των στελεχών σε θέματα ψηφιακής εκπαίδευσης επηρεάζει άμεσα την ποιότητα των παρεχόμενων μαθησιακών εμπειριών και τη συνολική οργανωτική αποτελεσματικότητα.

Ένα ακόμη σημαντικό θέμα που αναδείχθηκε αφορά τη σχέση μεταξύ της μορφής της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και της εμπλοκής των εκπαιδευομένων. Οι συμμετέχοντες αναγνώρισαν ότι η ασύγχρονη εκπαίδευση προσφέρει σημαντική ευελιξία, καθώς επιτρέπει στους σπουδαστές να οργανώνουν τον χρόνο τους σύμφωνα με τις προσωπικές και επαγγελματικές τους υποχρεώσεις. Ταυτόχρονα όμως επισημάνθηκε ότι η έλλειψη άμεσης αλληλεπίδρασης ενδέχεται να μειώσει τη συμμετοχή και το αίσθημα σύνδεσης με την εκπαιδευτική διαδικασία. Αντίθετα, η σύγχρονη εκπαίδευση θεωρήθηκε ότι ενισχύει την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση αλλά απαιτεί μεγαλύτερο βαθμό οργάνωσης και τεχνικής υποστήριξης. Οι απόψεις αυτές συνάδουν με τις σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σύμφωνα με τις οποίες η αποτελεσματικότερη προσέγγιση είναι συχνά ο συνδυασμός σύγχρονων και ασύγχρονων μορφών μάθησης σε ένα υβριδικό μοντέλο (Garrison et al., 2000; Hrastinski, 2008).

Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε επίσης στις δυσκολίες εφαρμογής της ΕΞΑΕ σε ειδικότητες που περιλαμβάνουν έντονο εργαστηριακό ή πρακτικό χαρακτήρα. Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν επιφυλάξεις σχετικά με το κατά πόσο η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να υποκαταστήσει αποτελεσματικά τη βιωματική μάθηση και την πρακτική εξάσκηση που χαρακτηρίζουν πολλές ειδικότητες των ΣΑΕΚ. Αντίστοιχο εύρημα καταγράφεται και στη μελέτη των Μπέλλου και Τσάρπα (2021), όπου οι διευθυντές των Δημοσίων ΙΕΚ υπογράμμισαν ότι τα εργαστηριακά μαθήματα αποτελούσαν το μεγαλύτερο πρόβλημα κατά την περίοδο εφαρμογής της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, καθώς η φύση τους καθιστά δύσκολη την πλήρη μεταφορά τους σε ψηφιακό περιβάλλον.

8. Συμπεράσματα

Η παρούσα διπλωματική εργασία διερεύνησε τις προοπτικές της σύγχρονης και ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης (Σ.Α.Ε.Κ.) μέσα από το πρίσμα της οργάνωσης και της διοίκησης. Η μελέτη βασίστηκε σε ποιοτική ερευνητική προσέγγιση και στην ανάλυση απόψεων διοικητικών στελεχών των Σ.Α.Ε.Κ., με στόχο την κατανόηση των παραγόντων που επηρεάζουν την αποτελεσματική εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στο πλαίσιο της επαγγελματικής κατάρτισης. Με βάση τα ευρήματα της έρευνας, η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση έχει πλέον παγιωθεί ως σημαντικό συμπληρωματικό εργαλείο εκπαιδευτικής παροχής και δεν αντιμετωπίζεται αποκλειστικά ως έκτακτη λύση που συνδέθηκε με την περίοδο της πανδημίας COVID-19. Τα διοικητικά στελέχη αναγνώρισαν ότι η αξιοποίηση ψηφιακών μορφών μάθησης προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα, όπως η ευελιξία στη διαχείριση του χρόνου και του τόπου φοίτησης, η διεύρυνση της πρόσβασης στην κατάρτιση, η υποστήριξη εργαζόμενων καταρτιζομένων και η δυνατότητα αξιοποίησης σύγχρονων ψηφιακών εργαλείων. Ταυτόχρονα, επιβεβαιώθηκε ότι η αποτελεσματικότητα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης εξαρτάται από ένα πλέγμα τεχνολογικών, παιδαγωγικών, οργανωτικών και διοικητικών παραγόντων.

Η έρευνα ανέδειξε ότι η ύπαρξη κατάλληλων τεχνολογικών υποδομών αποτελεί βασική προϋπόθεση για την επιτυχή εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις Σ.Α.Ε.Κ. Η ποιότητα των δικτύων, η πρόσβαση σε κατάλληλο εξοπλισμό, η διαθεσιμότητα αξιόπιστων πλατφορμών και η παροχή τεχνικής υποστήριξης επηρεάζουν άμεσα την εκπαιδευτική εμπειρία τόσο των εκπαιδευτών όσο και των καταρτιζομένων. Παράλληλα, διαπιστώθηκε ότι οι τεχνολογικές υποδομές από μόνες τους δεν επαρκούν για την εξασφάλιση ποιοτικών μαθησιακών αποτελεσμάτων, εφόσον δεν συνοδεύονται από κατάλληλο παιδαγωγικό σχεδιασμό και οργανωτική υποστήριξη. Ιδιαίτερα σημαντικός φάνηκε να είναι ο ρόλος της διοίκησης των Σ.Α.Ε.Κ. στον σχεδιασμό, την οργάνωση και τον συντονισμό των διαδικασιών εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Τα διοικητικά στελέχη καλούνται να διαμορφώσουν ένα λειτουργικό πλαίσιο που να εξασφαλίζει σαφείς διαδικασίες, αποτελεσματική επικοινωνία, τεχνική και παιδαγωγική υποστήριξη, καθώς και

συνεχή παρακολούθηση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών κατάρτισης. Η διοίκηση δεν περιορίζεται στη διαχείριση υποδομών, αλλά επεκτείνεται στη δημιουργία κουλτούρας καινοτομίας και ψηφιακού μετασχηματισμού εντός των εκπαιδευτικών οργανισμών. Επιπλέον, η μελέτη ανέδειξε την ανάγκη συστηματικής επιμόρφωσης των εκπαιδευτών και των διοικητικών στελεχών. Η ανάπτυξη ψηφιακών και παιδαγωγικών δεξιοτήτων θεωρήθηκε καθοριστικός παράγοντας για την επιτυχή αξιοποίηση των δυνατοτήτων της σύγχρονης και ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Η αποτελεσματική χρήση των ψηφιακών εργαλείων απαιτεί όχι μόνο τεχνική επάρκεια αλλά και γνώση κατάλληλων διδακτικών προσεγγίσεων που ενισχύουν την αλληλεπίδραση, τη συμμετοχή και την ενεργή εμπλοκή των καταρτιζομένων.

Ένα ακόμη σημαντικό συμπέρασμα αφορά τη διαφορετική συμβολή της σύγχρονης και της ασύγχρονης εκπαίδευσης στη μαθησιακή διαδικασία. Η σύγχρονη εκπαίδευση φαίνεται να ενισχύει την επικοινωνία, την αμεσότητα και την αίσθηση συμμετοχής σε εκπαιδευτική κοινότητα, ενώ η ασύγχρονη εκπαίδευση προσφέρει μεγαλύτερη ευελιξία και δυνατότητα εξατομικευμένης διαχείρισης της μάθησης. Τα ευρήματα υποστηρίζουν ότι η αποτελεσματικότερη προσέγγιση για τις Σ.Α.Ε.Κ. είναι η ανάπτυξη υβριδικών μοντέλων μάθησης που συνδυάζουν τα πλεονεκτήματα και των δύο μορφών εκπαίδευσης. Παράλληλα, η έρευνα επιβεβαίωσε ότι η πλήρης υποκατάσταση της δια ζώσης εκπαίδευσης δεν είναι εφικτή σε όλες τις ειδικότητες επαγγελματικής κατάρτισης. Οι ειδικοί με έντονο εργαστηριακό, τεχνικό ή πρακτικό προσανατολισμό εξακολουθούν να απαιτούν φυσική παρουσία και βιωματική μάθηση. Ως εκ τούτου, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στις Σ.Α.Ε.Κ. φαίνεται να λειτουργεί αποτελεσματικότερα ως συμπληρωματικό εργαλείο και όχι ως αποκλειστικό μοντέλο κατάρτισης.

Συνολικά, η παρούσα μελέτη καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι προοπτικές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις Σ.Α.Ε.Κ. είναι ιδιαίτερα θετικές, υπό την προϋπόθεση ότι θα υποστηριχθούν από κατάλληλες πολιτικές, επενδύσεις σε υποδομές, συνεχή επιμόρφωση ανθρώπινου δυναμικού και αποτελεσματικές διοικητικές πρακτικές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Akpen, P., Asaolu, A., Atobatele, A., Okagbue, H., & Sampson, A. (2024). Impact of online learning on student performance and engagement: A systematic review. *Discover Education*, 2(24), 1–15.
- Al-Areibi, I., Dickson, B., & Kotsopoulos, D. (2022). An analysis of synchronous and asynchronous online undergraduate learning during the Covid pandemic. *International Journal of E-Learning & Distance Education/Revue internationale du e-learning et la formation à distance*, 37(1).
- Alrasheed, T. (2024). A review on the effectiveness of distance learning through e-platforms on training quality at the Technical and Vocational Training Corporation. *Journal of Education, Society and Behavioural Science*, 37(6), 187–201. <https://doi.org/10.9734/jesbs/2024/v37i61338>
- Anderson, T., & Dron, J. (2011). Three generations of distance education pedagogy.
- Belawati T, Daryono D, Sugilar S, Kusmawan U (2023), "Development of an instrument to assess independent online learning readiness of high school students in Indonesia". *Asian Association of Open Universities Journal*, Vol. 18 No. 1 pp. 34–45, doi: <https://doi.org/10.1108/AAOUJ-09-2022-0139>
- Benke, Meg & Widger, Laura. (2022). Institutional Infrastructures for Open, Distance, and Digital Education. 10.1007/978-981-19-0351-9_37-1.
- Blogs.sch.gr. (n.d.). Γενικά για τα ΙΕΚ. Retrieved from <https://blogs.sch.gr/gsaekzits/plirofories/genika-gia-ta-iek/>
- Boztaş, F., Berigel, M., Altınay, F., & Altınay, Z. (2025). Learning modalities shaped by digital transformation in distance education: A bibliometric analysis (2017–2023). *Open Praxis*, 17(1), 1–20.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.

Byrne P. S. (1973). Vocational training in general practice: The evaluation of training programmes. *Proceedings of the Royal Society of Medicine*, 66(9), 855–858. <https://doi.org/10.1177/003591577306600910>

Cedefop. (2025). Greece: Transforming vocational education—New training guides and educational materials for SAEK schools. Retrieved from <https://www.cedefop.europa.eu/en/news/greece-transforming-vocational-education-new-training-guides-and-educational-materials-saek-schools>

Culduz, H. (2024). Benefits and challenges of e-learning, online education and distance learning: A conceptual review. *Journal of Distance Education Research*, 15(2), 45–67.

Davidson-Shivers, G., Rand, A. (2023). Asynchronous Tools for Interaction and Collaboration. In: Zawacki-Richter, O., Jung, I. (eds) *Handbook of Open, Distance and Digital Education*. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-19-2080-6_56

DeJonckheere, M., & Vaughn, L. M. (2019). Semistructured interviewing in primary care research: a balance of relationship and rigour. *Family medicine and community health*, 7(2), e000057. <https://doi.org/10.1136/fmch-2018-000057>

Delcker J and Ifenthaler D (2022) Digital Distance Learning and the Transformation of Vocational Schools From a Qualitative Perspective. *Front. Educ.* 7:908046. doi: 10.3389/feduc.2022.908046

Dritsas, A., et al. (2025). Methodological and technological advancements in e-learning. *Information*, 16(1), 56.

Dron, J., & Anderson, T. (2014). Integrating learning management and social networking systems. *TechTrends*, 58(2), 38–45.

education during the covid-19 pandemic process. *Malaysian Online Journal*

EOPPEP. (2025). Qualification types in the National Qualifications Framework. Retrieved from <https://proson.eoppep.gr/en/QualificationTypes>

Fabriz, S., Mendzheritskaya, J., Stehle, S., Gort, L., & Lamers, C. (2021). How online learning can support students' self-regulated learning: A systematic

content analysis. *Frontiers in Psychology*, 12, 733554.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.733554>

Garrison, D. R., & Kanuka, H. (2004). Blended learning: Uncovering its transformative potential in higher education. *The Internet and Higher Education*, 7(2), 95–105.

Garrison, D. R., Anderson, T., & Archer, W. (2000). Critical inquiry in a text-based environment: Computer conferencing in higher education. *The Internet and Higher Education*, 2(2–3), 87–105.

GIEKperi. (n.d.). Γενικά για τα IEK. Retrieved from
<https://giekperi.sites.sch.gr/genika-gia-ta-iek/>

Gray, A. (2024). Comparing the Effectiveness of Synchronous vs. Asynchronous Learning in Continuing Education.

Hrastinski, S. (2008). Asynchronous and synchronous e-learning. *Educause Quarterly*, 31(4), 51–55.

Hsia, S. L., Mackey, G., Mondal, R., & Zhou, C. (2025). Student perceptions and outcomes from asynchronous versus synchronous remote learning in a pharmacy skills course. *Currents in pharmacy teaching & learning*, 17(5), 102299. <https://doi.org/10.1016/j.cptl.2025.102299>

<http://dx.doi.org/10.52380/mojet.2021.9.2.217>

Hu, X., et al. (2024). A comparative study on blended, physical, and online learning in vocational education. *STEM Education*, 8(1), 1–18.

Hung, C. T., Wu, S. E., Chen, Y. H., Soong, C. Y., Chiang, C. P., & Wang, W. M. (2024). The evaluation of synchronous and asynchronous online learning: student experience, learning outcomes, and cognitive load. *BMC medical education*, 24(1), 326. <https://doi.org/10.1186/s12909-024-05311-7>

IEDIVIM. (n.d.). Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΑΕΚ). Retrieved from
https://www.inedivim.gr/news/programmes_education/%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%AD%CF%82-%CE%B1%CE%BD%CF%8E%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B7%CF%8

2-

%CE%B5%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%B
C%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82-
%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%AC/

Iliescu, D., Greiff, S., & Ion, A. (2025). Evidence based approaches for enhancing vocational education worldwide. NPJ science of learning, 10(1), 20. <https://doi.org/10.1038/s41539-025-00317-2>

International Review of Research in Open and Distance Learning, 12(3), 80–97

Izipen. (2024). Τι είναι οι ΣΑΕΚ; Retrieved from <https://izipen.gr/blog/saek-ti-einai/>

Jung S. (2023). Challenges for future directions for artificial intelligence integrated nursing simulation education. Korean journal of women health nursing, 29(3), 239–242. <https://doi.org/10.4069/kjwhn.2023.09.06.1>

Kallio, H., Pietilä, A. M., Johnson, M., & Kangasniemi, M. (2016). Systematic methodological review: developing a framework for a qualitative semi-structured interview guide. Journal of advanced nursing, 72(12), 2954–2965. <https://doi.org/10.1111/jan.13031>

Kara, Mehmet. (2020). Distance education: a systems view of online learning: by Michael G. Moore and Greg Kearsley, Belmont, CA, Wadsworth Cengage Learning, 2012, 361 pp., £92.99 (paperback), ISBN: 978-1-111-52099-1. Educational Review. 72. 1-1. 10.1080/00131911.2020.1766204.

Karangelou, M., & Koutouzis, M. (2022). Η σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως μοχλός επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών. [Ερευνητικό άρθρο].

Koka, A., et al. (2025). Asynchronous distance learning performance and students' knowledge outcomes: An evaluation study. Journal of Medical Internet Research, 27, e63136.

Kusmaryono, I., Juprianto, A., & Kusumaningsih, W. (2021). A systematic literature review on the effectiveness of distance learning: Problems,

opportunities, challenges, and predictions. *Journal of Education and Practice*, 12(3), 45–56.

Li H. (2024). Evaluation system of vocational education construction in China based on linked TOPSIS analysis. *Heliyon*, 10(21), e39369. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e39369>

Lowe, H. (2024). Effects of synchronous vs. asynchronous learning on student performance in distance education. *American Journal of Online and Distance Learning*, 6(2), 24–34. <https://doi.org/10.47672/ajodl.2321>

Lowenthal, Patrick. (2023). Synchronous Tools for Interaction and Collaboration. 10.1007/978-981-19-2080-6_55.

Lytvyn, O., Zemba, I., Fedushko, S., & Hybri, O. (2021). Trends of ICT implementation in education: Teachers' motivation and satisfaction. *International Journal of Health Sciences*, 5(3), 617–629.

Meng, L., et al. (2024). The effectiveness of online learning during COVID-19: A systematic review. *Frontiers in Education*, 9, 1334153.

Moore, M. G., & Kearsley, G. (2012). Distance education: A systems view of online learning (3rd ed.). Wadsworth Cengage Learning.

Moorhouse, B. L., & Wong, K. M. (2022). A comparative content analysis of student interaction in synchronous and asynchronous online lessons. *Asian Association of Open Universities Journal*, 17(1), 1–15. <https://doi.org/10.1108/AAOUJ-11-2021-0114>

Murphy, E., Rodríguez-Manzanares, M. A., & Barbour, M. (2011). Asynchronous and synchronous online teaching: Perspectives of Canadian high school distance education teachers. *British Journal of Educational Technology*, 42(4), 583–591. Portico. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8535.2010.01112.x>

Najjar, R., et al. (2025). The rise and drop of online learning: Adaptability and future implications. *Frontiers in Education*, 10, 1522905.

Ni, Z., & Wang, F. (2022). Quality Assessment of Vocational Education Teaching Reform Based on Deep Learning. *Computational and mathematical*

methods in medicine, 2022, 1499420. <https://doi.org/10.1155/2022/1499420> (Retraction published Comput Math Methods Med. 2023 Jul 26;2023:9813504. doi: 10.1155/2023/9813504.)

O'Neill, S. (2025). Transfer of workplace e-learning: A systematic literature review. *International Journal of Educational Research Open*, 8, 100134.

of Educational Technology, 9(2), 52-66.

OpenGov. (2023). Σ.Α.Ε.Κ.–Μετονομασία & λειτουργική αναβάθμιση ΙΕΚ. Retrieved from <https://www.opengov.gr/ypepth/?p=6147>

Picciano, A. G. (2017). Theories and frameworks for online education: Seeking an integrated model. *Online Learning*, 21(3), 166–190.

Sato, Y., et al. (2023). Challenges and solutions in the transition to online education: A global analysis. *International Journal of Educational Technology*, 20(4), 233–248.

Schools DYPA. (n.d.). Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΑΕΚ). Retrieved from <https://schools.dypa.gov.gr/schools-cat/saek/>

Shrivastava, A. (2018). Using connectivism theory and technology for knowledge creation in cross-cultural communication. *Research in Learning Technology*, 26, 1–16.

Siemens, G. (2005). Connectivism: A learning theory for the digital age. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 2(1), 3–10.

SpecialEducation.gr. (n.d.). Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΑΕΚ) για άτομα με αναπηρία – Οι ειδικότητες. Retrieved from <https://specialeducation.gr/specialedu/sholes-anoteris-epangelmatikis-katartisis-saek-gia-atoma-me-anapiria-oi-eidikotites/>

Swan, K., & Richardson, J. (2023). Social presence and the Community of Inquiry framework. Σε O. Zawacki-Richter & I. Jung (Eds.), *Handbook of open, distance and digital education*.

Tan, K. (2025). Project-based blended learning for vocational education: A case study. *Cogent Education*, 12(1), 2498092.

Thompson, P., Vogler, J. S., & Xiu, Y. (2017). Strategic tooling: Technology for constructing a community of inquiry. *Journal of Educators Online*, 14(2).

Tian, Q., Chi, W., Gong, D., Shi, Y., Shi, L., Chen, H., & Yu, S. (2025). Enhanced teaching team evaluation system for vocational colleges. *Scientific reports*, 15(1), 39286. <https://doi.org/10.1038/s41598-025-22932-0>

Tian, Y., Liu, J., Xu, X., & Wu, X. (2023). Knowledge mapping of vocational education and training research (2004-2020): a visual analysis based on CiteSpace. *Scientific reports*, 13(1), 22348. <https://doi.org/10.1038/s41598-023-49636-7>

Varnam M. (1977). Structure of vocational training programmes. *British medical journal*, 2(6102), 1601–1602. <https://doi.org/10.1136/bmj.2.6102.1601-a>

Yadav, S. K., Para, S., Singh, G., Gupta, R., Sarin, N., & Singh, S. (2021). Comparison of asynchronous and synchronous methods of online teaching for students of medical laboratory technology course: A cross-sectional analysis. *Journal of education and health promotion*, 10, 232. https://doi.org/10.4103/jehp.jehp_1022_20

Zawacki-Richter, O., & Jung, I. (Eds.). (2025). *Handbook of open, distance and digital education* (Corrected 2025 publication). Springer.

Zeng, K., Wang, Z., Luo, X., Xu, Y., & Guo, J. (2021). A systematic review and meta-analysis of online learning in medical education. *BMC Medical Education*, 21(1), 195. <https://doi.org/10.1186/s12909-021-02603-3>

Zikos, D. (2022). *Post-secondary/vocational education in Greece*. University of Patras.

Zincirli, M. (2021). School administrators' views on distance

Zsifkovits, M., Amplatz, L., Triebner, N., Utz, J., Kornhuber, J., & Spitzer, P. (2025). Randomized controlled trial of asynchronous vs. synchronous online teaching formats: equal knowledge after training, greater acceptance and lower intrinsic motivation through asynchronous online learning. *BMC medical education*, 25(1), 850. <https://doi.org/10.1186/s12909-025-07481-4>

Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Πάτρα: Ε.Α.Π.

Αποστόλου, Ν. (2021). Η εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης από την οπτική γωνία των καταρτιζόμενων. *International Journal of Educational Innovation* 3(1), 85-94. Ανακτήθηκε από: <https://journal.eepek.gr/issue/vol-3-issue-1-2021>

Ηλία, Ε. (2023). Η εξέλιξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην Ελλάδα (Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία). Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Λιοναράκης (επιμ.) Πρακτικά 1ου Πανελλήνιου Συνεδρίου Ανοικτής και εξ

Λιοναράκης, Α. (2001). Για ποια εξ αποστάσεως εκπαίδευση μιλάμε;. Στο Α.

Λιοναράκης, Α. (2005). Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και διαδικασίες

Λιοναράκης, Α. (2006). Η θεωρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικής της διάστασης. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), μάθησης. Στο Α. Λιοναράκης (επιμ.), Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Μουζάκης, Χ. (2006). ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ 8. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων - Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής. Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων

Μπέλλος, Δημήτριος & Τσάρπα, Ιωάννα. (2021). Η Εφαρμογή της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης σε Μονάδες Εκπαίδευσης Ενήλικων. Η Περίπτωση Των Δημοσίων ΙΕΚ. 1ο Διεθνές Διαδικτυακό Εκπαιδευτικό Συνέδριο Από τον 20ο στον 21ο αιώνα μέσα σε 15 ημέρες. 596. 10.12681/online-edu.3271.

Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές (σελ. 13-38). Πάτρα: Ελληνικό

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: Οδηγός Ημιδομημένης Συνέντευξης για διοικητικά στελέχη ΣΑΕΚ

Τίτλος έρευνας: Οι προοπτικές της σύγχρονης και ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ υπό το πρίσμα της διοίκησης και της οργάνωσης της εκπαίδευσης

1. Εισαγωγή προς συμμετέχοντα

Η συνέντευξη πραγματοποιείται στο πλαίσιο διπλωματικής εργασίας και έχει στόχο τη διερεύνηση των αντιλήψεων των διοικητικών στελεχών σχετικά με την εφαρμογή και τις προοπτικές της σύγχρονης και ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (ΕξΑΕ) στις Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΑΕΚ).

Η συμμετοχή είναι εθελοντική και οι απαντήσεις θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για ερευνητικούς σκοπούς. Όλες οι πληροφορίες θα παραμείνουν ανώνυμες και εμπιστευτικές.

Η συνέντευξη αναμένεται να διαρκέσει περίπου 30–40 λεπτά.

Με τη συγκατάθεσή σας, η συζήτηση θα ηχογραφηθεί για λόγους ακριβούς απομαγνητοφώνησης.

2. Δημογραφικά στοιχεία συμμετέχοντα

1. Θέση στη ΣΑΕΚ
2. Χρόνια υπηρεσίας στη διοίκηση εκπαίδευσης
3. Τύπος ΣΑΕΚ (δημόσια / ιδιωτική)
4. Έχετε εμπλακεί στη διοικητική υποστήριξη εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;
  - ο Ναι
  - ο Όχι
5. Έχετε παρακολουθήσει επιμόρφωση σχετική με ψηφιακή εκπαίδευση ή διοίκηση εκπαιδευτικών οργανισμών;

- ο Ναι
- ο Όχι

3. Θεματικές Ενότητες Συνέντευξης

Ενότητα 1

Ρόλος και εμπειρία στη διοίκηση της εκπαίδευσης

1. Θα μπορούσατε να περιγράψετε τον ρόλο σας στη ΣΑΕΚ και τις βασικές διοικητικές σας αρμοδιότητες;
2. Ποια είναι η εμπειρία σας σχετικά με τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία;
3. Έχετε εμπλακεί στο παρελθόν σε διαδικασίες οργάνωσης ή υποστήριξης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

Ενότητα 2

Αντίληψη για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση

4. Ποια είναι η άποψή σας για τον ρόλο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην επαγγελματική κατάρτιση;
5. Πώς αξιολογείτε τη δυνατότητα εφαρμογής σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ;
6. Πώς αξιολογείτε τη δυνατότητα εφαρμογής ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;
7. Πιστεύετε ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να λειτουργήσει συμπληρωματικά ή εναλλακτικά προς τη δια ζώσης διδασκαλία;

Ενότητα 3

Διοικητική και οργανωτική διάσταση

8. Ποιες διοικητικές διαδικασίες θεωρείτε απαραίτητες για την αποτελεσματική εφαρμογή εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ;
9. Κατά τη γνώμη σας, πόσο έτοιμη είναι η διοικητική δομή των ΣΑΕΚ να υποστηρίξει τέτοιες μορφές εκπαίδευσης;

10. Ποιες οργανωτικές αλλαγές θα απαιτούνταν για την καλύτερη ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

Ενότητα 4

Υποδομές και ψηφιακή επάρκεια

11. Πώς αξιολογείτε τις τεχνολογικές υποδομές που διαθέτουν σήμερα οι ΣΑΕΚ για την υλοποίηση εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;
12. Πόσο σημαντική θεωρείτε την ψηφιακή επάρκεια των διοικητικών στελεχών και των εκπαιδευτών;
13. Ποιες μορφές επιμόρφωσης θεωρείτε απαραίτητες για τη βελτίωση της ψηφιακής ετοιμότητας των εκπαιδευτικών οργανισμών;

Ενότητα 5

Διευκολυντικοί και ανασταλτικοί παράγοντες

14. Ποιοι παράγοντες θεωρείτε ότι διευκολύνουν την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ;
15. Ποια είναι τα σημαντικότερα εμπόδια που ενδέχεται να εμφανιστούν;
16. Υπάρχουν συγκεκριμένοι τύποι μαθημάτων ή ειδικοτήτων που θεωρείτε ότι είναι περισσότερο ή λιγότερο κατάλληλοι για εξ αποστάσεως εκπαίδευση;

Ενότητα 6

Επιπτώσεις στην εκπαιδευτική εμπειρία

17. Κατά τη γνώμη σας, πώς επηρεάζει η εξ αποστάσεως εκπαίδευση την εμπειρία των σπουδαστών;
18. Πιστεύετε ότι μπορεί να επηρεάσει την εμπλοκή, την αυτονομία ή τη συμμετοχή των σπουδαστών;

Ενότητα 7

Πολιτικές και μελλοντικές προοπτικές

19. Ποιες αλλαγές σε επίπεδο εκπαιδευτικής πολιτικής ή διοίκησης θεωρείτε απαραίτητες για την αποτελεσματική εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ;
20. Πώς φαντάζεστε το μέλλον της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ τα επόμενα χρόνια;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: Ημιδομημένες Συνεντεύξεις για διοικητικά στελέχη ΣΑΕΚ

1^η Ημιδομημένη Συνέντευξη

1. Εισαγωγή προς συμμετέχοντα

Η συνέντευξη πραγματοποιείται στο πλαίσιο διπλωματικής εργασίας και έχει στόχο τη διερεύνηση των αντιλήψεων των διοικητικών στελεχών σχετικά με την εφαρμογή και τις προοπτικές της σύγχρονης και ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (ΕξΑΕ) στις Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΑΕΚ).

Η συμμετοχή είναι εθελοντική και οι απαντήσεις θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για ερευνητικούς σκοπούς. Όλες οι πληροφορίες θα παραμείνουν ανώνυμες και εμπιστευτικές.

Η συνέντευξη αναμένεται να διαρκέσει περίπου 30–40 λεπτά.

Με τη συγκατάθεσή σας, η συζήτηση θα ηχογραφηθεί για λόγους ακριβούς απομαγνητοφώνησης.

2. Δημογραφικά στοιχεία συμμετέχοντα

6. Θέση στη ΣΑΕΚ
ΠΕ18 Εκπ/τής Νος/κήε – Δ/ντής
7. Χρόνια υπηρεσίας στη διοίκηση εκπαίδευσης
5
8. Τύπος ΣΑΕΚ (δημόσια / ιδιωτική)
Δημόσια

9. Έχετε εμπλακεί στη διοικητική υποστήριξη εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

Ναι

10. Έχετε παρακολουθήσει επιμόρφωση σχετική με ψηφιακή εκπαίδευση ή διοίκηση εκπαιδευτικών οργανισμών;

Ναι

3. Θεματικές Ενότητες Συνέντευξης

Ενότητα 1

Ρόλος και εμπειρία στη διοίκηση της εκπαίδευσης

4. Θα μπορούσατε να περιγράψετε τον ρόλο σας στη ΣΑΕΚ και τις βασικές διοικητικές σας αρμοδιότητες;

Ως Διευθυντής έχω την πλήρη ευθύνη για τη διοίκηση, οργάνωση και εποπτεία της σχολής, σύμφωνα με τον Κανονισμό Λειτουργίας. Συντονίζω το εκπαιδευτικό έργο, τηρώ όλα τα διοικητικά και ηλεκτρονικά αρχεία, διαχειρίζομαι τις διαδικασίες φοίτησης και πρακτικής άσκησης και εξασφαλίζω την εφαρμογή του θεσμικού πλαισίου. Υλοποιώ προσωπικά το σύνολο των καθημερινών λειτουργιών, ώστε η σχολή να λειτουργεί απρόσκοπτα.

5. Ποια είναι η εμπειρία σας σχετικά με τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία;

Έχω σημαντική εμπειρία στη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία και τις αξιοποιώ συστηματικά. Χρησιμοποιώ την ψηφιακή ηλεκτρονική τάξη για την οργάνωση υλικού, ανακοινώσεων και επικοινωνίας με τους καταρτιζόμενους, ενώ ενσωματώνω διαδραστικά εργαλεία και εφαρμογές ενεργητικής μάθησης. Η ψηφιακή υποστήριξη της διδασκαλίας αποτελεί πλέον σταθερό και ουσιαστικό μέρος της εκπαιδευτικής μου πρακτικής.

6. Έχετε εμπλακεί στο παρελθόν σε διαδικασίες οργάνωσης ή υποστήριξης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

Ναι, έχω εμπλακεί ενεργά στην οργάνωση και υποστήριξη εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Έχω διαχειριστεί πλήρως τη λειτουργία της ψηφιακής ηλεκτρονικής τάξης, την ανάρτηση υλικού, την επικοινωνία με τους καταρτιζόμενους και την παρακολούθηση της συμμετοχής τους. Παράλληλα, αξιοποιώ διαδραστικά εργαλεία και άλλες ψηφιακές εφαρμογές, ώστε η εξ αποστάσεως διδασκαλία να παραμένει συμμετοχική και αποτελεσματική. Η εμπειρία αυτή με έχει βοηθήσει να υποστηρίξω ομαλά τη μαθησιακή διαδικασία, ακόμη και σε περιόδους που απαιτούν πλήρη ψηφιακή λειτουργία.

Ενότητα 2

Αντίληψη για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση

8. Ποια είναι η άποψή σας για τον ρόλο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην επαγγελματική κατάρτιση;

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτελεί ένα σημαντικό συμπληρωματικό εργαλείο στην επαγγελματική κατάρτιση. Δεν αντικαθιστά τη δια ζώσης κλινική και εργαστηριακή εμπειρία, αλλά μπορεί να ενισχύσει ουσιαστικά τη θεωρητική κατάρτιση, την πρόσβαση στο εκπαιδευτικό υλικό και τη συνεχή επικοινωνία με τους καταρτιζόμενους. Επιτρέπει μεγαλύτερη ευελιξία, υποστηρίζει την εξατομικευμένη μάθηση και συμβάλλει στη διατήρηση της εκπαιδευτικής συνέχειας σε απαιτητικές περιόδους. Θεωρώ ότι, όταν εφαρμόζεται οργανωμένα και με τα κατάλληλα ψηφιακά εργαλεία, προσθέτει πραγματική αξία στη μαθησιακή διαδικασία.

9. Πώς αξιολογείτε τη δυνατότητα εφαρμογής σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ;

Η εφαρμογή σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ είναι εφικτή και μπορεί να λειτουργήσει υποστηρικτικά, κυρίως στο θεωρητικό μέρος της κατάρτισης. Με τα κατάλληλα ψηφιακά εργαλεία και οργανωμένες διαδικασίες, μπορεί να ενισχύσει την πρόσβαση στο εκπαιδευτικό υλικό και να διευκολύνει τους καταρτιζόμενους. Ωστόσο, η επαγγελματική κατάρτιση στον χώρο της υγείας απαιτεί ισχυρό πρακτικό και κλινικό σκέλος, το οποίο δεν μπορεί να αντικατασταθεί. Συνεπώς, θεωρώ ότι η σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να εφαρμοστεί με επιτυχία ως συμπληρωματικό μοντέλο, διατηρώντας πάντα τον κορμό της δια ζώσης εκπαίδευσης.

10. Πώς αξιολογείτε τη δυνατότητα εφαρμογής ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

Η ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να εφαρμοστεί με ιδιαίτερα θετικά αποτελέσματα στις ΣΑΕΚ, κυρίως ως υποστηρικτικό εργαλείο για το θεωρητικό μέρος της κατάρτισης. Επιτρέπει στους καταρτιζόμενους να μελετούν με τον δικό τους ρυθμό, να έχουν συνεχή πρόσβαση στο εκπαιδευτικό υλικό και να επανέρχονται σε δύσκολες έννοιες όποτε χρειάζεται. Με τη σωστή οργάνωση της ψηφιακής τάξης και την παροχή δομημένου υλικού, η ασύγχρονη μάθηση ενισχύει σημαντικά την εκπαιδευτική διαδικασία, χωρίς να υποκαθιστά το απαραίτητο δια ζώσης πρακτικό και κλινικό σκέλος.

11. Πιστεύετε ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να λειτουργήσει συμπληρωματικά ή εναλλακτικά προς τη δια ζώσης διδασκαλία;

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά ως συμπληρωματικό εργαλείο στη δια ζώσης διδασκαλία, ιδιαίτερα στο θεωρητικό μέρος της κατάρτισης. Προσφέρει ευελιξία, πρόσβαση στο υλικό και ενισχύει τη μαθησιακή συνέχεια. Ωστόσο, στην επαγγελματική κατάρτιση στον χώρο της υγείας, το πρακτικό και κλινικό σκέλος είναι αναντικατάστατο. Συνεπώς, θεωρώ ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να υποστηρίξει, αλλά όχι να αντικαθιστά, τη δια ζώσης εκπαίδευση.

Ενότητα 3

Διοικητική και οργανωτική διάσταση

11. Ποιες διοικητικές διαδικασίες θεωρείτε απαραίτητες για την αποτελεσματική εφαρμογή εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ;

Για την αποτελεσματική εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ απαιτείται ένα σαφές και οργανωμένο διοικητικό πλαίσιο. Χρειάζεται κεντρικός συντονισμός, τήρηση ηλεκτρονικών αρχείων, έγκαιρη ενημέρωση των καταρτιζομένων, σωστή διαχείριση της ψηφιακής τάξης και τεχνική υποστήριξη. Επίσης, είναι απαραίτητο να υπάρχουν σαφείς οδηγίες προς

τους εκπαιδευτές και τους καταρτιζόμενους, καθώς και διαδικασίες παρακολούθησης της συμμετοχής και της προόδου. Με αυτές τις προϋποθέσεις, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να λειτουργήσει οργανωμένα και αποδοτικά.

12. Κατά τη γνώμη σας, πόσο έτοιμη είναι η διοικητική δομή των ΣΑΕΚ να υποστηρίξει τέτοιες μορφές εκπαίδευσης;

Η διοικητική δομή των ΣΑΕΚ έχει θέσει τις βασικές προϋποθέσεις για να υποστηρίξει μορφές εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, ιδιαίτερα στο θεωρητικό μέρος της κατάρτισης. Με την κατάλληλη οργάνωση, σαφείς διαδικασίες και αξιοποίηση των διαθέσιμων ψηφιακών εργαλείων, μπορεί να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στις απαιτήσεις αυτού του μοντέλου. Θεωρώ ότι υπάρχει η αναγκαία βάση και ότι, με σταδιακή ενίσχυση και συστηματική εφαρμογή, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να ενσωματωθεί ομαλά στο εκπαιδευτικό πλαίσιο των ΣΑΕΚ.

13. Ποιες οργανωτικές αλλαγές θα απαιτούνταν για την καλύτερη ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

Για την καλύτερη ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ θα απαιτούνταν ορισμένες οργανωτικές προσαρμογές, όπως η καθιέρωση σαφών διαδικασιών, η συστηματική οργάνωση της ψηφιακής τάξης και η παροχή κατευθύνσεων προς εκπαιδευτές και καταρτιζόμενους. Επίσης, θα ήταν χρήσιμη η ενίσχυση της τεχνικής υποστήριξης και η διασφάλιση ενιαίων πρακτικών στη διαχείριση του εκπαιδευτικού υλικού. Με αυτές τις οργανωτικές βάσεις, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να ενσωματωθεί ομαλά και αποτελεσματικά στο πλαίσιο των ΣΑΕΚ.

Ενότητα 4

Υποδομές και ψηφιακή επάρκεια

14. Πώς αξιολογείτε τις τεχνολογικές υποδομές που διαθέτουν σήμερα οι ΣΑΕΚ για την υλοποίηση εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

Οι τεχνολογικές υποδομές που διαθέτουν σήμερα οι ΣΑΕΚ παρέχουν μια βασική λειτουργική βάση για την υλοποίηση εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Με την αξιοποίηση των διαθέσιμων ψηφιακών εργαλείων και πλατφορμών, μπορούν να υποστηριχθούν οργανωμένες διαδικασίες σύγχρονης και ασύγχρονης μάθησης. Παράλληλα, η συνεχής αναβάθμιση και η συστηματική υποστήριξη των υποδομών θα ενισχύσουν ακόμη περισσότερο την αποτελεσματικότητα και τη σταθερότητα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ.

15. Πόσο σημαντική θεωρείτε την ψηφιακή επάρκεια των διοικητικών στελεχών και των εκπαιδευτών;

Η ψηφιακή επάρκεια των διοικητικών στελεχών και των εκπαιδευτών είναι ιδιαίτερα σημαντική για την αποτελεσματική υλοποίηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Διευκολύνει την ορθή χρήση των ψηφιακών εργαλείων, την οργάνωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και την υποστήριξη των καταρτιζομένων. Επιπλέον, συμβάλλει στη διασφάλιση ενιαίων πρακτικών και στην ομαλή λειτουργία τόσο της σύγχρονης όσο και της ασύγχρονης μάθησης. Η ψηφιακή επάρκεια αποτελεί πλέον βασικό στοιχείο της εκπαιδευτικής ποιότητας.

16. Ποιες μορφές επιμόρφωσης θεωρείτε απαραίτητες για τη βελτίωση της ψηφιακής ετοιμότητας των εκπαιδευτικών οργανισμών;

Για τη βελτίωση της ψηφιακής ετοιμότητας των εκπαιδευτικών οργανισμών θεωρώ απαραίτητες μορφές επιμόρφωσης που εστιάζουν στη χρήση ψηφιακών εργαλείων, στη διαχείριση της ψηφιακής τάξης και στις βασικές αρχές σύγχρονης και ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Χρήσιμη είναι επίσης η επιμόρφωση σε θέματα παιδαγωγικής αξιοποίησης της τεχνολογίας, ώστε τα ψηφιακά μέσα να ενσωματώνονται με τρόπο οργανωμένο και αποτελεσματικό. Η συνεχής αναβάθμιση των δεξιοτήτων

συμβάλλει στη συνολική βελτίωση της ποιότητας της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Ενότητα 5

Διευκολυντικοί και ανασταλτικοί παράγοντες

17. Ποιοι παράγοντες θεωρείτε ότι διευκολύνουν την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ;

Η εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ διευκολύνεται από παράγοντες όπως η ύπαρξη κατάλληλων ψηφιακών εργαλείων, η οργανωμένη δομή της ψηφιακής τάξης και η σαφής καθοδήγηση προς εκπαιδευτές και καταρτιζόμενους. Σημαντικό ρόλο παίζει επίσης η ψηφιακή επάρκεια του προσωπικού και η διαθεσιμότητα βασικής τεχνικής υποστήριξης. Όταν αυτοί οι παράγοντες συνδυάζονται, δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για ομαλή και αποτελεσματική υλοποίηση της εξ αποστάσεως μάθησης.

18. Ποια είναι τα σημαντικότερα εμπόδια που ενδέχεται να εμφανιστούν;

Τα σημαντικότερα εμπόδια που ενδέχεται να εμφανιστούν αφορούν κυρίως την επάρκεια των ψηφιακών δεξιοτήτων, τη σταθερότητα των τεχνολογικών υποδομών και την ανάγκη για σαφείς διαδικασίες οργάνωσης της ψηφιακής τάξης. Προκλήσεις μπορεί επίσης να προκύψουν από τη διαφοροποίηση του επιπέδου εξοικείωσης των καταρτιζομένων με τα ψηφιακά εργαλεία και από την ανάγκη συνεχούς τεχνικής υποστήριξης. Με την κατάλληλη προετοιμασία και καθοδήγηση, τα εμπόδια αυτά μπορούν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά.

19. Υπάρχουν συγκεκριμένοι τύποι μαθημάτων ή ειδικοτήτων που θεωρείτε ότι είναι περισσότερο ή λιγότερο κατάλληλοι για εξ αποστάσεως εκπαίδευση;

Ορισμένα μαθήματα ή ειδικότητες είναι πιο κατάλληλα για εξ αποστάσεως εκπαίδευση, ιδιαίτερα εκείνα που έχουν θεωρητικό χαρακτήρα και μπορούν να υποστηριχθούν αποτελεσματικά μέσω ψηφιακών εργαλείων. Αντίθετα, μαθήματα που απαιτούν πρακτική άσκηση, εργαστηριακές δεξιότητες ή κλινική εμπειρία χρειάζονται κυρίως δια ζώσης διδασκαλία. Σε κάθε περίπτωση, η επιλογή του κατάλληλου μοντέλου εξαρτάται από τη φύση του αντικειμένου και τον βαθμό στον οποίο μπορεί να αποδοθεί παιδαγωγικά μέσα από σύγχρονες ή ασύγχρονες ψηφιακές μεθόδους.

Ενότητα 6

Επιπτώσεις στην εκπαιδευτική εμπειρία

19. Κατά τη γνώμη σας, πώς επηρεάζει η εξ αποστάσεως εκπαίδευση την εμπειρία των σπουδαστών;

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση επηρεάζει την εμπειρία των σπουδαστών με διάφορους τρόπους. Προσφέρει ευελιξία, άμεση πρόσβαση στο υλικό και δυνατότητα μελέτης με τον προσωπικό τους ρυθμό. Παράλληλα, η αξιοποίηση διαδραστικών ψηφιακών εργαλείων μπορεί να ενισχύσει τη συμμετοχή, να κινητοποιήσει ακόμη και λιγότερο ενεργούς σπουδαστές και να καλλιεργήσει έναν υγιή ανταγωνισμό, κάνοντας τη μαθησιακή διαδικασία πιο ενδιαφέρουσα και ελκυστική, ιδιαίτερα για τους νεότερους που είναι εξοικειωμένοι με την τεχνολογία. Με την κατάλληλη οργάνωση, η συνολική εμπειρία μπορεί να παραμείνει ουσιαστική και αποτελεσματική.

20. Πιστεύετε ότι μπορεί να επηρεάσει την εμπλοκή, την αυτονομία ή τη συμμετοχή των σπουδαστών;

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να επηρεάσει θετικά την εμπλοκή, την αυτονομία και τη συμμετοχή των σπουδαστών, καθώς προσφέρει ευελιξία και δυνατότητα ενεργού συμμετοχής μέσω ψηφιακών εργαλείων. Η χρήση διαδραστικών εφαρμογών, όπως το Kahoot!, μπορεί να ενισχύσει το

ενδιαφέρον, να κινητοποιήσει ακόμη και λιγότερο ενεργούς σπουδαστές και να δημιουργήσει ένα κλίμα υγιούς ανταγωνισμού, κάνοντας τη διαδικασία πιο ελκυστική. Παράλληλα, το ψηφιακό περιβάλλον ενισχύει την αυτονομία, καθώς οι σπουδαστές οργανώνουν τον ρυθμό και τον τρόπο μελέτης τους. Με την κατάλληλη παιδαγωγική αξιοποίηση, η συμμετοχή μπορεί να παραμείνει υψηλή και ουσιαστική.

Ενότητα 7

Πολιτικές και μελλοντικές προοπτικές

21. Ποιες αλλαγές σε επίπεδο εκπαιδευτικής πολιτικής ή διοίκησης θεωρείτε απαραίτητες για την αποτελεσματική εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ;

Για την αποτελεσματική εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ θα ήταν χρήσιμες ορισμένες αλλαγές σε επίπεδο εκπαιδευτικής πολιτικής και διοίκησης. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται η θέσπιση σαφών κατευθύνσεων και διαδικασιών, η ενίσχυση της ψηφιακής υποστήριξης και η διασφάλιση ενιαίων προτύπων για τη χρήση των ψηφιακών εργαλείων. Επιπλέον, η συστηματική επιμόρφωση του προσωπικού και η συνεχής αναβάθμιση των τεχνολογικών υποδομών μπορούν να συμβάλουν στη σταθερή και οργανωμένη ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως μάθησης στο πλαίσιο των ΣΑΕΚ.

22. Πώς φαντάζεστε το μέλλον της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ τα επόμενα χρόνια;

Τα επόμενα χρόνια φαντάζομαι ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στις ΣΑΕΚ θα εξελιχθεί σε ένα σταθερό και συμπληρωματικό μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ιδιαίτερα για τα θεωρητικά μαθήματα. Η αξιοποίηση σύγχρονων ψηφιακών εργαλείων, η ενίσχυση των τεχνολογικών υποδομών και η συστηματική επιμόρφωση του προσωπικού μπορούν να συμβάλουν στη δημιουργία ενός πιο οργανωμένου και ευέλικτου μοντέλου μάθησης.

Παράλληλα, η ενσωμάτωση διαδραστικών πρακτικών αναμένεται να ενισχύσει τη συμμετοχή και την εμπλοκή των σπουδαστών. Συνολικά, θεωρώ ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση θα συνεχίσει να αναπτύσσεται και να υποστηρίζει αποτελεσματικά το έργο των ΣΑΕΚ.

2^η Ημιδομημένη Συνέντευξη

1. Εισαγωγή προς συμμετέχοντα

Η συνέντευξη πραγματοποιείται στο πλαίσιο διπλωματικής εργασίας και έχει στόχο τη διερεύνηση των αντιλήψεων των διοικητικών στελεχών σχετικά με την εφαρμογή και τις προοπτικές της σύγχρονης και ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (ΕξΑΕ) στις Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΑΕΚ).

Η συμμετοχή είναι εθελοντική και οι απαντήσεις θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για ερευνητικούς σκοπούς. Όλες οι πληροφορίες θα παραμείνουν ανώνυμες και εμπιστευτικές.

Η συνέντευξη αναμένεται να διαρκέσει περίπου 30–40 λεπτά.

Με τη συγκατάθεσή σας, η συζήτηση θα ηχογραφηθεί για λόγους ακριβούς απομαγνητοφώνησης.

2. Δημογραφικά στοιχεία συμμετέχοντα

11. Θέση στη ΣΑΕΚ **ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ**

12. Χρόνια υπηρεσίας στη διοίκηση εκπαίδευσης **34**

13. Τύπος ΣΑΕΚ (**δημόσια** / ιδιωτική)

14. Έχετε εμπλακεί στη διοικητική υποστήριξη εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

- ο **Ναι**
- ο **Όχι**

15. Έχετε παρακολουθήσει επιμόρφωση σχετική με ψηφιακή εκπαίδευση ή διοίκηση εκπαιδευτικών οργανισμών;

- ο **Ναι**

- ο Όχι

3. Θεματικές Ενότητες Συνέντευξης

Ενότητα 1

Ρόλος και εμπειρία στη διοίκηση της εκπαίδευσης

7. Θα μπορούσατε να περιγράψετε τον ρόλο σας στη ΣΑΕΚ και τις βασικές διοικητικές σας αρμοδιότητες;

Ο ρόλος μου στη διοίκηση της Σ.Α.Ε.Κ. είναι πολυδιάστατος, ενισχύοντας την κατάρτιση των σπουδαστών.

8. Ποια είναι η εμπειρία σας σχετικά με τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία;

Έχω μακροχρόνια εμπειρία

9. Έχετε εμπλακεί στο παρελθόν σε διαδικασίες οργάνωσης ή υποστήριξης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

Βέβαια ως facilitator, καθοδηγώντας έτσι τους εμπλεκόμενους ώστε να ανακαλύψουν τη γνώση μόνοι τους καλλιεργώντας την αυτονομία.

Ενότητα 2

Αντίληψη για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση

12. Ποια είναι η άποψή σας για τον ρόλο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην επαγγελματική κατάρτιση;

Είναι καταλυτικός στον εκσυγχρονισμό της μάθησης, παρέχοντας ευελιξία, προσβασιμότητα και εξατομίκευση λειτουργώντας ως γέφυρα για τη διαβίου μάθηση επιτρέποντας στους σπουδαστές να συνδυάζουν τις σπουδές τους με την εργασία ξεπερνώντας τους γεωγραφικούς φραγμούς.

13. Πώς αξιολογείτε τη δυνατότητα εφαρμογής σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ;

Είναι σημαντική με θετική ανταπόκριση προσαρμόζοντας έτσι την ύλη.

14. Πώς αξιολογείτε τη δυνατότητα εφαρμογής ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

Στην ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση υπάρχει η δυνατότητα να σχεδιάζονται τα μαθήματα και βάσει του σχεδιασμού αυτού να υπάρχει προσβάσιμο υλικό για όλους τους καταρτιζόμενους.

15. Πιστεύετε ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να λειτουργήσει συμπληρωματικά ή εναλλακτικά προς τη δια ζώσης διδασκαλία;

Συμπληρωματικά. Με την ανεστραμμένη τάξη οι καταρτιζόμενοι μελετούν τη θεωρία μόνοι τους από το ψηφιακό υλικό (video, σημειώσεις) πριν το μάθημα και ο χρόνος στην τάξη αφιερώνεται με ασκήσεις, απορίες και ομαδική εργασία.

Ενότητα 3

Διοικητική και οργανωτική διάσταση

14. Ποιες διοικητικές διαδικασίες θεωρείτε απαραίτητες για την αποτελεσματική εφαρμογή εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ;

Η ηλεκτρονική διαχείριση εγγράφων, η αυτοματοποιημένη ταυτοποίηση, η έγκαιρη αξιολόγηση των καταρτιζομένων, η προστασία προσωπικών δεδομένων, η τεχνική υποστήριξη και η αδιάκοπη επιμόρφωση του εκπαιδευτικού προσωπικού.

15. Κατά τη γνώμη σας, πόσο έτοιμη είναι η διοικητική δομή των ΣΑΕΚ να υποστηρίξει τέτοιες μορφές εκπαίδευσης;

Είμαστε σε ένα αρχικό στάδιο που θα πρέπει να υπάρχουν κανάλια επικοινωνίας. Προς το παρόν έχουν γίνει κάποια άλματα όπου έχουν καθοριστεί και επίσημα ψηφιακά κανάλια όπως π.χ. email, πλατφόρμες e-class, συστήματα τηλεδιασκέψεων. Για τις εσωτερικές διαδικασίες της εσωτερικής μονάδας, χρειάζεται και επιπλέον εργασία προκειμένου να υιοθετηθούν οδηγοί καλών πρακτικών στις οποίες καλές πρακτικές η διοίκηση οφείλει να εκδίδει ενημερωτικούς οδηγούς που θα θέτουν ξεκάθαρους κανόνες δικτύωσης, ίσους όρους πρόσβασης και συμπερίληψης για όλους τους καταρτιζόμενους.

16. Ποιες οργανωτικές αλλαγές θα απαιτούνταν για την καλύτερη ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

1. Ψηφιακός μετασχηματισμός υποδομών που αποτελεί κορυφαία προτεραιότητα.

2. Μετάβαση από τον παραδοσιακό γραφειοκρατικό τρόπο λειτουργίας σε ένα ευέλικτο υβριδικό μοντέλο.

Ενότητα 4

Υποδομές και ψηφιακή επάρκεια

17. Πώς αξιολογείτε τις τεχνολογικές υποδομές που διαθέτουν σήμερα οι ΣΑΕΚ για την υλοποίηση εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

Άριστες!

18. Πόσο σημαντική θεωρείτε την ψηφιακή επάρκεια των διοικητικών στελεχών και των εκπαιδευτών;

Η ψηφιακή επάρκεια των στελεχών αποτελεί στρατηγική προτεραιότητα του εκσυγχρονισμού.

19. Ποιες μορφές επιμόρφωσης θεωρείτε απαραίτητες για τη βελτίωση της ψηφιακής ετοιμότητας των εκπαιδευτικών οργανισμών;

Επιμόρφωση μέσω προγραμμάτων του ΕΚΔΔΑ

Ενότητα 5

Διευκολυντικοί και ανασταλτικοί παράγοντες

20. Ποιοι παράγοντες θεωρείτε ότι διευκολύνουν την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ;

Δυνατότητα φοίτησης καταρτιζομένων από απομακρυσμένες περιοχές.
Ευέλικτο πρόγραμμα σπουδών.

21. Ποια είναι τα σημαντικότερα εμπόδια που ενδέχεται να εμφανιστούν;

Κακό δίκτυο, διακοπή ρεύματος, προβλήματα εξοπλισμού.

22. Υπάρχουν συγκεκριμένοι τύποι μαθημάτων ή ειδικοτήτων που θεωρείτε ότι είναι περισσότερο ή λιγότερο κατάλληλοι για εξ αποστάσεως εκπαίδευση;

Ναι υπάρχουν ειδικότητες όπως οι Βοηθοί Νοσηλευτικής που η κατάρτιση είναι περισσότερο διαζώσης και όχι εξ αποστάσεως.

Ενότητα 6

Επιπτώσεις στην εκπαιδευτική εμπειρία

21. Κατά τη γνώμη σας, πώς επηρεάζει η εξ αποστάσεως εκπαίδευση την εμπειρία των σπουδαστών;

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση εμπλουτίζει τη μαθησιακή διαδικασία αλλά δεν μπορεί να αντικαταστήσει πλήρως τη διαζώσης εκπαίδευση, καθώς υστερεί στη μετάδοση συναισθηματικών και κοινωνικών δεξιοτήτων.

22. Πιστεύετε ότι μπορεί να επηρεάσει την εμπλοκή, την αυτονομία ή τη συμμετοχή των σπουδαστών;

Θα ενισχύσει τη συμμετοχή, την επικοινωνία και την κοινότητα. Βασικός γνώμονας όμως είναι η οργανωτική δομή η οποία οφείλει να διευκολύνει οριζόντια επικοινωνία μεταξύ των εμπλεκόμενων.

Ενότητα 7

Πολιτικές και μελλοντικές προοπτικές

23. Ποιες αλλαγές σε επίπεδο εκπαιδευτικής πολιτικής ή διοίκησης θεωρείτε απαραίτητες για την αποτελεσματική εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ;

Διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού και επιμόρφωση. Προγραμματισμός εκπαίδευσης: θέσπιση διαδικασιών για την κατάρτιση στα σύγχρονα εργαλεία τηλε-εκπαίδευσης και παιδαγωγικές και ανδραγωγικές μεθόδους. Ψηφιακός μετασχηματισμός, Ηλεκτρονικές γραμματείες. Πλήρης μετάβαση σε ψηφιακές υπηρεσίες για την έκδοση πιστοποιητικών, των εγγραφών καταρτιζομένων και

την κατάθεση δικαιολογητικών. Πολιτικές ασφαλείας, εφαρμογή αυστηρών πρωτοκόλλων για την προστασία προσωπικών δεδομένων των καταρτιζομένων και των εκπαιδευτικών κατά την χρήση των πλατφόρμων τηλεδιάσκεψης και συστημάτων Learning Management System.

24. Πώς φαντάζεστε το μέλλον της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ τα επόμενα χρόνια;

Απόλυτα ευέλικτο και εξατομικευμένο διότι βασίζεται στη δυναμική της τεχνητής νοημοσύνης και στις εμβυθιστικές τεχνολογίες, καταργώντας τα γεωγραφικά όρια και προσφέροντας δια βίου μάθηση και επαγγελματική εξέλιξη από οπουδήποτε αλλού. Με τα υβριδικά μοντέλα συνδυάζεται το καλύτερο κομμάτι του φυσικού και του ψηφιακού κόσμου, επιτρέποντας την επιλογή της διαζώσης ή της διαδικτυακής εκπαίδευσης. Με την εικονική και επαυξημένη πραγματικότητα τα παραδοσιακά μοντέλα διδασκαλίας εξελίσσονται με την αναπαραγωγή καθηλωτικών εργαστηρίων και πρακτικών εφαρμογών, δημιουργώντας φυσική αίσθηση παρουσίας των ψηφιακών χώρων.

3^η Ημιδομημένη Συνέντευξη

1. Εισαγωγή προς συμμετέχοντα

Η συνέντευξη πραγματοποιείται στο πλαίσιο διπλωματικής εργασίας και έχει στόχο τη διερεύνηση των αντιλήψεων των διοικητικών στελεχών σχετικά με την εφαρμογή και τις προοπτικές της σύγχρονης και ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (ΕξΑΕ) στις Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΑΕΚ).

Η συμμετοχή είναι εθελοντική και οι απαντήσεις θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για ερευνητικούς σκοπούς. Όλες οι πληροφορίες θα παραμείνουν ανώνυμες και εμπιστευτικές.

Η συνέντευξη αναμένεται να διαρκέσει περίπου 30–40 λεπτά.

Με τη συγκατάθεσή σας, η συζήτηση θα ηχογραφηθεί για λόγους ακριβούς απομαγνητοφώνησης.

2. Δημογραφικά στοιχεία συμμετέχοντα

16. Θέση στη ΣΑΕΚ **ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ**

17. Χρόνια υπηρεσίας στη διοίκηση εκπαίδευσης **14 χρόνια**

18. Τύπος ΣΑΕΚ (**δημόσια** / ιδιωτική)

19. Έχετε εμπλακεί στη διοικητική υποστήριξη εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

- ο Ναι
- ο **Όχι** Μόνο στον κορονοϊό είχαμε μια πλατφόρμα τότε ενάμιση χρόνο που ήμασταν κλειστοί, αν μπορείς αυτό να το θεωρήσεις εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

20. Έχετε παρακολουθήσει επιμόρφωση σχετική με ψηφιακή εκπαίδευση ή διοίκηση εκπαιδευτικών οργανισμών;

- ο **Ναι** συνήθως δίδασκα στο εθνικό κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και αυτοδιοίκησης, δηλαδή τα μάθημα τα έκανα αυτά στους υπόλοιπους. Δεν έχω παρακολουθήσει κάποιο σεμινάριο αλλά η ψηφιακή Διοίκηση για μας, λόγω της ειδικότητάς μας, έχει συνάφεια με το αντικείμενο το δικό μας, ναι, ναι
- ο Όχι

3. Θεματικές Ενότητες Συνέντευξης

Ενότητα 1

Ρόλος και εμπειρία στη διοίκηση της εκπαίδευσης

10. Θα μπορούσατε να περιγράψετε τον ρόλο σας στη ΣΑΕΚ και τις βασικές διοικητικές σας αρμοδιότητες;

Κοίταξε ο ρόλος ενός Διευθυντή, σύμφωνα, αλλάζει με τους κανονισμούς, πάνω κάτω όμως βασικά είναι πειθαρχικός, ένα από αυτά είναι να ασκεί πειθαρχικό, ένα δεύτερο είναι, έχουμε εδώ 10 διοικητικούς υπαλλήλους, 2 υποδιευθυντές, καθορισμό των μαθημάτων, να ορίσουμε, κάθε εξάμηνο ορίζουμε μαθήματα στους εκπαιδευτές μας, πειθαρχικά και λοιπά άλλα θέματα για

τους εκπαιδευόμενούς μας, το οικονομικό είναι ένα άλλο θέμα είναι στο ρόλο του Διευθυντή, αγορές από προμηθευτές, γιατί εδώ κάνουμε, ασκούμε κατάρτιση συνεπώς έχουμε κάποια υλικά αναλώσιμα και μη να αγοράσουμε και γενικά διεκπεραιωτικός για την πρακτική άσκηση για όλο τον νομό, έχουμε μεγάλο αντικείμενο.

11. Ποια είναι η εμπειρία σας σχετικά με τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία;

Αρκετά μεγάλη θα έλεγα, πολύ μεγάλη γιατί εδώ και χρόνια έχει ψηφιοποιηθεί η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση από μια απλή βεβαίωση σπουδαστή εκπαιδευτή, μέχρι καταχώριση τιμολογίων, μέχρι οτιδήποτε άλλο θέλετε, συχνή επικοινωνία, παραδείγματος χάριν τώρα το στεγαστικό επίδομα το ανεβάζουμε σε πλατφόρμα πάλι, κλπ

12. Έχετε εμπλακεί στο παρελθόν σε διαδικασίες οργάνωσης ή υποστήριξης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

Αυτό με το open class τότε που είχαμε κάνει τότε στην περίπτωση του κορονοϊού και είχαμε εδώ ένα ΙΕΚ περισσότερο από 20 τμήματα γύρω στους 500 σπουδαστές και όλο αυτό με πάνω από 100 καθηγητές διεκπεραιωνόταν εξ αποστάσεως, τμήματα με μαθήματα μέχρι και είχαμε και εξεταστικές εξ αποστάσεως. Ναι έχουμε εμπλακεί.

Ενότητα 2

Αντίληψη για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση

16. Ποια είναι η άποψή σας για τον ρόλο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην επαγγελματική κατάρτιση;

Για μένα επαγγελματική κατάρτιση είναι το 70% κατάρτιση και το 30% γνώση. Συνεπώς είναι πολύ καλύτερο να είναι διαζώσης όταν πρόκειται για εργαστήρια δεν μπορεί κάποιος να μαγειρεύει εξ αποστάσεως και να παρακολουθεί, αλλιώς θα βάζαμε ένα βίντεο σε όλους να το έβλεπαν και θα γίνονταν μάγειρες από εκεί. Υπάρχουν αντικείμενα όπως μηχανολογία, ηλεκτρολογία και τα

λοιπά τα οποία πρέπει να είναι δια ζώσης για μένα άρα η εξ αποστάσεως στην κατάρτιση μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις τότε να εφαρμοστεί, αλλιώς για μένα πιστεύω, είναι, δεν συνάδει με την επαγγελματική κατάρτιση εξ αποστάσεως.

17. Πώς αξιολογείτε τη δυνατότητα εφαρμογής σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ;

Καλό είναι να υπάρχει ως δυνατότητα αλλά όπως προείπα είναι μία παράμετρος, δεν είναι για μένα το βασικό, το βασικό είναι να είναι διαζώσης ειδικά εργαστηριακή επιμόρφωση. Τα εργαστηριακά μαθήματα πρέπει να γίνονται δια ζώσης. Το να υπάρχει όμως ασύγχρονη εξ αποστάσεως να φυσικά γίνεται

18. Πώς αξιολογείτε τη δυνατότητα εφαρμογής ασύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

Καλή περίπτωση είναι αλλά σας είπα είναι να παρακολουθούμε βιντεάκια.

19. Πιστεύετε ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να λειτουργήσει συμπληρωματικά ή εναλλακτικά προς τη δια ζώσης διδασκαλία;

Συμπληρωματικά μόνο. Η άποψή μου είναι ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να είναι μόνο συμπληρωματική στην επαγγελματική κατάρτιση.

Ενότητα 3

Διοικητική και οργανωτική διάσταση

17. Ποιες διοικητικές διαδικασίες θεωρείτε απαραίτητες για την αποτελεσματική εφαρμογή εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ;

Για την αποτελεσματική εφαρμογή πρέπει να τους δίνουμε κάποιο link, είναι να είναι σε κάποια πλατφόρμα σε κάποιο χώρο ψηφιακό με κάποιο κωδικό user name & password να μπαίνουν να μην μπορεί να μπαίνει ο καθένας και να έχουμε μοναδική πρόσβαση ο καθηγητής και οι σπουδαστές

18. Κατά τη γνώμη σας, πόσο έτοιμη είναι η διοικητική δομή των ΣΑΕΚ να υποστηρίξει τέτοιες μορφές εκπαίδευσης;

Αυτό είναι μεγάλο θέμα συζήτησης, τέλος πάντων εμείς ψηφιακά είμαστε έτοιμοι αλλά το να υποστηρίξουμε κάτι τέτοιο αλλά πιστεύω ότι δεν θα είναι λειτουργικό δεν θα είναι αποτελεσματικό για τα παιδιά.

19. Ποιες οργανωτικές αλλαγές θα απαιτούνταν για την καλύτερη ενσωμάτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

Οργανωτικές αλλαγές αν δεν είχαμε ψηφιοποιηθεί, πιστεύω ότι αυτό είναι βασικό η ψηφιοποίηση, δηλαδή, υπάρχουν Σ.Α.Ε.Κ. απομακρυσμένες οι οποίες δεν έχουν ψηφιοποιηθεί όπως εμάς. Σε εμάς δεν χρειαζόμαστε ιδιαίτερες αλλαγές, μπορούμε να φτιάξουμε αυτά τα κανάλια πολύ εύκολα, αλλά η ψηφιοποίηση κάποιον απομακρυσμένο αυτό είναι προϋπόθεση και ανθρώπινο δυναμικό για να μπορεί να τα δουλέψει.

Ενότητα 4

Υποδομές και ψηφιακή επάρκεια

20. Πώς αξιολογείτε τις τεχνολογικές υποδομές που διαθέτουν σήμερα οι ΣΑΕΚ για την υλοποίηση εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

Επειδή εμείς έχουμε τη δυνατότητα εδώ, έχουμε τμήμα πληροφορικής και μπορούμε αυτά τα παλιά τεχνολογικά, τέλος πάντων τους παλιούς υπολογιστές να τους αναβαθμίσουμε. Αλλά γενικά το σύστημα των τεχνολογικών υποδομών των Σ.Α.Ε.Κ. θέλει αλλαγή πλήρη, αγορά καινούριων υπολογιστών και διαφόρων άλλων μέσων, βλέπε εκτυπωτές, σαρωτές, ταχύτητες διαδικτύου και τα λοιπά.

21. Πόσο σημαντική θεωρείτε την ψηφιακή επάρκεια των διοικητικών στελεχών και των εκπαιδευτών;

Εδώ είμαστε στο μάξιμουμ η επάρκεια, δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα, δεν χρειάζεται κανένα σεμινάριο, το διοικητικό προσωπικό απαρτίζεται και από πληροφορικάριους και οι υπόλοιποι έχουν πάρα πολύ καλή επαφή με τους υπολογιστές.

22. Ποιες μορφές επιμόρφωσης θεωρείτε απαραίτητες για τη βελτίωση της ψηφιακής ετοιμότητας των εκπαιδευτικών οργανισμών;

Μορφές επιμόρφωσης σε ψηφιακές τεχνολογίες και σε ψηφιακά μέσα soft ware, δηλαδή πάνω σε κάποιες συγκεκριμένες πλατφόρμες ή αντικείμενα, να γίνου επιμόρφωση τω διοικητικών αλλά επαναλαμβάνω εμείς δεν χρειαζόμαστε τέτοια.

Ενότητα 5

Διευκολυντικοί και ανασταλτικοί παράγοντες

23. Ποιοι παράγοντες θεωρείτε ότι διευκολύνουν την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ;

Οι παράγοντες που διευκολύνουν είναι πρώτων τεχνολογικά να είμαστε έτοιμοι, τα τεχνολογικά μέσα, δεύτερον σε επίπεδο soft ware, δηλαδή λογισμικό και τρίτον το ανθρώπινο δυναμικό να είναι καταρτισμένο να μπορεί να μπορεί να το διαχειριστεί όλο αυτό. Οι καθηγητές οι διοικητικοί οι αποσπασμένοι όσο και οι εκπαιδευόμενοι μας.

24. Ποια είναι τα σημαντικότερα εμπόδια που ενδέχεται να εμφανιστούν;

Τα σημαντικότερα εμπόδια είναι η πτώση του διαδικτύου, ταχύτητα, διαλειτουργικότητα και ευρυζωνικότητα και τα λοιπά και τεχνικό πρόβλημα από τα τεχνικά μέσα που έχουμε και η έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού κατηρτισμένου.

25. Υπάρχουν συγκεκριμένοι τύποι μαθημάτων ή ειδικοτήτων που θεωρείτε ότι είναι περισσότερο ή λιγότερο κατάλληλοι για εξ αποστάσεως εκπαίδευση;

Υπάρχουν πάνω από 110 ειδικότητες στις Σ.Α.Ε.Κ. κάποιες από αυτές που δεν έχουν τόσο πολύ κατάρτιση όπως γραμματέων, ανώτερων στελεχών παραδείγματός χάριν όπως διάφορες άλλες τέτοιες θεωρητική φύσεως να αυτές μπορούν εξ αποστάσεως να

είναι κάπως ποιο εύκολα. Οι υπόλοιπες που θέλουν κατάρτιση όμως επιμένω ότι δεν είναι ενδεδειγμένος τρόπος.

Ενότητα 6

Επιπτώσεις στην εκπαιδευτική εμπειρία

23. Κατά τη γνώμη σας, πώς επηρεάζει η εξ αποστάσεως εκπαίδευση την εμπειρία των σπουδαστών;

Πιστεύω δεν τη επηρεάζει και πολύ, πιστεύω ότι ο σπουδαστής μαθαίνει βλέποντας κάτι διάζωσης ή πιάνοντας το αυτό, συμμετέχοντας σε αυτό ειδικά στα εργαστήρια, δεν την επηρεάζει τόσο πολύ .

24. Πιστεύετε ότι μπορεί να επηρεάσει την εμπλοκή, την αυτονομία ή τη συμμετοχή των σπουδαστών;

Τώρα να πω την αλήθεια όχι. Όχι δεν το πιστεύω αυτό. Η εξ αποστάσεως πρέπει να γίνεται για συγκεκριμένους λόγους η κατάρτιση πρέπει να είναι δια ζώσης η επαγγελματική.

Ενότητα 7

Πολιτικές και μελλοντικές προοπτικές

25. Ποιες αλλαγές σε επίπεδο εκπαιδευτικής πολιτικής ή διοίκησης θεωρείτε απαραίτητες για την αποτελεσματική εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ;

Πρέπει να αλλάξει να είναι τεχνολογικά πιο προηγμένα, γιατί αυτή αναζητά υψηλές ταχύτητες μέσα και τα λοιπά αλλά και τα τεχνολογικά μέσα και το λογισμικό και από εκεί και πέρα και το ανθρώπινο δυναμικό να μπορεί να εκπαιδευτεί καλύτερα.

26. Πώς φαντάζεστε το μέλλον της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις ΣΑΕΚ τα επόμενα χρόνια;

Πιστεύω πως κάποια στιγμή θα εφαρμοστεί και αυτό, δηλαδή θα δίνεται η δυνατότητα στον σπουδαστή ειδικά στα θεωρητικά μαθήματα πιστεύω να μπορεί να συμμετέχει εξ αποστάσεως γιατί οι περισσότεροι εδώ είναι εργαζόμενοι και καλό θα είναι μόνο στα εργαστηριακά να είναι

υποχρεωτική η παρουσία τους, ενώ στα άλλα πιστεύω αν γίνει αυτό θα είναι ένα βήμα προς τα εμπρός. Τα θεωρητικά μαθήματα να γίνουν εξ αποστάσεως, να τους δίνεται και αυτή η δυνατότητα.